

44228092

0001

PROJECTGROEP GWK

Uitnodiging voor de 1e vergadering van de projectgroep op:

datum : 29 augustus 1995

plaats: Gen. Winkelmankazerne, gebouw 25 Kadermess

tijd : 14.00 uur

De kazerne is vanuit het westen te bereiken over de A1, afslag Harderwijk, vervolgens richting Uddel, Elspeet, Nunspeet aanhouden. De kazerne ligt 4 km. voorbij Elspeet. Vanuit het oosten is ook de route door Apeldoorn richting Harderwijk, Uddel, Elspeet te volgen.

AGENDA

1. Opening en mededelingen

2. Projectstatuut

Aangepaste versie + adreslijst leden projectgroep is bijgevoegd. Bespreken:

- aangepast tijdpad
- Stuurgroep

3. Aanpak project

- basismateriaal kazerne: informatiebundel welke door Defensie/DGWT reeds in maart is toegestuurd + aanvullende kaart welke bij het datumbriefje aan u is toegestuurd
- basismateriaal beleid: zie stukken genoemd in het projectstatuut

4. Rondleiding kazerneterrein

5. Rondvraag

6. Nieuwe datum en sluiting

Ingesloten treft u ter oriëntatie ook een verslag aan van 6 studenten van een Interne LeerProject, Vakgroep Planologie, van de Kath. Universiteit Nijmegen over de Gen. Winkelmankazerne.

De secretaris,

5.1.2e

ADRESLIJST PROJECTGROEP

Ministerie van VROM/RPD,
t.a.v. [REDACTED] 5.1.2e
Postbus 30940,
2500 GX 's-Gravenhage

Rijnstraat 8
tel./fax [REDACTED] 5.1.2e

Ministerie van Financiën,
Regionale Directie Domeinen Middenoost,
t.a.v. [REDACTED] 5.1.2e

Postbus 200,
6800 AE Arnhem

Pels Rijckenstraat 1
tel./fax [REDACTED] 5.1.2e

Regionaal Militair Commando Oost,
maj. [REDACTED] 5.1.2e
Postbus 857,
3840 AW Harderwijk

Ceintuurbaan 2
tel./fax [REDACTED] 5.1.2e

Ministerie van Defensie, Dir. DGWT,
t.a.v. [REDACTED] 5.1.2e
Postbus 9106,
7300 HP Apeldoorn

Kalverstraat 4
tel./fax [REDACTED] 5.1.2e

Ministerie VROM/Inspectie RO-Oost,
t.a.v. [REDACTED] 5.1.2e,
Postbus 6225,
7401 JE Deventer

Singel 14
tel./fax [REDACTED] 5.1.2e

Ministerie van LNV/Regio Oost,
t.a.v. [REDACTED] 5.1.2e
Postbus 9079,
6800 ED Arnhem

Rosendaalsestraat 64
tel./fax [REDACTED] 5.1.2e

Ministerie van VROM/Inspectie MH,
t.a.v. [REDACTED] 5.1.2e
Postbus 9013,
6800 [REDACTED] 5.1.2e

Pels Rijckenstraat 1
tel./fax [REDACTED] 5.1.2e

Gemeente Nunspeet, afd. AZ,
t.a.v. [REDACTED] 5.1.2e
Postbus 79,
8070 AB Nunspeet

Markt 1
tel./fax [REDACTED] 5.1.2e

Gemeente Nunspeet, afd. Ruimt. Beheer,
t.a.v. [REDACTED] 5.1.2e
Postbus 79,
8070 AB Nunspeet

Markt 1
tel./fax [REDACTED] 5.1.2e

Provincie Gelderland, dienst MW,
t.a.v. [REDACTED] 5.1.2e
Postbus 9090,
6800 GX Arnhem

Huis der Provincie, Markt 11
tel./fax [REDACTED] 5.1.2e

Provincie Gelderland, dienst RWG,
t.a.v. [REDACTED] 5.1.2e
Postbus 9090,
6800 GX Arnhem

Prinsenhof gebouw B 3.05
tel./fax [REDACTED] 5.1.2e

Provincie Gelderland, dienst RWG,
t.a.v. [REDACTED] 5.1.2e
Postbus 9090,
6800 GX Arnhem

Prinsenhof gebouw A 1.24
tel./fax [REDACTED] 5.1.2e

PROJECTSTATUUT GWK-COMPLEX

1 INLEIDING

Aanleiding voor het project is de sluiting van de Generaal Winkelbankkazerne (GWK) in de gemeente Nunspeet, een grootschalig kazernecomplex gelegen midden in het Centraal Veluws Natuurgebied (CVN). Het rijksbeleid op het gebied van ruimtelijke ordening, natuur & landschap en milieu houdt voor het CVN stringente beperkingen in ten gunste van de natuurontwikkeling. Anders dan bij kazernecomplexen gelegen binnen of aansluitend aan steden en dorpen is hier sprake van een situatie waar de potentiële herbestemmingsmogelijkheden van het complex als gevolg van het rijksbeleid problematisch is.

De sluiting van de GWK is een gevolg van de internationale ontwikkelingen op het gebied van Defensie, welke eerst hebben geleid tot de Defensienota (1991) en vervolgens tot de Prioriteitennota van Defensie (1993). Laatstgenoemde nota heeft betrekking op de herstructurering en afslanking van de krijgsmacht. Als gevolg hiervan worden een groot aantal kazernes gesloten waaronder de GWK.

Het rijksbeleid voor het CVN is neergelegd in de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening (VINEX), het Structuurschema Groene Ruimte, het Natuurbeleidsplan, het Meerjarenplan Bosbouw en de grofwildbeheersvisie Grote Eenheid Natuurgebied (GEN) Veluwe.

Het rijksbeleid voor het CVN is door de provincie nader uitgewerkt in het Streekplan Veluwe en de vijf Integrale Deelplannen Nationaal Landschap Veluwe. De GWK ligt in het Integraal Deelplan Noordwest-Veluwe. Daarnaast bevatten het Gelders Milieu Beleidsplan (GMP) en de nota Ruimte voor kantoren en bedrijven belangrijke uitgangspunten met betrekking tot mogelijkheden en beperkingen voor de ontwikkeling van de GWK.

De GWK bestaat uit een bebouwingsoppervlak van ca. 60 ha dat volledig benut is, met aanliggend een munitiecomplex van ca. 20 ha (beide rijkseigendom). Eromheen liggen vijf oefenterreinen met een totale oppervlakte van ruim 1100 ha (gemeente-eigendom).

Provincie en gemeente hebben een bestuursovereenkomst gesloten, waarin de oefenterreinen in het kader van het Integraal Deelplan verder worden ontwikkeld ten behoeve van natuurontwikkeling en extensieve recreatie.

De gemeente heeft met Defensie een overeenkomst waarin de vijf oefenterreinen stapsgewijs worden gesloten voor militair gebruik. Na afstoting worden de op deze terreinen gelegen tankbanen geamoveerd. De amovering van de 109 km tankbanen geschiedt met behulp van de KONVER-gelden van de Europese Unie en middelen van Defensie en de gemeente. Met de amovering is reeds een begin gemaakt.

Om deze reden is dit projectstatuut beperkt tot het eigenlijke GWK-complex met annexen.

2 DOEL

Hoofddoel van het project is om uitgaande van het rijksbeleid op het gebied van ruimtelijke ordening, natuurbeheer en milieu de mogelijkheden tot herbestemming van het GWK-complex voor natuurdoeleinden te onderzoeken en vast te leggen op zodanige wijze dat integrale besluitvorming op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau mogelijk is.

Nevendoel van het project is afspraken te maken tussen partijen ter beveiliging van het GWK-complex teneinde ongewenste en/of illegale activiteiten en ontwikkelingen te verhinderen.

3 PLAN VAN AANPAK

In het project zijn twee fasen te onderscheiden:

- de inventarisatiefase,
- de ontwikkelingsfase.

De besluitvormingsfase valt buiten het projectkader.

De inventarisatiefase omvat het inventariseren van de relevante beleidsstukken en de status daarvan, alsmede onderzoek naar de bouwkundige staat van het complex en een verkennend onderzoek naar de te verwachten bodemverontreiniging. Deze fase zal niet worden afgesloten met een einddocument, omdat het bouwkundige en bodemverontreinigingsonderzoek meer tijd in beslag zal nemen dan de beleidsinventarisatie. Wel zal een tussendocument worden opgesteld waarin de beleidsmatige aspecten worden vastgelegd. Op basis van dit tussendocument kunnen de ontwikkelingsmogelijkheden worden onderzocht.

In de ontwikkelingsfase zullen de mogelijkheden, beperkingen, beleids- en financiële consequenties in beeld worden gebracht van een 'terug naar de natuurscenario'. Hierin wordt uitgegaan van amovering van het complex ten gunste van het optimaliseren van de natuur- en milieufunctie van het omringende gebied c.q. herbestemming met passende functies in relatie tot de omgeving.

Deze fase wordt afgerond met een einddocument waarin de ontwikkelingsmogelijkheden worden beschreven en voorstellen met eventuele alternatieven worden gedaan ten behoeve van de besluitvorming over het GWK-complex.

Parallel aan de beide fasen moeten afspraken worden gemaakt over de aard van de beveiliging van het complex nadat het door Defensie leeg wordt opgeleverd. Beveiliging van het complex is noodzakelijk vanwege de zeer omvangrijke bebouwing op het complex en de geïsoleerde ligging temidden van de bossen. De afspraken kunnen in het einddocument van de adviseringsfase worden opgenomen, tenzij het complex eerder vrijkomt. In dat geval zal een afzonderlijk bestuurlijk overleg noodzakelijk kunnen zijn.

4 BELANGHEBBENDEN

De belanghebbende partijen in het project zijn:

Ministerie van VROM / DG ruimtelijke ordening
/ DG milieubeheer
Ministerie van Defensie / dienst gebouwen, werken en terreinen
Ministerie van LNV / Directie oost
Ministerie van Financiën/ Directie der Domeinen
Provincie Gelderland / dienst ruimte, wonen en groen
/ dienst milieu en water
Gemeente Nunspeet

Deze opzet gaat er vanuit dat particuliere belangenorganisaties op het gebied van natuur en milieu pas in beeld komen bij de bestemmingsplanprocedure om het eindresultaat van het project planologisch te regelen en bij de realisering c.q. uitvoeringsaspecten van de nieuwe bestemming.

5 PROJECTORGANISATIE

- *Structuur en samenstelling*

De projectstructuur bestaat uit een stuurgroep en een projectgroep.

Stuurgroep

Voorzitter: [5.1.2e] / VROM DG-RO
Leden: [5.1.2e] / VROM/RPD (voorzitter projectgroep)
Gen.-maj. [5.1.2e] (plv.: kol. [5.1.2e] / DEF/Centr.
Directie DGWT
[5.1.2e] / LNV Directeur Regio Oost
? / [5.1.2e] Domeinen
[5.1.2e] / wethouder gem. Nunspeet
Secretariaat: [5.1.2e] / prov. Gelderland

Projectgroep

Voorzitter: [5.1.2e] / VROM/RPD
Secr./rapp.: [5.1.2e] / Gelderland/RWG/RO
Leden: [5.1.2e] / VROM/IRO
[5.1.2e] / DEF/DGWT
[5.1.2e] / DEF/RMC Oost
[5.1.2e] / LNV/Regio Oost
[5.1.2e] / FIN/Reg. Dir. Domeinen Middenoost
[5.1.2e] / Gelderland/RWG/NLBO
[5.1.2e] [5.1.2e] / Gelderland/MW/GBO
[5.1.2e] / Nunspeet/Ruimtelijk beheer
[5.1.2e] / Nunspeet/Algemene Zaken
Ad-hoc lid: [5.1.2e] / VROM/Insp. MH
? / VROM/Rijksgebouwendienst

- *Taken en Bevoegdheden/Verantwoordelijkheden*

De Stuurgroep heeft tot taak te bewaken dat er tijdig een einddocument tot stand komt waarin alle relevante zaken welke van belang zijn voor integrale besluitvorming op het niveau van de vier betrokken departementen, zijn opgenomen. De Stuurgroep beslist over de besluitrijpheid van het einddocument en legt het einddocument ter besluitvorming voor aan Rijk, provincie en gemeente. Alvorens beslissingen op departementaal niveau worden genomen vindt eerst bestuurlijk overleg plaats met de colleges van GS van Gelderland en B&W van Nunspeet.

Voorts heeft de Stuurgroep tot taak te bevorderen dat alle betrokken partijen hun medewerking verlenen aan een zorgvuldige totstandkoming van het eindproduct en de werkzaamheden die de projectgroep daarvoor moet verrichten.

De projectgroep heeft tot taak alle werkzaamheden te verrichten die nodig zijn om het onder punt 3 beschreven Plan van Aanpak uit te voeren. De projectgroep dient hierbij in het bijzonder aandacht te schenken aan volledigheid van de informatie teneinde een integrale belangenafweging en besluitvorming mogelijk te maken. De projectgroep heeft hiertoe de bevoegdheid specifieke onderwerpen in een werkgroep te laten voorbereiden c.q. uit te diepen met inschakeling van deskundigen uit de ambtelijke apparaten van de betrokken partijen.

De voorzitter van de projectgroep is verantwoordelijk voor een goede gang van zaken in het project op het sturende resp. het werkersniveau. Hij draagt zorg voor het bijeenroepen van de vergadering, voor een goed verloop ervan en voor de uitvoering van de besluiten.

Voorts waakt hij over het mandaat van diegenen die namens een bepaalde partij in de projectgroep deelneemt en de capaciteitsinzet vanuit partijen. Indien een ongestoorde uitvoering van de werkzaamheden van de projectgroep niet mogelijk is, maakt de voorzitter hiervan melding aan de voorzitter van de Stuurgroep.

De secretaris van de Stuurgroep en de projectgroep draagt zorg voor de agenda's en de verslaglegging van de vergaderingen. Hij is tevens als rapporteur belast met het opstellen van het tussendocument, de voortgangsrapportage en het einddocument, alsmede het beschrijven van de scenario's op basis van bouwstenen die door de leden van de projectgroep worden aangedragen.

Van de leden van de projectgroep wordt verwacht dat ieder op zijn terrein bijdragen - ook schriftelijk - levert die nodig zijn om tot een verantwoord eindproduct te komen. De hiervoor benodigde inzet dient vanuit de betrokken partij gewaarborgd te worden.

6 TIJDSPLANNING

Richtpunt voor de tijdsplanning is dat het GWK-complex vermoedelijk tussen september en december 1995 leegkomt en dat het wenselijk is dan het einddocument voor bestuurlijke besluitvorming gereed te hebben.

eind augustus 1995	start van het project met bijeenkomst Stuurgroep
sept.-okt. 1995	inventarisatiefase + afspraken beveiliging
medio oktober 1995	tussendocument inventarisatiefase gereed
okt.-nov. 1995	ontwikkelingsfase + afronding onderzoeken naar bouwkundige staat en bodemverontreiniging en van afspraken beveiliging
december 1995	opstellen eindrapportage
januari 1996	Stuurgroep: behandeling eindrapportage en afspraken beveiliging
Vervolgstep buiten projectverband:	
jan.-maart 1996	voorbereiding van en bestuurlijk overleg tussen Rijk en colleges van GS van Gelderland en B&W van Nunspeet

7 MIDDELEN / FINANCIEN

Partijen dragen zelf zorg voor de raming van de benodigde capaciteitsinzet, waarbij rekening moet worden gehouden met inlezen van vergaderstukken en reistijd, en de kosten daarvan. Ter indicatie: 20 dagdelen per betrokkene excl. secretariaat/rapporteur. Partijen dragen ook de eigen reiskosten.

De provincie Gelderland is bereid het secretariaat op zich te nemen en stelt voor de secretaris- en rapporteurs werkzaamheden 1 dag per week beschikbaar. Zij draagt ook de secretariaatskosten voor zover zij betrekking hebben op het project zelf. Zij draagt dus NIET eventuele drukkosten voor eind- en tussenprodukten en verspreiding op grotere schaal dan voor de leden van het project nodig is. Indien deze - of vergelijkbare - behoeften zich voordoen, dienen partijen een afzonderlijke afspraak over de kostenverdeling te maken.

Er wordt vanuit gegaan dat de in het Plan van Aanpak genoemde onderzoek door eigen deskundigen kan worden uitgevoerd en dat raming van financiële middelen niet nodig is.

PROJECTGROEP GWK

Concept verslag bijeenkomst van de projectgroep Generaal Winkelman Kazerne op
29 aug. 1995

Aanwezig:

Voorzitter:	5.1.2e	/ VROM/RPD
Secr:	5.1.2e	/ Gelderland/RWG/RO
Rapp:	5.1.2e	/ Gelderland/RWG/RO
Leden:	5.1.2e	/ VROM/IRO
	5.1.2e	/ DEF/DGWT
	5.1.2e	/ DEF/RMC Oost
	5.1.2e	/ LNV/Regio Oost
	5.1.2e	/ FIN/Reg. Dir. Domeinen Middenoost
	5.1.2e	/ Gelderland/MW/GBO
	5.1.2e	/ Nunspeet/Ruimtelijk beheer
	5.1.2e	/ Nunspeet/Algemene Zaken

Afwezig:

5.1.2e	/ Gelderland/RWG/NLBO
--------	-----------------------

1. Kennismakingsronde, mutatie vertegenwoordiging, afwezig 5.1.2e

2. Projectstatuut:

Aanpassen projectstatuut op enkele punten:

rijksbeleid -> "rijks" schrappen.

pag1. De GWK -> toevoegen: " het complex bestaat uit de GWK met een bebouwingsoppervlak"

pag3. In plaats van het oprichten van een stuurgroep, tussentijds overleg over voorstel voor vervolgbehandeling op bestuurlijk niveau.

Rijksgebouwendienst en VROM/Insp. M.H. uit projectgroep schrappen.

pag4. Verwijderen tekst over Stuurgroep en aanpassen van de afspraken van de projectgroep.

pag5. Tijdschema aanpassen.

3. Aanpak project:

a. inventarisatiefase:

Inventariseren wat de (nieuwe) mogelijkheden voor het complex zijn binnen het bestaand beleid.

- Vaststellingen van de bandbreedte in de beleidsruimte van het Rijk (structuurschema Groene Ruimte, Groenfonds, Wcl), Provincie (streekplan, integrale deelplan N.W. Veluwe) en gemeente.

Aktiepunt voor Rijk, Prov. Gelderland, Gem. Nunspeet

- Bouwkundige staat en bodemverontreiniging: kale sloopkosten in beeld

brengen wanneer er uitgegaan wordt van de variant 'terug naar de natuur'.
Aktiepunt voor DGWT/Domeinen

b. ontwikkelingsfase:

Eerst inzicht verkrijgen in de inventarisatiegegevens voordat deze fase ingevuld kan gaan worden.

c. implementatiefase:

Voor deze fase is het van belang dat er goede afspraken worden gemaakt tussen de verschillende overheidslagen.

5. Rondvraag:

Geen vragen.

6. Volgende afspraak:

Woensdag 4 okt. 14.00 uur bij DGWT te Apeldoorn (5 min. lopen van station)

44228092

PROJECTGROEP GWK

Uitnodiging voor de 2e vergadering van de projectgroep op:

datum: 4 okt. 1995

plaats: DGWT Apeldoorn

tijd: 14.00 uur

AGENDA

1. Opening en mededelingen
2. Akties vorige bijeenkomst
3. Bespreken bijgevoegde notitie over vigerend beleid
+ indicatieve inrichting rapportage
4. Beheer bij leegstand GWK
5. Rondvraag
6. Nieuwe datum en sluiting

De secretaris,

5.1.2e

Indicatieve inrichting rapportage

1. Bestaande situatie
- 1.2 Leegstand kazerne
- 2 Ontwikkelingsmogelijkheden
 - a. vigerend beleid
 - b. ruimte voor verandering
- 3 Financiële consequenties
 - a. kosten/baten analyse
 - b. kosten/baten afweging
- 4 Projectvoorstel
 - a. bestemmingsregeling
 - b. financiële consequenties
- 5 Advies/Procedure voorstel

PROJECTGROEP GWK

In de vorige bijeenkomst van de projectgroep GWK (29-08) is de afspraak gemaakt dat in de inventarisatiefase door de verschillende overheden wordt aangegeven wat de (nieuwe) mogelijkheden voor het kazerne complex zijn binnen het bestaand beleid. Het vaststellen van deze bandbreedte is van belang om een afgewogen advies uit te kunnen brengen over de toekomst van het kazerneterrein.

Opbouw van de notitie:

1. Vigerend rijks-, provinciaal-, en gemeentelijk beleid
 - 1.1 Het rijksbeleid
 - 1.1.1 VROM
 - 1.1.2 LNV
 - 1.2 Het provinciaal beleid
 - 1.2.1 Streekplan Veluwe
 - 1.2.2 Natuur'90
 - 1.2.3 Integrale deelplannen
 - 1.2.4 Milieubeleid
 - 1.3 Het gemeentelijk beleid
- 2 Potentiële ontwikkelingsmogelijkheden
 - 2.1 Vanuit rijks- en provinciaal beleid
 - 2.2 Vanuit gemeentelijk beleid

1.1 Het rijksbeleid

1.1.1 VROM

Uitspraken in de Vierde nota Extra die van toepassing zijn op (het gebied van) de Generaal Winkelmankazerne.

Op p.5 van Vinex deel 4 is het restrictief beleid aan de orde, zoals o.a. van toepassing voor het Centraal Veluws Natuurgebied. In de open ruimten (zoals het CVN) 'mag in beginsel geen uitbreiding van ruimtebeslag door verstedelijking plaatsvinden'. Deze uitspraak is essentieel.

Op p.6 van Vinex deel 4 zijn de koersen aan de orde voor het landelijk gebied. Voor het CVN geldt de groene koers. Als essentiële uitspraak staat daar: 'In gebieden waar voor de groene koers wordt gekozen zijn de ecologische kwaliteiten richtinggevend voor de ruimtelijke ontwikkeling'.

Op p.22 van de Vinex deel 4 staan ook enkele passages over de groene koers. 'Binnen gebieden met een groene koers is het beleid gericht op behoud en ontwikkeling van natuurlijke ecosystemen en op herstel van ecologische relaties. Nieuwe vormen van verstedelijking, intensieve recreatie, grootschalige infrastructuur, winning van oppervlakte delfstoffen en intensieve vormen van landbouw die leiden tot aantasting van de natuur worden in gebieden met een groene koers vermeden;'.

Op p.49 staat het volgende over de Veluwe in de paragraaf over regionale beleidsuitspraken: 'De Veluwe: Handhaving, gericht op versterking van de natuurfunctie, onder meer door natuurontwikkeling aan de randen;'.

Ongetwijfeld staan er in de Vinex nog meer passages die van toepassing zijn op het huidige, maar vooral het toekomstig gebruik van de GWK. Ik wijs onder meer naar uitspraken op p.17/18 over de mobiliteit bij de ontwikkeling van bedrijventerreinen en van recreatievoorzieningen met vele bezoekers. Ik denk dat het geen zin heeft omdat je dan bij elke theoretische functie na zou moeten gaan hoe die zich verhoudt met uitspraken in de Vinex.

1.1.2 LNV

De bron waaruit de richtinggevende uitspraken komen is het PKB-Structuurschema Groene Ruimte.

Met betrekking tot de EHS.

Er is een PKB Structuurschema Groene Ruimte (SGR). Er is een Centraal Veluws Natuurgebied, dat in het SGR gerekend wordt tot één van de kerngebieden van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het kazerne-terrein ligt in dit kerngebied. "Het ruimtelijk beleid voor de EHS is gericht op het instandhouden van de voor behoud, herstel

en ontwikkeling wezenlijke kenmerken en waarden" (SGR-97).

Met betrekking tot de openluchtrecreatie:

De Veluwe is een recreatief-toeristisch gebied. Het Rijk richt zich in dergelijke gebieden op ondersteuning van initiatieven voor verbetering van het recreatief-toeristisch produkt (SGR-113).

Het beleid is gericht op de realisatie van een goede afstemming van de recreatie binnen de EHS op de natuurbeleidsdoelstellingen (SGR-100).

Met betrekking tot sanering:

Het terrein ligt ver verwijderd van elke bebouwing. Het ligt ingesloten door grote stukken droge heide, waarop een paar vennen voorkomen. In de omgeving liggen geen campings. Hier tikt de verstoring, die van de kazerne op het omringende natuurgebied uitgaat door verkeer, licht en geluid, dan ook extra zwaar aan, net zo zwaar als de winst, die met sanering zou worden geboekt aan terugdringing van verstoring.

Met de sanering van het kazerne terrein zou 60 ha. natuur herwonnen kunnen worden en met de sanering van het munitiedepot nog eens 20 ha.

Voor het WCL-Veluwe, waarmee de komende vijf jaren een investering van ca. 25 miljoen is gemoeid, wordt thans een zgn. Ecologische Verkenning Veluwe uitgevoerd. Daarin komt naar voren, dat het kazerneterrein deel uit maakt van een groter gebied, dat zeer "kansrijk is voor de ontwikkeling van een nagenoeg natuurlijk landschap". Hoe groter deze gebieden zijn hoe stabiel en zelf-onderhoudender in ecologische zin. Door zijn omvang zou een natuurgebied op het voormalige kazerneterrein een forse bijdrage aan de ecologische stabiliteit leveren.

Arme en rijke, natte en droge milieucomponenten komen in voldoende mate voor om te garanderen, dat de ontwikkeling van bos en heide in dit gebied een vrijwel ongerepte natuur zal opleveren. De uitgangssituatie is daarvoor gunstig. De bovenvermelde terugdringing van de verstoring krijgt daardoor een extra waardevolle dimensie.

1.2 Het provinciaal beleid

De volgende beleidsdocumenten van de provincie Gelderland zijn van belang:

- Streekplan Veluwe 1987
- Natuur '90; Koersbeschrijving voor het natuur- en landschapsbeleid 1992
- Beheers- en ontwikkelingsprogramma integraal deelplan Noordwest-Veluwe 1991

1.2.1 Streekplan Veluwe

Hoofddoelstelling van het streekplan Veluwe is "een stringente bescherming van natuur en landschap. Dit betekent dat door een actief beleid gestreefd zal worden naar:

- behoud en verbetering van de bestaande kwaliteit van natuur en landschap;
- beperking van activiteiten die het natuurlijk milieu en het landschap schaden. Dit beleid wordt strikt toegepast in het CVN." (pag.16 Streekplan Veluwe)

Per thema zullen de beleidsuitspraken uit het vigerend streekplan worden weergegeven. De aanwezige beleidsruimte ten aanzien van mogelijke bestemmings wijzigingen wordt hierdoor duidelijk.

Landelijk gebied: "De voor bossen, natuurgebieden en natuurwaarden essentiële milieu-voorwaarden zoals de kwaliteit van de bodem en het grondwater zullen zoveel mogelijk worden beschermd. Tevens wordt gestreefd naar behoud en versterking van de ecologische samenhang. Dat wil zeggen dat ruimtelijke verbrokkeling van grote en kleine bosclementen en natuurwaarden zoveel mogelijk moete worden voorkomen." (pag.31 Streekplan Veluwe)

Woningbouw & bedrijventerrein: iedere uitbreiding in het CVN is uitgesloten. (pag.16 Streekplan Veluwe)

Landbouw: "ten behoeve van natuurwetenschappelijke en landschappelijke kwaliteiten dienen zekere beperkingen aan een voortgaande agrarische ontwikkeling te worden opgelegd." (pag.32 Streekplan Veluwe)

Recreatie & toerisme:

Intensieve verblijfsrecreatie (kampeer-, caravan-, zomerhuisjes- en tweede woningterreinen):

"Nieuwvestiging van verblijfsrecreatie is niet toegestaan."

"Uitbreiding van bestaande verblijfsrecreatiebedrijven is niet toegestaan, uitgezonderd onder bep. voorwaarden een geringe uitbreiding van volwaardige bedrijven, indien zwaarwegende bedrijfseconomische motieven daar aanleiding toe geven." (pag.33/38 Streekplan Veluwe)

Extensieve verblijfsrecreatie (kamperen en logiesaccomodaties bij de boer, landgoedkamperen, en kampeerterreintjes alleen bereikbaar voor trekkers, wandelaars, fietsers, en/of ruiters):

"Toelaatbaar mits aanvaardbaar met het oog op bescherming van natuur- en landschaps-

waarden." (pag.34 Streekplan Veluwe)

Intensieve dagrecreatie (zandplas, golfbaan, zwembad, sportpark, kleiduivenschietterreinen, fietscrossbanen, maneges):

"Nieuwe dagrecreatieve concentratiepunten c.q. attractiepunten zijn niet toegestaan." (pag 33 Streekplan Veluwe)

Extensieve dagrecreatie (wandelen, fietsen en paardrijden)

"Ten behoeve van extensieve recreatie dienen in het gehele streekplangebied mogelijkheden te worden geboden voor uitbreiding ten behoeve van wandelen, fietsen, vissen en paardrijden." (pag.33 Streekplan Veluwe)

Bestaande bebouwing in het buitengebied:

" Het buitengebied dient gevrijwaard te worden van burgerwoningen en overige bebouwing die daaraan niet functioneel gebonden is. Voor wat betreft bestaande bebouwing geldt het volgende beleid: In zijn algemeenheid is het streven gericht op amovering van bebouwing welke geen relatie heeft met functies gebonden aan het buitengebied. In ieder geval is amovering gewenst waar bebouwing vanwege de slechte bouwkundige staat niet kan worden gehandhaafd of waar deze zou conflicteren met nieuwe, geprojecteerde bestemmingen of uit te voeren infrastructurele werken." (pag.35 Streekplan Veluwe)

Militaire terreinen

"Het intensieve ruimtegebruik van militaire doeleinden staat op gespannen voet met de hoofddoelstelling van het streekplan." (pag.34 Streekplan Veluwe)

"Het streven is gericht op vermindering van militaire activiteiten, zowel in terreinbeslag als in oefenintensiteit. Voor onttrekking aan het militair gebruik komen m.n. de volgende terreinen in aanmerking: de Elspeeter en Westeinder Heide, Het speulder-Houtdorperveld, de Eder Heide, het Kootwijkerzand, de Scherpenberg en de Wezepse Heide. Het onttrekken aan het militair gebruik van terreinen op de zeer zwaar belaste Noordwest-Veluwe heeft prioriteit." (pag.40 Streekplan Veluwe)

Bijzondere doeleinden: (instellingen voor gezondheidszorg, onderwijs, sport) "nieuwvestiging van dergelijke instellingen in het buitengebied is uitgesloten. Uitbreiding dient zoveel mogelijk te worden beperkt." (pag.35 Streekplan Veluwe)

1.2.2 Natuur '90

Het provinciaal beleid ten aanzien van de zorg voor natuur, bos en landschap richt zich o.a. op de "instandhouding en uitbreiding van het bosareaal, met ondersteuning en stimulering van de maatschappelijke functies van bos." (pag.14 Natuur'90)

Natuurgebieden:

Belangrijke aandachtspunten die genoemd zijn: (pag.23 Natuur'90)

- "Uitbreiding en afronding van natuurgebieden, en samenvoeging van versnipperde gebieden tot grotere beheerseenheden.
- Beëindiging van vormen van militair gebruik van natuurgebieden welke strijdig zijn met het behoud van de natuurwaarden van deze terreinen.
- Bewerkstelligen van een verantwoord rekreatief medegebruik van natuurgebieden en

bossen door het aanbrengen van voorzieningen, zonering, toezicht en natuurgerichte voorlichting;

- Uitbreiding en afronding van natuurgebieden, en samenvoeging van versnipperde gebieden tot grotere beheerseenheden, zodat negatieve beïnvloeding van buiten minder wordt, het beheer per oppervlakte-eenheid goedkoper wordt, en de recreatiedruk beter te geleiden is.
- Beëindiging van vormen van militair gebruik van natuurgebieden welke strijdig zijn met het behoud van de natuurwaarden van deze terreinen."

Bossen:

Voor de instandhouding van bossen en voor het handhaven en verbeteren van de ecologische kwaliteiten gelden als voorwaarden: (pag.24 Natuur'90)

- "Versterking van de natuurfunctie in multifunctioneel bos, door het bevorderen van geïntegreerd bosbeheer.
- Bosaanleg, m.n. van multifunctioneel bos, in ondermeer landinrichtingsprojecten en stedelijke uitloopgebieden."

Veluws wildbeheer:

De belangrijkste punten: (pag.29 Natuur'90)

- "Het wildbeheer dient een integraal onderdeel te zijn van het terreinbeheer als geheel.
- Het realiseren van rust door het afsluiten van wegen en het zoneren van recreatief medegebruik.
- De natuurlijke leefwijze van het wild moet worden vergroot door uitbreiding van de leefgebieden, hetgeen is te realiseren door het verwijderen van binnenrasters, aanleg van passages over drukke verkeerswegen en uitbreiding van het leefgebied met landbouwgronden."

1.2.3 Integrale deelplannen

Het Beheers- en ontwikkelingsprogramma integraal deelplan Noordwest-Veluwe 1991 (BOP) is een uitwerking van het streekplan. Een van de uitgangspunten die gehanteerd is bij het uitwerkingsplan is een zonering naar intensieve en extensieve vormen van ruimtebeslag. Deze zonering moet een kwaliteitsverbetering van het gebied bewerkstelligen door rustige gebieden te handhaven of te realiseren en reeds drukke delen beter in te richten voor dagrecreatie. Het kazerne- complex valt vanwege het huidige intensieve gebruik binnen de zone 'intensief gebruik', de omliggende gebieden hebben een extensief gebruik.

Een belangrijk uitgangspunt is dat de bereikbaarheid van de bossen en natuurgebieden moet blijven gewaarborgd, maar dat overmatige toegankelijkheid van deze gebieden voor het gemotoriseerde verkeer dient te verminderen. Maatregelen ter beperking van het gemotoriseerde verkeer dienen in combinatie te worden genomen met het creëren van goede opvangvoorzieningen (parkeer-, picknickplaatsen) en waar mogelijk, versterking van mogelijkheden voor extensieve recreatie. (pag.24 BOP dl2)

Geen nieuw-vestiging van sportterreinen in de niet-stedelijke invloedssfeer. Terughoudend beleid voor uitbreiding. (pag.10 BOP dl2)

1.2.4 Milieubeleid

Uit het Gelders MilieubeleidsPlan (GMP) zijn van belang het beleid t.a.v. stiltegebieden en bodembeschermingsgebieden.

Stiltegebieden

De grenzen van de stiltegebieden zijn op kaart aangegeven.

Bij het vaststellen van de grenzen van de stiltegebieden is gebruik gemaakt van topografische en bestemmingsplangegevens. De grens van stiltegebieden is onder andere bepaald door de lokatie van grensbepalende bronnen: dat zijn geluidsbronnen die vanwege aard en omvang als niet saneerbaar worden beschouwd en als zodanig de grens van een stil gebied bepalen. Als grensbepalende bronnen zijn o.a. aangemerkt:

- militaire terreinen
- belangrijke verkeerswegen.
- aaneengesloten woonbebouwing.

Binnen stiltegebieden wordt uitgegaan van een grenswaarde van 40 dB (A). Voor verkeerswegen door het gebied is als uitgangspunt gehanteerd: niet meer dan 700 voertuigen per etmaal.

Het 'weekend-stiltegebied' wordt voornamelijk begrensd door wegen, zie p. 12 van het intentieprogramma. Denk aan de A28, de samenkomst van Stakenborgerweg en Nunspeeterweg.

Deelgebied 3 is om de Elspeetsche Heide gelegd. Dat zou er nu (vanwege afstoting van het militaire gebruik) onder kunnen vallen. De weg Elspeet-Nunspeet (Nunspeeterweg) vormt hier echter een barrière.

Een fractie van het kazerneterrein is in het provinciale stiltegebieden onderzoek aangewezen als stiltebehoevend gebied vanwege faunistische redenen. Zie bijgevoegde kaart.

Bodembeschermingsgebied

Bij de voorinventarisatie is een reeks gebieden meegenomen. De Enclave Uddel-Elspeet-Garderen is als bodembeschermingsgebied ontstaan door het samenvoegen van vier deelgebieden. Het voor deze situatie relevante deelgebied is gebied 13.1, Elspeetsche heide.

Bij de begrenzing is rekening gehouden met topografische grenzen in het veld, in dit geval is duidelijk herkenbaar dat de overgang heideveld-bosgebied als grens is genomen. De waarden die hier bepalend zijn geweest voor aanwijzing zijn drieledig: biotisch, abiotisch en cultuurhistorisch.

biotisch: Elspeetsche Heide is een waardevol, droog voedselarm milieu, een belangrijke biotoop voor amfibieën en reptielen.

Nadere informatie is bekend bij RWG/NLBO.

abiotisch: de Elspeetsche Heide kent fluvioglaciale grindheuvels met zeldzame samenstelling en afzettingen met Warven-achtige klei. Deze zijn bijzonder.

Het niet-aangewezen kazerneterrein ligt tussen twee stuwwallen. De bodemkaart (27

West) geeft aan dat sprake is van preglaciaal en fluvioglaciaal zand. Born¹ geeft aan dat de betreffende bodemtype haarpodzol gaaf is en dat er zorgvuldig mee moet worden omgesprongen, maar op het kazerneterrein mogen we verwachten dat er een dusdanige verstoring is opgetreden dat het betreffende bodemtype in zijn oorspronkelijke opbouw meer of minder is verdwenen. Bovendien gaat het hier om een vrij fors deel van de Veluwe, zodat op Gelderse schaal hier niet sprake is van een bijzondere situatie, d.w.z. bodemkundig. Niet bekend is in hoeverre hier sprake is van bijzondere terreinomstandigheden in abiotische zin, m.n. geologisch. De oorspronkelijke terreinvormen zijn naar alle waarschijnlijkheid verstoord, nog aanwezige geomorfologische waarden dienen te worden geïnventariseerd.

Nadere informatie eventueel: Rijksgeologische dienst.

cultuurhistorisch: ook hier gaat het om de Elspeetsche heide. We mogen aannemen dat op het kazerneterrein geen bijzonder waarden meer zijn te verwachten.

Overig waarden

Direct ten noorden van de kazerne worden nog aangetroffen twee vennetjes in het z.g. Jodenbosch en een grafheuvel.

¹ Inventarisatie van aardwetenschappelijke waardevolle bodems en bodemlandschappen in de Provincie Gelderland, dienst L&L, afd. Natuur en Landschap, 1987.

1.3 Het gemeentelijk beleid

Vigerende bestemmingen

De vigerende bestemmingen voor het kazernecomplex en de omgeving daarvan is vastgelegd in het bestemmingsplan Buitengebied, dat is vastgesteld op 17 april 1990, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Gelderland op 12 december 1990 en goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 16 mei 1994.

Het kazernecomplex heeft de bestemming 'Defensievoorzieningen'.

De percelen onmiddellijk grenzend aan het complex zijn bestemd als 'Natuurgebied/heide' (aanduiding op de kaart Nhd) en als 'Bos met meervoudige doelstelling' (aanduiding Lb). De gedetailleerde omschrijvingen van de bestemmingen zijn weergegeven in bijgevoegde afdrukken van de planvoorschriften.

2. POTENTIELE ONTWIKKELINGSMOGELIJKHEDEN

2.1 Vanuit rijks- en provinciaal beleid

Uit de bovengenoemde beleidsnota's blijkt dat in het CVN de natuur de richtinggevende functie is. Een bestemmingsverandering van het GWK-complex in: woningbouw, bedrijventerrein, landbouw of intensieve dag-en verblijfsrecreatie is daarmee uitgesloten volgens het vigerend beleid.

De mogelijkheden binnen het beleid voor het complex zijn hiermee behoorlijk ingeperkt. De bestemming 'natuur' past helemaal binnen het streven naar handhaving en versterking, uitbreiding en afronding van natuur- en bosgebieden verwoordt in de EHS, Streekplan en Natuur'90 en de hoofddoelstelling van het streekplan en VINEX om een stringent beleid te voeren ter bescherming van natuur en landschap. Een ander argument om de kazerne terug te geven aan de natuur is de afstemming op omliggende vigerende bestemmingen uit het bestemmingsplan van de gemeente Nunspeet, dit zijn bos en natuur (Op dit terrein is er jurisprudentie aanwezig).

De omliggende terreinen rond het kazerne-complex vallen binnen de zone 'extensief gebruik' (zie prov. deelplan BOP dl2). Na opheffing van de kazerne-functie zou een extensief gebruik van dit terrein een logisch gevolg zijn, mede omdat dit terrein geen directe aansluiting heeft bij andere bestaande vormen verstedelijking.

Een eventuele bestemmingswijziging ten gunste van extensieve vormen van dag- en verblijfsrecreatie ligt wel in de lijn van het rijks- en provinciaal beleid. Het zal duidelijk zijn dat niet het gehele terrein voor deze vormen van recreatie te gebruiken is. De rest van de bebouwing welke geen functie meer heeft in het buitengebied dient op grond van het provinciale beleid geamoveerd te worden.

Op grond van het GMP kan worden vastgesteld dat het beleid in de directe omgeving van het kazernecomplex is gericht op stilte en bodembescherming. Dat het kazernecomplex daar zelf geen deel van uitmaakt, heeft direct te maken met het militaire gebruik, waarvan bij de bepaling van het beleid was aangenomen dat dit gebruik niet te was te saneren. Nu het militaire gebruik komt te vervallen, is er dus wel sprake van een te saneren situatie. Het beleid voor de omgeving is daarmee van toepassing op het kazernecomplex.

2.2 Vanuit gemeentelijk beleid

N.a.v. de bestemmingsplan regeling ziet de gemeente Nunspeet de volgende ontwikkelingsmogelijkheden:

Gelet op de doelgerichte bestemming van het complex voor Defensievoorzieningen is binnen het vigerende bestemmingsplan nauwelijks een andere bestemming denkbaar dan het gebruik als kazerne. Elke andere bestemming wijkt af van het nog vrij recente vigerende bestemmingsplan.

Bij het overwegen van de vraag of aan een wijziging c.q. verruiming van de bestemming kan worden meegewerkt, gelden voor de gemeente in ieder geval de volgende criteria:

- a. het gegeven dat de locatie in het hart van het CVN-gebied is gelegen; het gemeentelijk beleid is in dit gebied - in aansluiting op, en als uitvloeisel van het rijksbeleid en het provinciale beleid - gericht op behoud en herstel van natuur- en

- landschapswaarden;
- b. de aard van de bestemming van de omliggende gebieden; deze gebieden hebben de bestemming 'Bos met meervoudige doelstelling' en 'Natuurgebied/heide'; deze bestemmingen hebben als doel de instandhouding van de daar voorkomende natuurlijke waarden, waartoe behoren geomorfologische, landschapsvisuele, ecologische, bodemkundige en biologische waarden;
 - c. de vraag of de nieuw te leggen bestemming ook daadwerkelijk gerealiseerd kan worden;
 - d. in dit geval - waar sprake is van een overlegsituatie - zal helderheid moeten zijn over de vraag op welke wijze de kosten van de realisering van de plannen worden gedragen door de bij dit overleg betrokken partijen.

De gemeente trekt n.a.v. het bovengenoemde de volgende conclusie:

Aan de hand van de genoemde criteria kan als standpunt van de gemeente worden gehanteerd, dat de 'terug naar de natuur optie' de voorkeur heeft boven elke andere bestemming, mits vooraf duidelijkheid bestaat dat deze optie daadwerkelijk wordt gerealiseerd en dat ook vooraf afspraken zijn gemaakt door wie de aan deze optie verbonden kosten worden gedragen.

De gemeente wil niet nog eens de dupe worden van de sluiting van de kazerne door te worden geconfronteerd met planschade of met een onaanvaardbaar aandeel in de kosten van het realiseren van een optie, die in sterke mate het gevolg is van rijksbeleid en provinciaal beleid.

Sluiting van de kazerne betekent voor de gemeente structureel een inkomstenderving van ongeveer f 300.000,-- per jaar.

Slechts voor het verdwijnen van werkgelegenheid zal de gemeente in het kader van de met de provincie gesloten bestuursovereenkomst worden gecompenseerd, zodra deze overeenkomst ook werkelijk wordt gerealiseerd.

Daarnaast speelt in dit geval een rol dat het gaat om een zeer omvangrijk complex, waarvan een zeer negatieve uitstraling uit kan gaan op het milieu, wanneer daarin oncontroleerbare activiteiten zouden worden ontwikkeld; met andere woorden het niet toestaan van bepaalde ontwikkelingen moet niet als een 'boemerang' gaan werken.

44228092

0001

PROJECTGROEP GWK

Aan: [5.1.2e] / VROM/RPD
[5.1.2e] / DEF/DGWT
[5.1.2e] / DEF/RMC Oost
[5.1.2e] / VROM/IRO
[5.1.2e] / FIN/Reg. Dir. Domeinen Middenoost
[5.1.2e] / Nunspeet/Ruimtelijk beheer
[5.1.2e] / Nunspeet/Algemene Zaken
[5.1.2e] / Gelderland/MW/GBO
[5.1.2e] / Gelderland/RWG/NLBO
[5.1.2e] / LNV/Regio Oost

Hierbij bieden wij u aan het verslag van de laatst gehouden vergadering en het *Concept Eindrapportage Herbestemmingsmogelijkheden GWK c.a.*

In de notitie zijn de opmerkingen uit de vergadering alsmede de toeleveringen van de heren [5.1.2e] verwerkt.

Afgesproken is dat iedereen schriftelijk kan reageren op deze notitie alvorens hij wordt voorgelegd aan een overleg op hoog niveau om de vervolgprocedure te bespreken.

Wij verzoeken u zo spoedig mogelijk te reageren op dit concept, bij voorkeur vóór 2 december, eventueel per fax of telefonisch (tel [5.1.2e] of [5.1.2e] fax [5.1.2e]).

Met vriendelijke groeten,

[5.1.2e]
[5.1.2e]

PROJECTGROEP GWK

Concept verslag bijeenkomst van de projectgroep Generaal Winkelman Kazerne op 2 nov. 1995

Aanwezig:

Voorzitter:	5.1.2e	/ VROM/RPD
Secr:	5.1.2e	/ Gelderland/RWG/RO
Leden:	5.1.2e	/ DEF/DGWT
	5.1.2e	/ DEF/RMC Oost
	5.1.2e	/ VROM/IRO
	5.1.2e	/ FIN/Reg. Dir. Domeinen Middenoost
	5.1.2e	/ Nunspeet/Ruimtelijk beheer
	5.1.2e	/ Nunspeet/Algemene Zaken

Afwezig:

5.1.2e	/ Gelderland/MW/GB0
5.1.2e	/ Gelderland/RWG/RO
5.1.2e	/ Gelderland/RWG/NLBO
5.1.2e	/ LNV/Regio Oost

1. Mededelingen:

5.1.2e en 5.1.2e hebben zich afgemeld.
5.1.2e is ziek.

2. Verslag 4 okt. 95:

Opnemen 5.1.2e bij aanwezigen.

p.2 onderaan: "in welke fase moet het terrein overgedragen worden?" -> conclusie was dat de projectgroep verantwoordelijk blijft voor afwerking van het vervolgtraject incl. overdracht.

Verslag wordt verder goedgekeurd.

Een tekst over sloop, sanering ed was door de 5.1.2e niet goed aan te leveren, hiervan is daarom afgezien.

3. Notitie

Algemeen: termen "kazernes", "complexen" e.d. uniformeren tot "defensiecomplexen".

p.1: 2e alinea: "verre" -> verwijderen, 5e alinea: "1 januari 1996" vervangen door "op korte termijn".

Reinders mist de positie van Domeinen en waarom in dit project van de gangbare weg wordt afgeweken -> hij doet hiervoor een toelevering.

p.2: 2.1: bevat veel dezelfde tekst als in H1 -> aanpassen,
Integraal Deelplan -> naam + toelichten.

2.2: datum verwijderen en vervangen door "in 1996 grotendeels leeg komt te staan".

- p.5: 3.1: "VROM" en "LNV" vervangen door naam nota's incl. uitwerkingen hiervan.
- p.9: noot 2: gedeeltelijk Houtdorper- en Speulderveld
- p.11: 3.2, 3e alinea: "niet te saneren" -> "militaire bestemming is destijds als een niet veranderbaar gegeven aanvaard", tekst aanpassen.
NB: Opgemerkt wordt dat het beleid al veel langer gericht was op het verminderen c.q. wegstreken van het militaire gebruik. Nu doet zich de mogelijkheid voor deze lang gekoesterde beleidswens in vervulling te doen gaan.
- p.11: boven 3.2 en onderaan: terminologie bestemmingsaanduidingen aanpassen.
- p.12: 3e regel: geen enkel gebouw is voor die vorm van recreatie te gebruiken (want legeringsgebouwen, werkplaatsen en kantoren) -> tekst aanpassen.
Kans op realisering grootschalig natuurbeheer ontbreekt hier in de tekst en in de conclusie.
Afgesproken wordt enkele kaarten toe te voegen: één overzichtskaart van ligging in groter verband (GIS of topkaart) en één overzichtskaart kazernesgebouwen met functie (kaart J45 uit witte klapper).
- p.12: blok gemeentelijk beleid, laatste alinea: financieel gedeelte evt. naar 4.1, laatste deel bijschaven of laten vervallen.
De conclusie verplaatsen naar H5: toespitsen op ruimte voor verandering en aangeven waarom gekozen wordt voor terug naar de natuur.
- p.13: voetnoot 4 aanpassen en in tekst opnemen, tussenkopjes 4.1 en 4.2 vervallen.

H5.1: Titel wordt "Conclusies".

H5.2: Advies:

A: terug naar de natuur.

B: voorleggen aan overleggroep bestaande uit: 5.1.2e (VROM),
5.1.2e (prov./dir. RWG), een
5.1.2e Doel overleg: GWK op politieke agenda krijgen en verdeling van de kosten.

C: uit pilotproject blijkt dat hier geen toekomstperspectieven zijn. Besluitvorming hoeft dan ook niet te wachten.

D: Defensie blijft verantwoordelijk tot moment van overdracht.

Bijlage 1: typefout in "regionale".

Afsraken:

* 5.1.2e levert stuk aan over positie Domeinen

* Toelevering van 5.1.2e voor par. 5.2/5.3

* Secretariaat past het stuk aan, schriftelijke consultatie over concept-eindrapportage

5. Rondvraag

5.1.2e spreekt uit dat deze werkwijze zeer plezierig is geweest. Iedereen sluit zich hierbij aan.

6. Nieuwe datum: geen.

Aan: College van GS
Van: RWG/5.1.2e
Arnhem, 13 december 1995

Betreft: ADVIES HERBESTEMMINGSMOGELIJKHEDEN
GENERAAL WINKELMANKAZERNE NUNSPEET

Aanleiding

In 1994 heeft Defensie besloten tot sluiting van de Generaal Winkelmankazerne (GWK). Het GWK-complex omvat 60 ha bebouwing en is gelegen midden in het CVN c.q. het WCL-gebied Veluwe.

De sluiting noopt tot nadenken over de herbestemmingsmogelijkheden van het complex. Op basis van het provinciale beleid op verschillende beleidsterreinen restte slechts één conclusie: terug naar de natuur en extensieve recreatie. De gemeente bleek op dezelfde lijn als de provincie te zitten, evenals het ministerie van LNV.

Terug naar de natuur betekent bij 60 ha bebouwing echter een forse kostenpost.

Een en ander is aanleiding geweest om een projectgroep GWK in te stellen, waarin naast de hierboven genoemde partijen ook Defensie, VROM en Financiën (Domeinen) participeren.

Advies van de projectgroep GWK

De projectgroep heeft vanuit alle betrokken beleidsterreinen de herbestemmingsmogelijkheden voor de GWK onderzocht. Tevens is een kostenraming opgesteld m.b.t. de sloopkosten en de bodemsaneringskosten van het complex.

De projectgroep heeft nu een eindrapportage opgesteld. De *unanieme* conclusie van de projectgroep is: het gehele complex slopen t.b.v. natuurontwikkeling en extensieve recreatie. De kosten van dit voorstel bedragen f 22 miljoen (sloopkosten f 9 miljoen, bodemsanering incl. onderzoek f 11,5 miljoen en herinrichtingskosten f 1,5 miljoen).

Ten aanzien van de dekking van deze kosten is van belang dat het kazernecomplex rijkseigendom is en dat het Rijk t.a.v. de bodemsanering de eis stelt dat de vervuiler - i.c. het Rijk (Defensie) - betaalt.

Er wordt nu een overleg geregeld op hoog ambtelijk niveau in Den Haag. Dit overleg moet zich buigen over de vraag hoe het advies van de projectgroep aan de bestuurders kan worden aangeboden en welke verdeelsleutel voor de kosten kan worden aangegeven.

Bij dit hoog ambtelijk overleg is de directeur RWG, 5.1.2e betrokken.

Als het overleg heeft plaatsgevonden zullen wij u nader informeren.

Advies

Notitie voor kennisgeving aannemen.

Kopie:

- Directeur RWG
- RWG/5.1.2e
- MW/mw. 5.1.2e

PROJECTGROEP GWK

Aan: 5.1.2e / VROM/Rijks Planologische Dienst
5.1.2e / VROM/Inspectie Ruimtelijke Ordening
5.1.2e / DEF/Dienst Gebouwen, Werken en Terreinen
maj. 5.1.2e / DEF/Regionaal Militair Commando Oost
ir.drs. 5.1.2e / LNV/Regio Oost
5.1.2e / FIN/Regionale Directie Domeinen Middenoost
5.1.2e / Gelderland/RWG/NLBO
5.1.2e / Gelderland/MW/GBO
5.1.2e / Nunspeet/Ruimtelijk beheer
5.1.2e / Nunspeet/Algemene Zaken

Arnhem, 4 december 1995

Hierbij bieden wij u aan de eindrapportage *Herbestemmingsmogelijkheden Generaal Winkelman-kazerne c.a. te Nunspeet*.

In de rapportage zijn de correcties welke van verschillende kanten nog op de concept-versie zijn doorgegeven, verwerkt.

De rapportage wordt nu aangeboden aan een overleggroep, die het bestuurlijke traject zal aangeven. De Projectgroep GWK heeft hiermee zijn opdracht voltooid, tenzij uit de behandeling in de overleggroep nog een nadere opdracht voortkomt. Wij zullen u informeren over het verdere verloop.

Met vriendelijke groeten,

5.1.2e

5.1.2e

Bestuurlijk overleg 18 v.h. 19 gemeenten.

44228092

0001

Aan: CdK, dr. J.C. Terlouw
ged. Voerman
Van: RWG/Dix
Arnhem, 22 februari 1993

AGENDA EN CONCEPT-REACTIE OP PRIORITEITENNOTA DEFENSIE
t.b.v. OVERLEG MET DE 19 BETROKKEN GEMEENTEBESTUREN

Datum: vrijdag 26 februari 1993 om 13.30 uur
Plaats: Huis der Provincie te Arnhem

AGENDA

1. Opening
2. Mededelingen
 - Brief aan Vaste Kamercommissie als voorlopige reactie (zie bijlage 2).
3. Doel van het overleg
 - afstemming van het beleid m.b.t. gevolgen Prioriteitennota,
 - plan van aanpak opstellen (uitwerking in punt 4),
 - gezamenlijke reactie richting Vaste Kamercommissie voor 2 maart a.s.
4. Plan van aanpak
 - Voorstel voor vorming van een stuurgroep en een ambtelijke werkgroep:
 - stuurgroep:** 4 of 5 gemeentelijke bestuurders (burgemeester of wethouder) van de meest betrokken gemeenten, voorzitter: ged. Voerman.
 - Bespreken: toevoegen Prov. Militair Commandant.
 - werkgroep:** 4 of 5 gemeentelijke vertegenwoordigers, 3 van de provincie (RO, natuur en EZ); bespreken: toevoeging 1 vertegenwoordiger van Defensie.
 - Doel:** inventarisatie bestaande en nieuwe informatie m.b.t. gevolgen Prioriteitennota, gegevens over kazernecomplexen en oefenterreinen, beleidsuitgangspunten, faseringsmogelijkheden, aangeven van beleidsmogelijkheden en doen van voorstellen voor actie of maatregelen m.b.t.:
 - * compensatie,
 - * herbestemming kazerne(complexen),
 - * afstoting oefenterreinen.
 - Vaststellen welke gemeenten mee willen doen aan een periodiek ad hoc-overleg over dit onderwerp.
5. Bespreken concept-reactie Prioriteitennota
 - Definitieve afspraken maken t.a.v.:
 - * tekst(wijzigingen),
 - * procedure naar colleges van B&W/gemeenteraden,
 - * verzending: door wie en namens wie.
 - NB: Reactie moet zo spoedig mogelijk na 2 maart worden ingediend bij de Vaste Kamercommissie.
6. Rondvraag
7. Sluiting

BIJLAGE 2 (deze brief is 17 februari verzonden)

De voorzitter en de leden van de
Vaste Commissie voor Defensie van
de Tweede Kamer der Staten-Generaal,
d.t.v. de griffier van de commissie,
Postbus 20018
2500 EA 's GRAVENHAGE

17 februari 1993/RG93.9164

Prioriteitennota

Ten behoeve van de behandeling van de Prioriteitennota hebt u belangstellenden uitgenodigd om voor 2 maart 1993 te reageren.

De Prioriteitennota heeft voor Gelderland verstrekkende gevolgen voor wat betreft de werkgelegenheid, economie en ruimtelijke ordeningsaspecten. Met het oog op de samenhang tussen deze aspecten hadden wij reeds voor het bekend worden van uw uitnodiging een overleg voorbereid met de 15 betrokken gemeentebesturen om te komen tot een gecoördineerde aanpak. Dit overleg is gepland op 26 februari a.s.

Met het oog op uw uitnodiging vergt het overleg nu een diepergaande voorbereiding om op korte termijn te komen tot een weloverwogen en door de betrokken gemeenten gedragen reactie. De termijn van 2 maart laat echter geen ruimte voor tijdige toezending en evenmin voor verwerking van eventuele wijzigingsvoorstellen uit het overleg.

Wij verzoeken u daarom in te stemmen met toezending van onze reactie zo spoedig mogelijk na 2 maart.

Voorts zouden wij en (een delegatie van) de betrokken gemeenten gaarne in de gelegenheid worden gesteld om onze beleidsoverwegingen en de daaraan ten grondslag liggende argumenten nader toe te lichten op de hoorzitting van 26 of 29 april.

Gedeputeerde Staten van Gelderland

voorzitter

griffier

kopie:

- ged. Voerman
- Prov. Militair Commandant, kolonel
- dienst RWG/

5.1.2e

5.1.2e

Het college van Burgemeester
en Wethouders van de gemeente
(zie bijlage 1)

zaaltje 14/4
+ 200 per
HdP.
+ fax airmocht
burgemeester
V → de kerkmap o/g

9 maart 1993 - RG93.13951

Prioriteitennota Defensie

Op vrijdag 26 februari jl. is er een overleg geweest met de 19 betrokken gemeentebesturen over een gecoördineerde aanpak van de gevolgen van de Prioriteitennota.

In het overleg is overeenstemming bereikt over:

- een gezamenlijke reactie richting Vaste Commissie voor Defensie;
- de instelling van een stuurgroep en een ambtelijke werkgroep;
- plan van aanpak.

Deze brief is bedoeld om u te informeren over de stappen die inmiddels zijn gezet en sluit af met een verzoek om informatie voor het verdere werkproces.

De brief aan de Vaste Commissie voor Defensie is, aangepast aan de opmerkingen die in het overleg zijn gemaakt, vastgesteld door Gedeputeerde Staten en op 3 maart verzonden en in afschrift ook separaat aan u gezonden.

Op verzoek van de stuurgroep is aan de griffier van de commissie verzocht te bewerkstelligen dat een (nog nader te bepalen) delegatie voor de hoorzitting van 26 april 1993 wordt uitgenodigd; dit in verband met het feit dat op 29 april 1993 veel burgemeesters bezet zijn met de uitreiking van koninklijke onderscheidingen. Over de definitieve datum en het tijdstip zullen wij nog worden geïnformeerd.

De ingestelde stuurgroep ziet er als volgt uit:

voorzitter :	G.Chr. Voerman, gedeputeerde RO en EZ
vice-voorz.:	A.C.Ph. Hardonk, Burgemeester Barneveld
leden :	J. de Groot, Burgemeester Harderwijk
	P.Th. Bunjes, Burgemeester Ermelo en voorzitter ISV Noordwest-Veluwe
	dr. J.J.M. Franssen, Burgemeester Wijchen
adviseur :	kolonel [redacted]

512e

16 MAART 1993

0001

Verschillende burgemeesters hebben RO en/of EZ in de portefeuille, hetzij binnen de gemeente of uit andere hoofde.

Over de invulling van de ambtelijke werkgroep vindt nog overleg plaats met de gemeenten Arnhem, Nijmegen, Nunspeet en Apeldoorn.

De stuurgroep is op 4 maart 1993 bij elkaar gekomen om te praten over de samenstelling, de uitwerking van het plan van aanpak en het tijdspad. Daarbij zijn de volgende afspraken gemaakt.

- Afspraak 1:** Er moet zo snel mogelijk een brief uit ter inventarisatie van de sociaal-economische aspecten en de wensen met betrekking tot het beleid (zie hierna). Voor een aantal aanvullende vragen zal de provincie Defensie benaderen en het SEOV, IMK en KvK.
- Afspraak 2:** De provincie zal aftasten wat eventueel de mogelijkheden zijn in Europees verband.
- Afspraak 3:** De inspecteur RO en de consultant van EZ zullen bij het vervolgtraject worden betrokken.
- Afspraak 4:** De stuurgroep komt op 8 april 1993 om 8.30 uur weer bij elkaar. Voor de grote groep (19 gemeenten) wordt een bijeenkomst gepland op woensdag 14 1993 april om 15.30 uur te Arnhem als voorbereiding op de hoorzitting.

NB: Wilt u de datum van 14 april 1993 reserveren!

Voor de uitwerking van het plan van aanpak vragen wij uw medewerking bij de hierna volgende vragen. Een aantal gemeenten heeft reeds voorwerk verricht, een aantal andere zullen de informatie nog moeten verzamelen. In verband met de krappe termijnen vragen wij uw reactie voor 20 maart 1993 in te dienen. Voor het geval deze termijn op problemen zou stuiten wordt u verzocht contact op te nemen met 5.1.2e tel. 5.1.2e

5.1.2e

De vragen:

- 1 Is binnen de gemeenten bekend welke groepen (militairen, burgerpersoneel) in de knel komen en wat de omvang van deze groep is?
- 2 Is met betrekking tot het burgerpersoneel bekend in hoeverre deze mensen een dubbele baan hebben, waardoor zij plaatsgebonden zijn?
- 3 Beschikt de gemeente over gegevens met betrekking tot de indirecte werkgelegenheid voor Defensie, d.w.z. bouw- en toeleveringsbedrijven e.d.?
- 4 Wat zijn op grond van het gemeentelijke beleid de wensen op het gebied van ruimtelijke ordening, natuur en landschap, milieu, recreatie en toerisme en mobiliteitsbeheersing ten aanzien van:
 - **kazernes:** herbestemming voor Defensie, functiewijziging naar een andere bestemming, terug naar de natuur;
 - **oefenterreinen:** handhaving met behoud volledige functie, handhaving met beperking van de functie, functiewijziging of afstoting ten behoeve van natuurfunctie;

- **overige militaire objecten** (MOB-complexen, munitiedepots, e.d.): handhaving of afstoting in verband met belemmering van de ontwikkeling van andere (omringende) functies?

Indien in uw gemeente meerdere kazernes, oefenterreinen en militaire objecten zijn gelegen, wordt u verzocht deze vraag te specificeren.

- 5 Voor zover de (defensie-)ontwikkelingen binnen uw gemeente daartoe aanleiding geven: welke gedachten leven er ten aanzien van compensatie, de omvang ervan en in welke vorm? Wat zijn voor u hierbij de belangrijke criteria?
- 6 Zijn er buiten de hiervorengenoemde punten nog aspecten of hebt u nog andere gegevens die naar uw mening erbij betrokken moeten worden?

U wordt verzocht de gegevens in te zenden aan: provincie Gelderland, dienst RWG, t.a.v. 5.1.2e Postbus 9090, 6800 GX Arnhem.

De voorzitter van de
Stuurgroep Defensie

5.1.2e

(G. Chr. Voerman)

coll y
code: ys/12-03.316

kopie:

- ged. G.Chr. Voerman
- Prov. Militair Commandant, kolonel 5.1.2e
- het college van B&W van de gemeenten genoemd in bijlage 1
- Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Noordwest-Veluwe, Postbus 201, 8070 AE Nunspeet
- dienst RWG/RO, 5.1.2e
- dienst RWG/NLBO, 5.1.2e
- dienst WEB/EZ, 5.1.2e

Bijlage 1

Gemeentebesturen welke bij de reactie op de Prioriteitennota zijn betrokken:

Apeldoorn
Arnhem
Barneveld
Ede
Eibergen
Elburg
Epe
Ermelo
Gorssel
Groesbeek
Harderwijk
Heerde
Heumen
Lochem
Nunspeet
Nijmegen
Oldebroek
Voorst
Wijchen

KORTE SAMENVATTING VAN DE REACTIES VAN DE GEMEENTEN OP PRIORITEITEN-
NOTA DEFENSIE juni 1993

HARDERWIJK

Bij sluiting alle kazernes verlies van 639 banen. Zorg is vervangen-
de werkgelegenheid.

Voorstel

Vervangende werkgelegenheid op beschikbaar gekomen defensie terreinen.
Deze terreinen om niet en schoon door defensie overdragen aan de
gemeente.

Conclusies

Direct: verlies aan werkgelegenheid en beroepsbevolking.

- 1 Bij de Harderwijkse kazernes verdwijnen 639 banen, 4,3% van de
totale werkgelegenheid.
- 2 Banenverlies beroepsmilitairen en burgerfunctionarissen mogelijk
308, dat wil zeggen 1,8% van de beroepsbevolking.

Indirect: omzetverlies bedrijfsleven.

Inkomstenverlies bedrijfsleven 12 miljoen gulden, werkgelegenheids-
verlies 40 tot 50 arbeidsplaatsen.

OLDEBROEK

- 935 beroepsmilitairen en burgerpersoneelsleden 1.000 dienst-
plichtigen.
- Wensen van de gemeente zijn functiewijziging van kazernes naar
bijvoorbeeld wonen of bedrijfsgrond.

BARNEVELD

- 66 burgerpersoneel.
- Geen voorstel voor functiewijziging. Moet onderwerp van studie
worden.

ERMELO

Sluiting van de twee kazernes geeft verlies aan gemeentelijke finan-
ciën:

- inkomsten van onroerend-goedbelastingen en rioolrecht ca.
f 318.000,--;
- uitkering Rijk vestiging legerplaatsen ca. f 74.000,--;
- huur Ermelose Heide ca. f 100.000,--;
- verlies werkgelegenheid (660 beroepsmilitairen en burgerperso-
neel
(7%) (1.260 dienstplichtigen;

- verlies lokale bedrijfsleven 2 miljoen gulden van totaal 15 miljoen gulden;
- verlies aan lokale bestedingen f 907.000,--.

Compensatie door handhaving defensiefunctie of herbestemming voor verlies aan werkgelegenheid - bijvoorbeeld recreatie, gezondheidszorg, maatschappelijke dienstverlening, bijzondere woonfunctie, schone bedrijvigheid en kantooraccommodatie.
Indien dit niet mogelijk is een natuurfunctie.

EPE

OOT Soerel Oost en West en Wolberg, totaal 154 ha wil gemeente afstoten voor natuurfunctie.

LOCHEM

Militair oefenterrein Het Groote Veld afstoten voor natuurfunctie (Het Geldersch Landschap, Natuurmonumenten).

GORSSSEL

- 363 militairen, 82 burgerpersoneel.
- Bouw- toeleveringsbedrijven: niet bekend.
- Kazerneterrein geschikt geacht voor woningbouw.
- Gorsselse Heide dient natuurgebied te worden.

LOCHEM

Het Groote Veld --> natuurgebied (Het Geldersch Landschap
Natuurmonumenten)

ARNHEM

- Niet bekend zijn de gevolgen voor het aantal arbeidsplaatsen als gevolg van herschikking als gevolg van de komst van de Luchtmobiele Brigade (LMB) (thans ca. 2.200 arbeidsplaatsen militairen + burgers).
- Uitgangspunt militaire functie, verstorend ten aanzien van natuur en milieu.
- Ingeval van uitplaatsing LMB naar landbouwgronden wordt verlies arbeidsplaatsen ook actueel voor Arnhem.

APELDOORN

- Gevolgen voor het personeelsbestand van de wisseling van de staven eerste legerkorps en eerste divisie zijn onbekend.
- Dringt aan op handhaving Kamp Nieuw Millingen, anders compensatie.

- Locatie Van Haeften-kazerne (wordt afgestoten) geschikt voor woningbouw.
- Munitiedepot Scherpenberg te Loenen doet afbreuk aan recreatieve en andere gebruiksmogelijkheden van het gebied. Verplaatsing is wenselijk ten gunste van een recreatieve en natuurfunctie.
- Schietbaancomplex Orderbos is in strijd met het gemeentelijk bosbeheersplan.

NUNSPEET

Werkgelegenheid

- Door inkrimping van de huidige bezetting van de Generaal Winkelman-kazerne (GWK) gaan ca. 300 arbeidsplaatsen voor beroepsmilitairen verloren, bij sluiting nog eens 250 arbeidsplaatsen.
- Herbestemming tot opslagterrein ca. 7,1% verlies voor lokale werkgelegenheid.

Economisch

- Om het verlies voor detailhandel bij vertrek dienstplichtigen tussen 0,5 en 1 miljoen gulden per jaar (door invoering OV-jaarkaart voor dienstplichtigen reeds verlies met 70 tot 75%).
- Omzet verlies voor lokale bedrijfsleven ca. f 250.000,-- per jaar.
- Omzet verlies lokale detailhandel binnen de categorie vaste-leveranciers ca. f 50.000,--.
- Inkomstenverlies gemeente bij sluiting GWK ca. f 250.000,--.

Compensatie van de gevolgen

- Compensatie bij sluiting GWK deels door herbestemming van het GWK-terrein in economische bedrijvigheid in combinatie met inpasbaar maken van industrievestiging op een locatie die aansluit op de bebouwde kom van Nunspeet (ten noorden van de A 28).
- Gemeente Nunspeet pleit in de richting van het Rijk voor een voorkeursrecht voor gemeenten, waarbij af te stoten defensiecomplexen via domeinen direct aan de gemeenten worden aangeboden.
- Het GWK-complex ligt diep in het CVN en sanering voor terug naar de natuur is op voorhand niet uitgesloten. De gemeente Nunspeet acht dergelijke keuzes bespreekbaar, mits voldoende compensatie in de vorm van werkgelegenheid (industrie-/bedrijfsvestiging) aansluitend aan de bebouwde kom van Nunspeet wordt geboden.

WIJCHEN

Om te komen tot versterking van de toeristisch-recreatieve betekenis van Alverna, is het noodzakelijk dat de omvang van het MOB-complex wordt teruggedrongen of liefst verdwijnt.

VOORST

- Pleit voor beëindiging MOB-complex Klarenbeek in recreatieproject Bussloo ten gunste van aantrekkelijker recreatieve mogelijkheden.
- Pleit tevens voor sluiting van Kamp Teuge en de functie elders te compenseren.

Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Noordwest-Veluwe (Elburg, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek en Putten)

- Met het beëindigen van de defensie-activiteiten dreigt de economische functie te vervallen (werkgelegenheid, lokale middenstand).
- Compensatie in de vorm van bedrijfsterreinen en woningbouw hetzij ter plaatse, hetzij aansluitend aan de woonkernen.
- Gemeenten zijn bewust van mogelijke beperkingen als gevolg van de aanwezigheid van het Centraal Veluws Natuurgebied. Planologische compensatie is dan wellicht mogelijk aansluitend aan bestaande bebouwing van een kern.
- Mogelijk een voorkeursrecht van gemeenten bij aankoop van voormalige defensie terreinen.

Kamer van Koophandel voor de Noord-Veluwe en Achterhoek.

Onderzoek door het Instituut Midden- en Kleinbedrijf naar de economische effecten voor het bestaande bedrijfsleven in de regio Noord-Veluwe en Achterhoek van de sluiting van militaire complexen.

Resumerend kan worden geconcludeerd dat sluiting van de militaire complexen niet direct zal leiden tot continuïteitsproblemen bij toeleverende bedrijven in het Kamergebied Noord-Veluwe en Achterhoek. Dit vanwege het feit dat:

- a het omzetaandeel dat hiermee gemoeid is, voor verreweg de meeste bedrijven beperkt is (gemiddeld 5% à 10%) en
- b het wegvallen van omzet volgens ondernemers kan worden opgevangen door beperking van met name personeelskosten.

De consequenties van sluiting van de militaire complexen zullen dan ook niet direct bedrijven in gevaar brengen, maar zullen naar verwachting wel gevolgen hebben voor de werkgelegenheid. Bij bedrijven in het Kamergebied die zich bezighouden met nieuwbouw/renovatie, onderhoud- en installatiewerkzaamheden kan het verlies aan arbeidsplaatsen oplopen tot 130.

Sluiting van militaire complexen zal in de verzorgende sectoren vooral de horecasector treffen en waarschijnlijk leiden tot continuïteitsproblemen bij een beperkt aantal zaken.

CONCLUSIE

- Met het beëindigen van de defensie-activiteiten dreigt de economische functie te vervallen:
 - . werkgelegenheid: beroepsbevolking:
 - . beroepsmilitairen
 - . burgerpersoneel;
 - . lokale middenstand, lokale bedrijfsleven, lokale bestedingen;
 - . inkomsten aan onroerend-goedbelastingen rioolrecht;
 - . uitkering Rijk vestiging legerplaatsen;
 - . huur oefenterrein eigendom gemeente.
- Compensatie in de vorm van bedrijfsterreinen en woningbouw hetzij ter plaatse, hetzij aansluitend aan de woonkernen. Mogelijk ook recreatie, gezondheidszorg, maatschappelijke bijzondere woonfunctie, schone bedrijvigheid, dienstverlening en kantooraccommodatie.
- Gemeenten zijn bewust van mogelijke beperkingen als gevolg van de aanwezigheid van bos en natuurgebieden. Soms voorkeur voor natuurfunctie, recreatiefunctie. Dan is wellicht planologische compensatie mogelijk aansluitend aan bestaande bebouwing van een kern.
- Mogelijk een voorkeursrecht van gemeenten bij aankoop van voormalige defensie terreinen.

Arnhem, 7 juni 1993/1/ht/2070T

AFDELING: BELEIDSCOÖRDINATIE & PROJECTEN

I N T E R N E N O T A

TER INFORMATIE

Van : 5.1.2e
Aan : 5.1.2e RWG/RO
D.d. : 31-08-1993

i.a.a. : 5.1.2e archief.

Betreft : werkgroep Defensie/aanvullende info

5.1.2e

Zoals afgesproken hierbij mijn aanvullende opmerkingen op de gisteren besproken stukken.

Gebouwencomplex Onder de Linden: wordt door Defensie afgestoten. Er is inmiddels een plan gemaakt voor woningbouw. Gemeente onderhandelt momenteel met Domeinen.

Complex Klein Heidekamp: ter grootte van 33 ha. wordt afgestoten. Gemeente is in overleg met Domeinen. Bedoeling is dat de hoofdbestemming Cultuurbos blijft.

De bestaande gebouwen en enkele daarvoor in aanmerking komende open plekken komen in aanmerking voor een woonbestemming (thans een militaire bestemming). Daarvoor zal het bestemmingsplan aangepast moeten worden. Een uiterst belangrijke voorwaarde om dit mogelijk te maken is dat de veiligheidszone rond MOB-Oranjekazerne zodanig verkleind wordt dat het juridisch mogelijk wordt de woonbestemming in het plan op te nemen.

Arnhem heeft er dus nogal belang bij dat MOB-Oranjekazerne of verdwijnt danwel dat de veiligheidszone zodanig verkleind wordt dat de lokaties t.b.v. woonbestemmingen daarbuiten vallen.

Het lijkt mij dan ook goed Klein Heidekamp en MOB-Oranjekazerne maar op de lijst te plaatsen.

Dat laatste geldt eigenlijk ook voor het **complex Koningsweg-Noord/ 7 Provinciën** gelegen aan de Koningsweg, voormalige opleidingsschool Luchtmacht. Door Defensie is uitgesproken dat dit complex zo mogelijk beschikbaar dient te zijn voor de LMB. Mocht de ruimtebehoefte van de LMB echter gevonden kunnen worden op Groot Heidekamp en Oranjekazerne dan zullen de plannen om dit complex af te stoten vastere vormen kunnen aannemen.

Tenslotte: mocht de **uitplaatsingsstudie** tot gevolg hebben dat de LMB uit Arnhem verdwijnt, dan betekent dit dat de **complexen Groot Heidekamp en Oranjekazerne** leeg komen. Dit zijn complexen van een behoorlijke omvang. Voor het gemeentebestuur zal dit zeker een pijnlijke zaak zijn. Weliswaar is denkbaar dat dan het oefenterrein Arnhemse Heide en vliegveld Deelen ook beschikbaar komen voor andere invullingen, echter de economische consequenties van uitplaatsing, werkgelegenheid etc., zeker als er geen compensatie komt, zal het gemeentebestuur zeker een grote zorg zijn. Het verdient dan ook aanbeveling, waar het Arnhem betreft, iets in de notitie op te nemen over de consequenties voor Arnhem van volledige uitplaatsing van de LMB.

Tot zover !.

Vriendelijke groet,

5.1.2e

Voorlopige Adviesraad voor de Openluchtrecreatie

Park Amersberg, Utrechtseweg 223, 3818 EE Amersfoort
tel. 033-619948, fax 033-615310

Aan het College van Gedeputeerde
Staten van de provincie Gelderland
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

Onderwerp	bijl.	kenmerk	datum
Prioriteiten	1	U 318/CW	25 juni 1993
Defensie			

Geacht college,

Bijgaand doen wij u toekomen het advies van de Voorlopige Adviesraad voor de Openluchtrecreatie over de Prioriteitennota van het ministerie van Defensie, gezien uw directe betrokkenheid bij dit onderwerp.

Hoogachtend,
Voorlopige Adviesraad voor
de Openluchtrecreatie:

5.1.2e

secretaris.

Voorlopige Adviesraad voor de Openluchtrecreatie

Park Amersberg, Utrechtseweg 223, 3818 EE Amersfoort
tel. 033-619948, fax 033-615310

Staatssecretaris van Landbouw,
Natuurbeheer en Visserij

5.1.2e

Postbus 20401
2500 EK 's-GRAVENHAGE

Onderwerp
Prioriteitennota
Defensie

bijl.

kenmerk
U 284/WK-JdJ

datum
9 juni 1993

Geachte 5.1.2e

Begin januari 1993 heeft de Staatssecretaris van Defensie de Prioriteitennota "Een andere wereld, een andere defensie" aan de Tweede Kamer aangeboden. Centraal in deze nota staat de halvering van het leger in ca. vijf jaar. Globaal is aangegeven welke onderdelen opgeheven worden en waar deze gelegerd zijn.

Deze vermindering van de omvang van het leger houdt tevens een reductie van het militaire ruimtebeslag in. In de nota is vermeld (blz 51) dat "een ingrijpende herziening van het hoofdstuk "Kazernes en oefenterreinen" van het Structuurschema Militaire Terreinen nodig is. Omdat de herziening van dit hoofdstuk van het SMT essentiële beslissingen raakt, zal de planologische kernbeslissing (PKB)-procedure worden doorlopen. Zodra de nieuwe oefenbehoefte is vastgesteld, wordt hiermee begonnen. In dat kader dient ook een milieu-effectrapportage te worden opgesteld".

Een zodanige ingreep rechtvaardigt en vereist een geheel nieuwe opzet van indeling. Bij de keuze van de opheffing van militaire terreinen zullen dan ook diverse criteria een rol spelen. Recreatie en toerisme behoren daar naar het oordeel van de Raad zeker toe. Met het oog op de komende werkzaamheden en afwegingen acht de Raad het gewenst daarvoor reeds in een vroeg stadium uw aandacht te vragen.

Ca. 95 % van de militaire oefenterreinen, meestal bestaande uit bos en heide, is beperkt of gedeeltelijk toegankelijk. Dit houdt in dat recreatief gebruik niet permanent maar in de praktijk alleen in de weekeinden mogelijk is, (Recreatief medegebruik van Staatseigendommen, Coördinatiecommissie Openluchtrecreatie, 1988). Verder is in Nederland ca 7.000 ha schietterrein aanwezig, waarvan het grootste deel niet toegankelijk is.

De meeste militaire terreinen liggen in de toeristisch-recreatieve gebieden binnen de Recreatief Ruimtelijke Structuur, die is vermeld in de Nota Kiezen voor recreatie 1993. Deze gebieden kenmerken zich door een grote mate van aantrekkelijkheid en de aanwezigheid van of potenties voor een samenhangende ontwikkeling op het gebied van verblijfsrecreatie en dagrecreatie. Optimalisering van het recreatief gebruik van bossen en natuurgebieden c.q. het daarvoor beschikbaar komen van militaire terreinen is een belangrijke stimulans voor het toeristisch-recreatief produkt.

De vermindering van het militaire ruimtebeslag behoort naar het oordeel van de Raad in een maatschappelijk kader te worden geplaatst, waarin recreatie en toerisme een volwaardige plaats hebben. Zo zal de opheffing van een eenheid, op grond van louter militaire criteria, automatisch tot het besluit leiden dat de kazerne, waarin deze eenheid is gevestigd, en het in de nabijheid gelegen militair terrein worden opgeheven. Bij een maatschappelijke afweging van belangen bestaat de mogelijkheid dat blijvende onderdelen verhuizen naar vrij komende kazernes en terreinen en dat overtollige militaire terreinen een recreatieve functie krijgen.

De Raad adviseert u er attent op te zijn, dat bij het afstoten van militaire terreinen criteria worden gehanteerd die rekening houden met de recreatieve en toeristische belangen. Deze criteria zijn de ligging van een militair terrein in de nabijheid van steden en/of verblijfsrecreatieve concentraties. Het opheffen van een overtollig militair terrein verhoogt daarmee de leefbaarheid van de omgeving.

Zo levert de opheffing van militaire terreinen tussen Amersfoort en Utrecht een belangrijke winst op zowel voor de recreant en de inwoners van de provincie Utrecht als voor het milieu. Er komen namelijk meer recreatiemogelijkheden op korte fietsafstand van de woning beschikbaar, men is niet meer op de auto aangewezen, en de geluidsoverlast valt weg.

Ook voor ondernemers in de verblijfsrecreatie levert de opheffing van een nabij gelegen militair terrein een belangrijke kwalitatieve verbetering van het toeristisch-recreatieve produkt op door een toename van recreatie-mogelijkheden en een vermindering van de geluidsoverlast. Dit bevordert tevens de werkgelegenheid, hetgeen van belang is door het verdwijnen van arbeidsplaatsen als gevolg van het sluiten van kazernes.

Onderzocht dient voorts te worden of vrijkomende terreinen een oplossing kunnen bieden voor kampeerplaatsen die elders vanuit natuur-oogpunt ongunstig zijn gesitueerd en moeten worden gesaneerd of verplaatst.

Tenslotte is de Raad van oordeel dat de toegankelijkheid van de blijvende militaire terreinen dient te worden gehandhaafd. Bij een intensiever militair gebruik van terreinen behoort nadrukkelijk rekening te worden gehouden met de toeristisch-recreatieve belangen in de omgeving in verband met de eventuele geluidsoverlast.

Aangezien u als verantwoordelijk bewindsman voor de openluchtrecreatie nauw betrokken bent bij de totstandkoming van het Structuurschema Militaire Terreinen adviseert de Raad u te bevorderen dat de recreatieve belangen bij de relocatie van militaire oefenterreinen in het kader van de herziening van het Structuurschema Militaire Terreinen expliciet betrokken worden. Tevens adviseert de Raad u, gezien de toeristische aspecten, zulks te doen in nauw overleg met uw ambtgenoot van Economische Zaken.

Hoogachtend,
Voorlopige Adviesraad voor
de Openluchtrecreatie:

5.1.2e

voorzitter.

secretaris.

44228092

0001

Afdeling Ruimtelijke Ordening

Arnhem, 13 april 1993

Aan: het college van Burgemeester
en Wethouders van de gemeente
(zie bijlage)

Betreft: Uitnodiging voor de bijeenkomst op 14 april a.s. 15.30 uur
betreffende de Prioriteitennota Defensie.

Geacht college,

Hierbij nodig ik u uit voor de bijeenkomst op 14 april a.s. over bovenstaand onderwerp.
Voor de goede orde deel ik u mede dat de bijeenkomst zal plaatsvinden in gebouw
Rijnstate, zaal 3.1.; aanvang 15.30 uur.

Hoogachtend,

5.1.2e

Bijlage 1

Gemeentebesturen welke bij de reactie op de Prioriteitennota zijn betrokken:

Apeldoorn

Arnhem

Barneveld

Ede → afgebeld. (Burgemeester wil wel graag verslag)

Eibergen ~~afgezegd~~

Elburg

Epe

Ermelo

Gorssel → afgeregd

Groesbeek → college verhinderd.

Harderwijk

Heerde

Heumen

Lochem → afgebeld

Nunspeet

Nijmegen → waarschijnlijk niemand aanwezig (zowel 5.1.2e verhinderd)

Oldebroek

Voorst

Wijchen

OVERLEGGROEP 19 GEMEENTEN INZAKE DEFENSIE

Uitnodiging voor een lunchvergadering op maandag 6 december 1993 om 12.00 uur (tot uiterlijk 13.30 uur) te Arnhem, Provinciehuis gebouw Rijnstate, kamer 3.3.

Ter informatie:

Door de werkgroep Defensie is een notitie 'Herbestemming militaire terreinen en complexen' opgesteld. De Stuurgroep Defensie heeft in haar vergadering van 22 november j.l. het wenselijk geacht de notitie eerst in het grote overleg met de gemeenten te bespreken, alvorens de notitie aan Defensie te sturen.

Doel van de notitie is op dit moment (zie fase 1 in notitie):

- Defensie vanuit andere beleidsterreinen (RO, natuur en milieu) overwegingen en criteria aan te reiken, waarvan het wenselijk is om bij de afweging omtrent de afstoting van complexen en terreinen die in studie zijn, rekening te houden;
- als basis te dienen voor het benoemen van projecten die in het meerjarenprogramma KONVER (EG-subsidie) kunnen worden opgenomen.

AGENDA

1. Opening en mededelingen
2. Notitie Herbestemming militaire terreinen en complexen
 - Notitie is bijgevoegd.
 - Vervolgtraject bespreken.
 - Aanbiedingsbrief aan staatssecretaris volgt (6/12).
3. Europese fondsen
 - Voorstel voor uitbesteden onderzoek naar projecten voor de jaren 1994-1998 wordt mondeling toegelicht.
4. Rondvraag en sluiting.

44228092

0001

BESTUURLIJK OVERLEG DEFENSIE 19 GEMEENTEN

Arnhem, 13 december 1993.

Aan geadresseerde.

Hierbij doe ik u toekomen de volgende stukken:

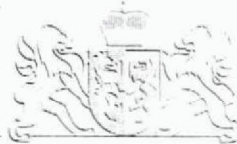
- de aangepaste versie van de notitie Herbestemming militaire terreinen en complexen,
- de aanbiedingsbrief van de voorzitter aan de staatssecretaris van Defensie,
- het concept-verslag van het overleg op 6 december j.l.,
- een afschrift van de brief van de staatssecretaris van Defensie aan de minister van BiZa inzake het NIBRA d.d. 28 oktober 1993,
- een afschrift van de brief van de CvdK aan de minister van BiZa inzake het NIBRA.

De secretaris, 5.1.2e

5.1.2e

Verzendlijst:

- ged. Voerman,
- de Colleges van B&W van de 19 gemeenten,
- de adviseurs:
 - PMC/kolonel 5.1.2e
 - DGWT/kolonel 5.1.2e
 - IRO/dhr. 5.1.2e
 - EZ/drs. 5.1.2e
- het secretariaat:
 - RWG/RO, 5.1.2e
 - WEB/EZ, 5.1.2e

De staatssecretaris van Defensie
De heer A.B.M. Frinking
Postbus 20701
2500 EG 's-GRAVENHAGE

9 december 1993 - nr. RG93.70896

Studie afstoting militaire terreinen en
complexen

Geachte heer Frinking,

In het overleg met u op 6 oktober jl. bent u geïnformeerd over de wijze waarop wij binnen Gelderland in gecoördineerd overleg met 19 betrokken gemeenten de gevolgen van de herstructurering van de krijgsmacht begeleiden.

Ten aanzien van de standpuntbepaling over afstoting van militaire terreinen en complexen hebt u daarbij aangegeven ruimte te laten voor overleg over de keuzes en afwegingen die u moet maken begin 1994.

Bijgaand kan ik u namens het bestuurlijk overleg met de 19 gemeenten de Notitie "Herbestemming militaire terreinen en complexen" aanbieden. In de notitie is rekening gehouden met uw verzoek, het draagt nadrukkelijk het karakter van een handreiking in het afwegingsproces.

Wij nodigen u uit om vóór uw definitieve besluitvorming overleg te voeren met de provincie en de betrokken gemeenten. Desgewenst kan er een gecoördineerd overleg plaatsvinden.

Voorts verzoeken wij u aan te geven langs welke marsroute de formele besluitvorming zich straks gaat voltrekken en welke termijnen daarbij worden gehanteerd.

Tot slot danken wij u voor de voortvarende wijze waarop u uw toezegging in ons gesprek inzake het NIBRA richting de minister van Binnenlandse Zaken gestand hebt gedaan.

Hoogachtend,
namens het Bestuurlijk Overleg Defensie
de/voorzitter

5.1.2e

(G.Chr. Voerman)
gedeputeerde RO en EA

bijlage

coll. *el*

code: ht/13-12.426

kopie:

- de Colleges van B&W van de 19 gemeenten
- de adviseurs:
 - PMC/kolonel [redacted] 5.1.2e
 - DGWT/kolonel [redacted] 5.1.2e
 - IRO/dhr. [redacted] 5.1.2e
 - EZ/drs. [redacted] 5.1.2e
- dienst RWG/RO, [redacted] 5.1.2e
- dienst WEB/EZ, [redacted] 5.1.2e
- ged. G.Chr. Voerman

BESTUURLIJK OVERLEG DEFENSIE 19 GEMEENTEN

CONCEPT-VERSLAG van het overleg op 6 december 1993

AANWEZIG: ged. Voerman, de burgemeesters de Groot (Harderwijk), Bunjes (Ermelo, ISV), van Hout (Elburg), Hardonk (Barneveld), de Kovel (Nunspeet), Franssen (Wijchen), weth. Peerbolte (Ede), kol. 5.1.2e (secr.).

1. Opening en mededelingen

Bericht van verhindering is binnengekomen van de gemeenten Gorssel, Lochem, Oldebroek en Apeldoorn. Eibergen ontvangt de stukken t.k. De opmerkingen van Lochem zullen hierna worden meegenomen.

2. Notitie Herbestemming militaire terreinen en complexen

Toelichting:

De Stuurgroep Defensie heeft in haar vergadering van 22 november j.l. het wenselijk geacht de notitie 'Herbestemming militaire terreinen en complexen' eerst in het grote overleg met de gemeenten te bespreken, alvorens de notitie aan Defensie te sturen.

Doel van de notitie is op dit moment (zie fase 1 in notitie):

- Defensie vanuit andere beleidsterreinen (RO, natuur en milieu) overwegingen en criteria aan te reiken, waarvan het wenselijk is om bij de afweging omtrent de afstoting van complexen en terreinen die in studie zijn, rekening te houden;
- als basis te dienen voor het benoemen van projecten die in het meerjarenprogramma KONVER (EG-subsidie) kunnen worden opgenomen.

Behandeling algemeen:

vHout/dGroot: De operatie heeft ingrijpende gevolgen, het is daarom wenselijk van bestaand beleid te kunnen afwijken.

Voerman: stelt in verband hiermee voor een zinsnede op te nemen over maatwerk. Aldus wordt besloten.

vHout: hecht er wel dat tenminste in het verslag wordt opgenomen dat de ingrijpende gevolgen kunnen nopen tot een onconventionele aanpak.

Afspraak: notitie met aanbiedingsbrief zo spoedig mogelijk naar Defensie.

Behandeling per pagina:

- p.3: - de zinsnede "Ten aanzien van c ... reëel initiatief." schrappen. Dit initiatief kan zowel als behorend tot cluster 1 als 2 worden opgevat.
 - Oldebroek heeft zich ook aangemeld voor het NIBRA.
- p.4: WGF-kazerne Harderwijk cluster 2 maken. Toevoegen: Groote Veld in Lochem.
- p.5: MOB-complex Schaarsbergen: primaire doelstelling is de wilduitwisseling langs de A12 te bevorderen, dat hoeft niet per se afstoting te betekenen.
- p.6: MOB-complex Wijchen: eerste voorkeur gemeente is afstoten, indien niet mogelijk dan wegnemen belemmeringen voor de omgeving.

p.7: Hardonk vraagt of bij de Koot/Mulderkazerne de goede kwaliteit als argument kan worden toegevoegd. Rabelink geeft aan dat dit element reeds wordt verwerkt in het onderzoek van Defensie in verband met keuzes bij investeringen voor huisvesting.

Afspraken:

1. Kopie van brief aan minister en bijgestelde notitie ook toesturen aan de gemeenten.
2. In aanbiedingsbrief reeds opnemen uitnodiging aan de staatssecretaris om vóór definitieve besluitvorming overleg te voeren met provincie/gemeenten en wijzen op gecoördineerd overleg in dit verband. Verzoek aan Defensie om route voor overleg uit te zetten.

3. Europese fondsen

Er is nog geen antwoord op de ronde voor 1993. Pikant, omdat de uitvoering vóór 1 januari moet starten. De aanvragen voor 1994-1998 moeten in één keer worden ingediend, circa zomer 1994 naar ministerie. In Brussel wordt nog nagedacht over criteria.

Voorstel: onderzoek naar projecten voor de jaren 1994-1998 door extern bureau laten verzorgen en begeleiden, specifieke deskundigheid is nodig om tot haalbare aanvragen te komen. Kosten: als service vooraf door de provincie te bekostigen, later versleuteling over die gemeenten die projecten krijgen toegewezen. Indicatie: voorbereiding onderzoek circa f 30.000, begeleiding projecten eveneens circa f 30.000,-.

4. Rondvraag en sluiting.

Naar aanleiding van het verslag van de Stuurgroep wordt gevraagd spoed te maken met de aanpak van de rol van Domeinen, omdat op een aantal plaatsen onderhandelingen al spelen.

Voerman deelt mee dat met de gemeente Nunspeet een bestuurs-overeenkomst is gesloten, waarbij een marsroute is afgesproken die gevolgd wordt als Defensie besluit de Winkelmankazerne te sluiten, met het oog op de RO-, natuur-, landschap- en milieubelangen die dan in het geding zijn voor zowel het af te stoten terrein als daar waar compensatie wordt gevraagd door de gemeente. De vergadering vraagt hoe zich dit verhoudt tot het proces waar men nu gezamenlijk mee bezig is; er wordt nu vooruitgelopen in het geval van Nunspeet. Voerman legt uit dat een belangrijke factor op dit moment is de contractverlenging van de oefenterreinen die Defensie van de gemeente heeft gehuurd. Vóór 1 januari moet er een nieuw contract worden gesloten. Door de bestuursovereenkomst is het nu mogelijk een afbouwcontract tot 1998 af te sluiten dat precies past binnen de doelstellingen die in de hierboven behandelde notitie zijn neergelegd.

BESTUURLIJK OVERLEG DEFENSIE 19 GEMEENTEN

Aan: De Colleges van B&W/de burgemeester
van de gemeenten (zie verzendlijst)

Arnhem, 7 januari 1994

In december hebt u een set stukken ontvangen met betrekking tot Defensiezaken. Daarbij was aangegeven dat het verslag van het overleg van 6 december 1993 was bijgevoegd.

Door ziekte mijnerzijds ontbrak het verslag bij de stukken en wordt het u hierbij alsnog aangeboden.

Met vriendelijke groeten,

De secretaris, /

5.1.2e

Verzendlijst:

Ged. G.Chr. Voerman

College van B&W gem. Apeldoorn

College van B&W gem. Arnhem

College van B&W gem. Barneveld

College van B&W gem. Ede

College van B&W gem. Eibergen: t.k.

College van B&W gem. Elburg

College van B&W gem. Epe

College van B&W gem. Ermelo

College van B&W gem. Gorssel

College van B&W gem. Groesbeek

College van B&W gem. Harderwijk

College van B&W gem. Heerde

College van B&W gem. Heumen

College van B&W gem. Lochem

College van B&W gem. Nunspeet

College van B&W gem. Nijmegen

College van B&W gem. Oldebroek

College van B&W gem. Voorst

College van B&W gem. Wijchen

Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Noordwest-Veluwe,

Ministerie van Defensie/Provinciaal Militair Commandant,
t.a.v. kol. 5.1.2e

Ministerie van Defensie/Dienst Gebouwen, Werken en Terreinen,
t.a.v. kol. 5.1.2e

Ministerie van VROM/Inspectie RO, t.a.v. 5.1.2e

Ministerie van EZ/Rijksconsulent in Gelderland, t.a.v. 5.1.2e

5.1.2e
secretariaat/ 5.1.2e

Ministerie van Defensie

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

5.1.2e

Aan: De Minister van Binnenlandse
Zaken
Postbus 20011
2500 EA 's-Gravenhage

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

MG 93099802

28 oktober 1993

Onderwerp (11-5)

Huisvesting Brandweerwezen (NIBRA).

Hierbij vraag ik uw aandacht voor het volgende. Als gevolg van de herstructurering en verkleining van de krijgsmacht zal een aantal Defensie complexen de komende jaren overtuolig worden. Een relatief groot deel van die complexen is gelegen in de provincie Gelderland. Ik heb recent met de gedeputeerde voor ruimtelijke ordening, de heer Voerman, over de herbestemming van die complexen gesproken. De heer Voerman heeft in dit verband mij gewezen op de plannen die erbij uw ministerie zijn om de Rijksbrandweeracademie te verzelfstandigen en met de Stichting Brandweeropleiding te doen samengaan. Vanuit uw ministerie is een aantal gemeenten benaderd met de vraag of er binnen die gemeente een complex is dat hiervoor in aanmerking zou kunnen komen.

De provincie Gelderland zou graag zien dat het nieuwe instituut binnen haar grenzen wordt gevestigd en denkt daarbij met name aan een vrijkomend militair object. Gesien het relatief grote aantal Defensie objecten dat in Gelderland wordt gesloten worden de wensen van de provincie op dit punt door mij ondersteund.

DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE,

5.1.2e

A.B.M. Frinking

Bijlagen

-

Bezoekadres

Kalvermarkt 38

Doorkiesnummer

318.8180

Verzoeks bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Aan de Minister van Binnenlandse Zaken

512e

Postbus 20011
2500 EA 's-GRAVENHAGE

copie dienst RW 9

Arnhem, 2 december 1993, kab. *nr. 21263*

Onderwerp: Huisvesting Nederlands Instituut voor
brandweer en rampenbestrijding (NIBRA).

Mevrouw de Minister,

Met betrekking tot de huisvesting van bovengenoemd instituut heeft het Projectbureau VRBA van uw ministerie een inventarisatie gehouden onder een aantal gemeenten waarbij, gelet op de huidige financiële positie van het Rijk, met name is gekeken naar gebouwen die nu al in gebruik zijn bij de overheid en die wellicht op korte termijn vrijkomen. In dit kader zijn ook een aantal Gelderse gemeenten op de Noordwest-Veluwe in beeld: Elburg, Nunspeet, Harderwijk, Ermelo.

Naar wij hebben begrepen zult u binnen afzienbare termijn een beslissing over de huisvesting van genoemd instituut nemen.

Wij doen een dringend beroep op u om bij uw beslissing mee te laten wegen de verstrekende gevolgen van de herstructurering van Defensie, welke ertoe leidt dat met name op de Noordwest-Veluwe een groot aantal kazernegebouwen en complexen wordt afgestoten. Voor een aantal complexen is afstoting nog in studie. Onder deze complexen bevinden zich een aantal die goed passen binnen het programma van eisen dat voor de huisvesting van het NIBRA is opgesteld. De staatssecretaris van Defensie heeft bij brief van 28 oktober 1993 (MG 93099802) aan u uw aandacht gevraagd voor deze problematiek en ondersteunt het verzoek van Gelderland vanwege het relatief grote aantal Defensie-objecten dat in Gelderland wordt gesloten.

Als bijkomende overweging brengen wij onder uw aandacht dat de sluiting van Defensiecomplexen voor een aantal gemeenten op de Noordwest-Veluwe een verlies van werkgelegenheid van ca. 6% betekent. In overleg met verschillende ministeries, te weten: Defensie, Volkshuisvesting, Economische Zaken, Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en Financiën, zal bezien worden op welke wijze compensatie kan worden geboden. In dit licht zal een beslissing uwerzijds voor vestiging van het NIBRA in een van de gemeenten op de Noordwest-Veluwe worden gezien als een bijdrage in de compensatie.

Tenslotte en overigens vermeld ik nog dat tussen de regionale brandweer op de Noordwest-Veluwe en de brandweren van Defensie op terreinen die ook in de toekomst hun militaire bestemming zullen behouden een nauwe samenwerking plaatsvindt op het gebied van oefeningen.

Vestiging van het NIBRA in aangrenzende of nabij gelegen complexen zal de praktische opleidingsmogelijkheden van het nieuwe instituut ten goede komen.

Uw reactie zie ik met belangstelling tegemoet.

Hoogachtend,

de Commissaris van de Koningin
in de provincie Gelderland,

5.1.2e

Dr. J.C. Terlouw.

5.1.2e

44228092

0001

BESTUURLIJK OVERLEG DEFENSIE 18 GEMEENTEN

Arnhem, 14 november 1994.

Aan geadresseerde.

Hierbij doe ik u toekomen het concept-verslag van de Stuurgroep Defensie van 26 oktober j.l.

Ter toelichting het volgende.

Begin september j.l. heeft het ministerie van EZ het initiatief genomen voor de opstelling van een landelijk meerjarenprogramma KONVER 1994-1997. Dit programma diende vóór 1 november bij de EG in Brussel te worden ingediend. Gelet op de zeer krappe termijn heeft EZ met medewerking van het adviesbureau Buck Consultants en de 7 betrokken provincies een landelijk raamwerk ontwikkeld, waarbinnen de afzonderlijke bijdragen per regio op uniforme wijze konden worden opgezet. Omdat de EG de beslissing over welke regio's in aanmerking komen en de hoeveelheid middelen heeft uitgesteld, diende het programma onder voorbehoud te worden opgesteld.

Uitgangspunt is geweest een zo concreet mogelijk raamprogramma te formuleren waarover op EG niveau wordt beslist, waarbinnen later concrete projecten kunnen geschoven waarover op nationaal niveau wordt beslist.

Op grond van de KONVER-kriteria komen voor Gelderland twee regio's in aanmerking: de Veluwe en het doelstelling 2-gebied van Midden-Gelderland. Voor beide regio's is een concept-programma ontwikkeld. Omdat door de zeer krappe werktijd geen overleg met alle afzonderlijke gemeenten was te organiseren en er toch behoefte bestond aan een bestuurlijke toets over het concept, zijn beide concept-programma's voorgelegd aan de Stuurgroep Defensie. De mening van de stuurgroep vindt u terug in het verslag.

Omdat na indiening in Brussel de staatssecretaris van Defensie beslissingen heeft genomen over kazernes die niet in studie waren (Menno van Coehoorn en Saxen-Weimarkazerne in Arnhem, waarvan de eenheden worden verplaatst naar Harderwijk en 't Harde), vinden nog aanpassingen plaats in de concept-programma's inzake de effecten van deze beslissingen. Zodra de aanpassingen hebben plaatsgevonden, zullen de programma's worden toegezonden aan de betrokken gemeentebesturen.

De programma's blijven CONCEPT totdat van de EG duidelijkheid is verkregen over de aanwijzing van de regio's en de beschikbare middelen!

De secretaris,

5.1.2e

3. Overige mededelingen.

5.1.2e delen mee dat er juist een brief van de staatssecretaris is uitgegaan. Besloten is dat RMC-oost naar Harderwijk gaat; de Menno van Coehoornkazerne in Arnhem wordt in 1996 afgestoten. Er komen in de regio oost acht zogenaamde kazerneklusters, waarvan zes in Gelderland. Deze klusters gaan faciliteiten aanbieden aan de verschillende objecten in de regio.

De 5.1.2e deelt mee dat er extra onderzoeksgeld is uitgetrokken voor toerisme in de regio Veluwe.

De 5.1.2e vraagt of het KONVER-programma nu ook naar de gemeenten uit de overleggroep gaat. Afgesproken wordt dat de gemeenten het stuk ontvangen, alsmede een verklaring voor de gevolgde procedure.

Namens 5.1.2e (IRO) brengt 5.1.2e het verzoek in om voortvarend te werken aan een (regionale) totaalplanning voor alle te sluiten terreinen. Pas wanneer plannen van individuele gemeenten (zoals Nunspeet) in een regionaal beleidskader zijn ingebed, is het voor hem mogelijk om in positieve zin met dergelijke initiatieven naar Den Haag toe te gaan.

Besloten wordt om in de eerstvolgende vergadering van de stuurgroep dit punt aan de orde te stellen. (defensie kan daartoe de meest recente gegevens toeleveren).

Tot slot wordt besloten om eind november/begin december een nieuwe bijeenkomst van de stuurgroep te beleggen. De 5.1.2e zal hiertoe op het geëigende moment de leden benaderen.

BESTUURLIJK OVERLEG DEFENSIE 18 GEMEENTEN

Arnhem, 10 januari 1995.

Aan geadresseerde.

Bij brief van 14 november 1994 hebben wij u toegestuurd het concept-verslag van de Stuurgroep Defensie van 26 oktober j.l., alsmede een korte toelichting op de totstandkoming van het KONVER-programma 1994-1997.

Wij hadden daarbij de verwachting dat de Europese Commissie (EC) spoedig een beslissing over de aanwijzing van de regio's en de hoogte van de beschikbare middelen zou nemen. Deze beslissing heeft enige vertraging ondervonden.

Middels deze brief informeren wij u over het besluit van de EC en over het programma. Bijgaand ontvangt u het programma voor de regio waarin uw gemeente is gelegen (met uitzondering van de gemeenten Gorsel en Lochem die buiten het besluit van de EC over de regio's vallen).

Besluit Europese Commissie

Het ministerie van EZ heeft ons op 6 januari j.l. medegedeeld dat de EC op 21 december 1994 een besluit heeft genomen over KONVER-II. Naast de aanwijzing van de gebieden is ook het budget per lidstaat toegekend.

Voor Nederland zijn 12 regio's aangewezen, waaronder **de Veluwe** en het **Doelstelling 2-gebied van Midden-Gelderland**, met daarbij een budget van 11,45 MECU (circa f 23 miljoen) voor de hele periode!

Deze besluitvorming is voor Nederland zeer teleurstellend. Het ministerie zal hierover nadere uitleg vragen aan de EC. Eerst nadat duidelijkheid is verkregen van de EC zal de staatssecretaris van EZ een besluit nemen over de verdere uitwerking van het KONVER-programma. U zult hierover t.z.t. nader geïnformeerd worden.

Terzijde merken wij op dat het besluit van de EC zodanig is geformuleerd, dat Nederland zelf het aantal aangewezen regio's zou kunnen verminderen. Het gemiddelde beschikbare budget per regio zou dan kunnen stijgen. Overigens is er nog geen sprake op welke wijze het budget over de regio's zal worden verdeeld.

Toelichting KONVER-programma 1994-1997

Het KONVER-programma heeft het karakter van een raamprogramma, dat een kader biedt om in tweede instantie concrete projecten te definiëren. Het besluit van de EC betreft het raamprogramma, het besluit over projecten is een nationale zaak.

Na een algemene inleiding wordt in hoofdstuk 2 inzicht gegeven in de ligging en ontsluiting van het gebied, het produktiemi-lieu, de produktiestructuur en de regionale arbeidsmarktsituatie. Vervolgens wordt dit hoofdstuk afgesloten met een sterkte/zwakte-analyse van de regio. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de ontwikkelingen binnen Defensie, het nationaal beleid en

op de economische betekenis van Defensie voor deze regio. In hoofdstuk 4 wordt een beeld geschetst van de mogelijke ontwikkelingsprioriteiten en de daaraan gekoppelde maatregelen. Dit hoofdstuk moet een kader bieden voor nog nader te definiëren projecten in de periode '94 t/m '97. In hoofdstuk 5 worden de financiering en de organisatie in beeld gebracht.

Hoofdstuk 4 van het programma bevat het kader voor de projecten om de regionale economie te activeren. De mogelijkheden van het KONVER-programma zijn samengevat in vier prioriteiten:

- reconversie defensiebedrijven,
- versterking MKB,
- fysieke bedrijfsomgeving,
- uitbouw toerisme.

Deze prioriteiten zijn weer onderverdeeld naar maximaal tien maatregelen.

Hoe verder

Voor de voortgang van het KONVER-programma is van belang de nadere berichtgeving van het ministerie van EZ inzake het resultaat van de opheldering die zij aan de EC vragen.

Vervolgens zal de staatssecretaris van EZ een beslissing moeten nemen over de verdeling van het beschikbare budget over de regio's. Of hierover tevoren nog overleg plaatsvindt, is op dit moment onduidelijk.

Het definitieve programma moet **vóór 1 maart 1995** bij de EC worden ingediend.

Zodra de staatssecretaris van EZ zijn beslissing heeft genomen, kunnen concrete projecten worden uitgewerkt. In verband daarmee zal in februari de werkgroep Defensie worden bijeengeroepen. Wij verzoeken u om initiatieven voor concrete projecten die mogelijk al binnen uw gemeente leven, bij het secretariaat te melden.

Wij houden u op de hoogte van de vervolgstappen en eventueel noodzakelijk bestuurlijk overleg.

De secretaris,

5.1.2e

Verzendlijst:

- ged. Voerman,
- de Colleges van B&W van:
 - Apeldoorn
 - Arnhem
 - Barneveld
 - Ede
 - Elburg
 - Epe
 - Ermelo
 - Gorssel
 - Groesbeek
 - Harderwijk
 - Heerde
 - Heumen
 - Lochem
 - Nunspeet
 - Nijmegen
 - Oldebroek
 - Voorst
 - Wijchen
- het Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Noordwest-Veluwe,
- de adviseurs:
 - PMC/lt.-kolonel [redacted] 5.1.2e,
 - DGWT/kolonel [redacted] 5.1.2e
 - IRO/dhr. [redacted] 5.1.2e,
 - EZ/mr. [redacted] 5.1.2e
 - SoZaW/[redacted] 5.1.2e
- het secretariaat:
 - RWG/RO, [redacted] 5.1.2e
 - WEB/EZ, [redacted] 5.1.2e

BESTUURLIJK OVERLEG DEFENSIE 18 GEMEENTEN

Arnhem, 12 januari 1995.

Aan geadresseerde.

Als aanvulling op onze brief van 10 januari 1995 delen wij u nog het volgende mede.

Uit de bijlage bij het besluit van de Europese Commissie blijkt de regio-indeling van zowel Veluwe als het Doelstelling 2-gebied van Midden-Gelderland een verdergaande inperking heeft ondergaan naar gemeente. Hoe deze inperking tot stand is gekomen, is ons niet bekend. De per regio in aanmerking komende gemeenten zijn:

<u>Midden-Gelderland</u>	<u>Veluwe</u>
Arnhem	Apeldoorn
Elst	Ede
Huissen	Elburg
Nijmegen	Ermelo
Valburg	Harderwijk
	Nunspeet
	Oldebroek

De verdeling naar gemeenten roept voor beide regio's vragen op. Voor Midden-Gelderland betreft dat Elst, Huissen en Valburg. Voor de Veluwe valt het ontbreken van Barneveld op tegenover wel de plaatsing van Ede. Een eerste verzoek om opheldering aan het ministerie van EZ heeft niet de gewenste duidelijkheid gebracht.

Genoemde indeling is voor ons in ieder geval aanleiding om het ministerie van EZ nadere tekst en uitleg te vragen, zonodig via hen ook aan de EC, en wat de mogelijkheden zijn voor aanpassing van deze indeling. Eerst nadat duidelijkheid is verkregen van EZ en de EC kan de verdere uitwerking van het KONVER-programma ter hand worden genomen. U zult hierover t.z.t. nader geïnformeerd worden.

KONVER

kader-programma

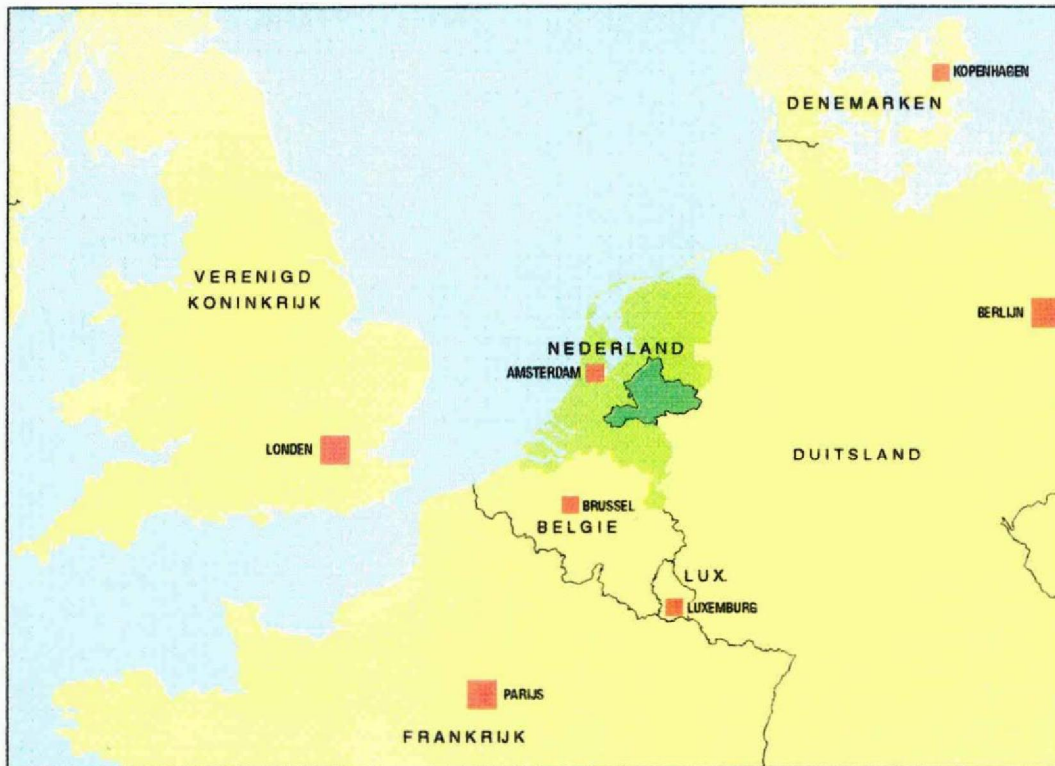
VELUWE

1994 - 1997

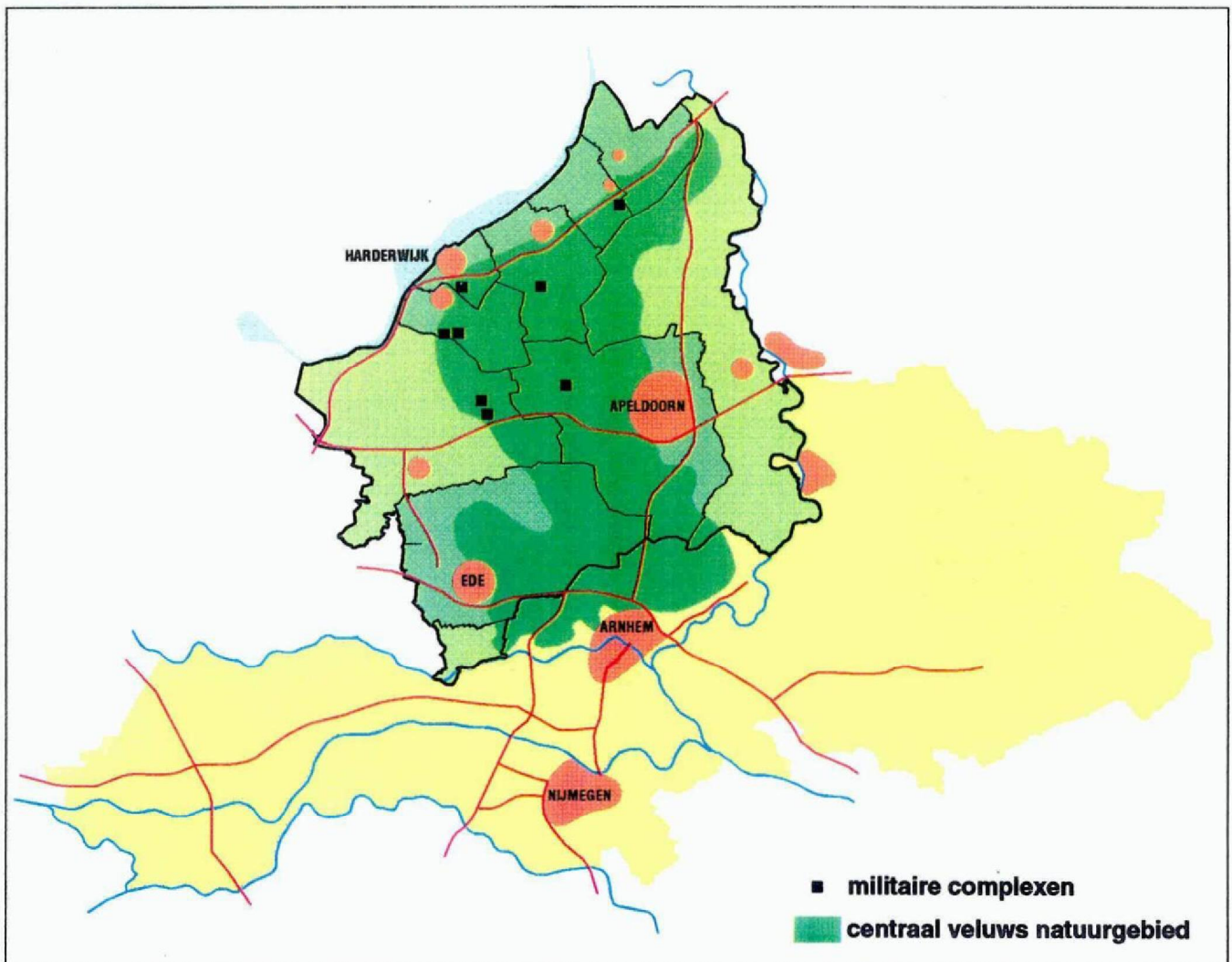
31 oktober 1994

KONVER II / REGIO VELUWE

LIGGING PROVINCIE GELDERLAND BINNEN NEDERLAND

LIGGING REGIO BINNEN PROVINCIE

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	4
2	REGIONAAL PROFIEL	6
2.1	LIGGING EN ONTSLUITING	6
2.2	PRODUCTIESTRUCTUUR	7
	Werkgelegenheidsstructuur Bedrijfsleven op de Veluwe	
2.3	ARBEIDSMARKT	9
	Werkgelegenheid Beroepsbevolking Werkloosheid	
2.4	PRODUCTIEMILIEU	12
	Inleiding Bedrijfsterreinen Kantoren Technologisch potentieel Onderwijs	
2.5	OVERZICHT STERKTE/ZWAKTE ANALYSE VAN DE REGIO	15
3	EFFECTEN VAN DEMILITARISERING	17
3.1	INTERNATIONALE EN NATIONALE ONTWIKKELINGEN	17
3.2	REGIONALE EFFECTEN	17
3.3	OVERZICHT VAN MILITAIRE COMPLEXEN, BETROKKEN IN DE HERSTRUCTURERING.	19

4	RECONVERSIE-STRATEGIE	21
4.1	INLEIDING	21
	Doelstellingen	
	Prioriteiten in het programma	
	Basis van het programma	
	Meerwaarde van het KONVER-programma.	
4.2	RECONVERSIE DEFENSIEBEDRIJVEN	22
	Turnaround (omzet)	
	Outplacement en training	
4.3	VERSTERKING MKB	23
	Innovatie & kennistransfer	
	Versterking kennisinfrastructuur en scholing	
	Afzetvergroting en performanceverbetering	
4.4	FYSIEKE BEDRIJFSOMGEVING	24
	Herontwikkeling militaire sites	
	Regio-interne infrastructuur	
	-bedrijfsterreinen	
	-logistieke infrastructuur	
	-toeristische infrastructuur	
4.5	UITBOUW TOERISME	26
	Kenschets en strategie	
	Versterking toeristisch aanbod	
	Promotie	
5	FINANCIERING EN ORGANISATIE	29
5.1	FINANCIERING	29
5.2	PARTNERSCHAP	30
5.3	COMMUNICATIE EN PROMOTIE KONVER-PROGRAMMA	30
5.4	MECHANISMEN OM OPVOLGING EN PERMANENTE EVALUATIE TE VERZEKEREN	31

1 INLEIDING

In 1993 is door de Europese Commissie het Communautair Initiatief Konver vastgesteld. In Mededeling 94/C 180/06 in het Publikatieblad van de Europese gemeenschappen worden de doelstellingen, in aanmerking komende maatregelen en gebieden uitgewerkt. Achtergrond van het programma is de nieuwe veiligheidssituatie in de wereld, die heeft geleid tot een afslanking en herstructurering van de krijgsmacht. Bepaalde regio's in Europa, waar relatief veel defensie-werkgelegenheid gesitueerd was, zijn hierdoor relatief zwaar getroffen.

Via Konver kan de economische diversificatie van sterk van de defensiesector afhankelijke gebieden worden ondersteund. Dit dient te gebeuren door het bewerkstelligen van een omschakeling van de met de defensiesector verband houdende economische activiteiten en door stimulering van andere, niet op de defensiesector gerichte, industriële sectoren.

Voor Konver-gelden komen in aanmerking kleine geografische eenheden, kleiner dan het niveau NUTS-III (=Corop-niveau) waar sprake is van:

- een verlies van tenminste 1000 arbeidsplaatsen in de defensie-industrie sinds 1 januari 1990, of
- een verlies (sinds 1 januari 1990) plus een openbaar aangekondigd verlies dat samen tenminste 1000 arbeidsplaatsen bedraagt, of
- een verlies (sinds 1 januari 1990) plus bedreigde arbeidsplaatsen in de defensie-industrie dat samen tenminste 1000 arbeidsplaatsen bedraagt.

De in aanmerking komende gebieden hoeven niet noodzakelijk onder doelstelling 1, 2 of 5b te vallen.

De Europese Commissie is voornemens binnen de provincie Gelderland twee gebieden aan te wijzen die in aanmerking komen voor ondersteuning vanuit Konver. Een van deze gebieden is de Veluwe. Het onderhavige Operationeel Programma is voor dit gebied geschreven. Voor dit gebied is in totaal ????? ECU beschikbaar.

Binnen de Veluwe zijn volgens de Defensienota en de Prioriteitennota (zie 3.1) alleen de gemeenten Apeldoorn, Barneveld, Elburg, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek en Voorst betrokken bij de afslanking en herstructurering van de krijgsmacht. In de gemeenten Epe en Heerde liggen wel enkele oefenterreinen die voor afstoting in aanmerking kunnen komen, maar dit onderwerp is in de genoemde nota's nog niet aan de orde. De besluitvorming daarover op nationaal niveau komt pas eind 1995.

De kazernecomplexen in de gemeente Ede staan in de genoemde nota's niet ter discussie. Voor het in Ede gelegen oefenterrein Eder- en Ginkelse Heide, bestemd als oefenterrein voor de luchtmobiele brigade, loopt een uitplaatsingsstudie naar landbouwgronden elders in Nederland. Deze studie zal begin 1995 aan de Tweede Kamer worden aangeboden. De besluitvorming wordt eind 1996 verwacht.

Voor het voornoemde gebied is een Operationeel Programma geschreven in het kader van Konver 1993. Dit Operationeel Programma heeft gelet op de besluitvorming op nationaal niveau vooralsnog alleen betrekking op de Noordwest-Veluwe. Hierna zal eerst worden ingegaan op dit Konver-gebied. In hoofdstuk 2 wordt inzicht gegeven in de ligging en ontsluiting van het gebied, het produktiemilieu, de produktiestructuur en de regionale arbeidsmarktsituatie. Vervolgens wordt dit hoofdstuk afgesloten met een sterkte/zwakte-analyse van de regio. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de ontwikkelingen binnen defensie, het nationaal beleid en op de economische betekenis van de defensie voor deze regio. In hoofdstuk 4 wordt een beeld geschetst van de mogelijke ontwikkelingsprioriteiten en de daaraan gekoppelde maatregelen. In hoofdstuk 5 worden de financiering en organisatie in beeld gebracht.

2 REGIONAAL ECONOMISCH PROFIEL VELUWE

2.1 LIGGING EN ONTSLUITING

In het noordelijke deel van de provincie Gelderland ligt de Veluwe¹. (zie bijgevoegd kaartoverzicht). Dit gebied dat aan de westkant grenst aan de Randstad telt per 1 januari 1994 610.000 inwoners. De totale oppervlakte land bedraagt 1837 vierkante kilometer. De gemiddelde bevolkingsdichtheid van 332 inwoners per vierkante kilometer ligt aanzienlijk onder het landelijk gemiddelde van 452.

De belangrijkste infrastructurele verbindingen zijn vijf wegen van het nationale hoofdwegennet en drie spoorlijnen. Drie wegen lopen, gecombineerd met de spoorlijnen, in oost-westelijke richting: de A28 langs de noordrand, de A1 dwars door het midden van het gebied en de A12 langs de zuidrand. Aan de oostkant vormt de A50 de nationale noord-zuidverbinding, aan de westkant vormt de A30 de verbinding tussen de A1 en de A12. Alle kernen in het gebied zijn door wegen van het provinciale wegennet met elkaar verbonden.

De bevolking zal op de Veluwe volgens prognoses van de provincie Gelderland tot het jaar 2005 toenemen tot 650.000 inwoners. Van 1995 tot 2000 neemt de bevolking met ca 20.000 personen toe, terwijl de groei in de periode 2000-2005 met 15.000 personen iets gematigder zal zijn.

Naast de getalsmatige groei is ook de leeftijdsopbouw van belang voor de economische ontwikkeling.

De bevolkingsopbouw van de Veluwe verschilt enigszins met die van Nederland. De 0-15- en 15-24 jarigen zijn relatief oververtegenwoordigd op de Veluwe, terwijl voor de leeftijdscategorie 25-49 jarigen juist het tegenovergestelde geldt.

Bevolkingsstructuur in %, per 1-1-1994

	Veluwe	Nederland
0-15	20,1	18,4
15-24	15,1	14,0
25-49	37,2	39,7
50-64	14,8	14,9
65+	12,8	13,1
Totaal	100	100

Bron: C.B.S.

¹ In het vervolg van deze notitie wordt uitgegaan van het Corop gebied Veluwe

2.2 PRODUCTIESTRUCTUUR

2.2.1 Werkgelegenheidsstructuur

In onderstaande tabel wordt de werkgelegenheidsstructuur voor de Veluwe weergegeven. Het totaal aantal vestigingen (inclusief landbouw) bedraagt op de Veluwe 21.400 in 1993.

Werkgelegenheidsstructuur absoluut en in %, Veluwe, 1993

Bedrijfstak	Absoluut	In %
Landbouw	16.060	7.4
Industrie/openbaar nut	37.100	17.1
Bouwnijverheid	13.180	6.1
Handel/horeca/reparatie	45.630	21.0
Transport/communicatie	8.300	3.8
Zakelijke dienstverlening	18.970	8.7
Overige dienstverlening	78.230	36.0
Totaal	217.460	100

Bron: Provinciale Werkgelegenheidsenquête Gelderland, 1993
Landbouwtelling 1993, C.B.S.

De werkgelegenheidsstructuur van de Veluwe komt in grote lijnen overeen met die van Gelderland. Wel zien we een duidelijke oververtegenwoordiging van de overige dienstverlening op de Veluwe. Dit wordt volledig verklaard door het aandeel van de beroepsmilitairen en het burgerpersoneel in deze bedrijfstak.

Ook vertegenwoordigd de sector recreatie en toerisme op de Veluwe een belangrijk deel van de werkgelegenheid in deze sector in Gelderland. Dit aandeel neemt bovendien de laatste jaren toe. Aan directe arbeidsplaatsen vormt de sector ca 4,5% van de totale werkgelegenheid.

De industrie is op de Veluwe licht ondervertegenwoordigd t.o.v. het gelderse gemiddelde. Dit geldt ook voor de transportsector. Indien we de Veluwe vergelijken met Nederland blijkt dat ook hier de industrie licht ondervertegenwoordigd is. Het aandeel van de dienstverlenende sector in totaliteit is vergelijkbaar met dat van Nederland (ca 70%). Het aandeel van de overheid binnen de sector dienstverlening is echter fors in verhouding tot Nederland. Het aandeel van de tertiaire dienstverlening is dientengevolge lager dan het nationale aandeel. Ook hier valt een en ander te verklaren door de aanwezigheid van defensie-activiteiten op de Veluwe.

Het belang van de defensie-activiteiten voor de regionale economie van de Veluwe wordt tevens duidelijk indien we het aandeel van het aantal beroepsmilitairen/burgerpersoneel en dat van het aantal dienstplichtige militairen t.o.v. de totale werkgelegenheid van de Veluwe bezien. Zo blijkt het aandeel van beroepsmilitairen t.o.v. de totale werkgelegenheid ca 3,5% te bedragen. Het vergelijkbare

percentage van de dienstplichtige militairen bedraagt bij benadering 6,6% .
Indien we de defensie-activiteiten relateren aan de werkgelegenheidscijfers van de betreffende plaatsen waar de militairen gelegerd zijn, blijkt dat het aandeel beroepsmilitairen 4,6% bedraagt en dat van de dienstplichtige militairen 8,7%.

Het werkgelegenheidsaandeel van het midden en kleinbedrijf (bedrijven met minder dan 100 werkzame personen) bedraagt op de Veluwe in 1993 ruim 65% . Dit cijfer is vergelijkbaar met dat van Gelderland (66%).

2.2.2 Het bedrijfsleven op de Veluwe 1990-1993

Op basis van gegevens van de Enquête Regionale Bedrijfsontwikkeling van de Kamers van Koophandel wordt in deze paragraaf een beeld geschetst van de regionale bedrijfsontwikkeling van het laatste jaar (1993 t.o.v. 1992) en van de periode 1990-1993.

In de onderstaande tabel zijn uitkomsten van de gebruikelijke Erbo indicatoren voor de Veluwe en Nederland met elkaar vergeleken. De mutaties zijn nominaal weergegeven.

	Veluwe				Nederland			
	90	91	92	93	90	91	92	93
%-mutatie								
omzet	4.2	2.7	4.0	-0.2	3.9	2.7	1.6	-1.0
export	3.8	1.2	4.7	-1.6	2.7	2.1	1.7	-2.1
invest.	8.1	-4.2	-5.2	-13.5	0.6	-2.3	-5.6	-10.6
% bedrijven								
voldoende rendement	75	77	74	69	75	74	71	66

Bron: ERBO Kamers van Koophandel

De omzet van het bedrijfsleven op de Veluwe is in 1993 licht gedaald. De teruggang op de Veluwe was echter beperkter dan in Nederland. Over de gehele periode 1990-1993 beschouwd is de omzetontwikkeling op de Veluwe gunstiger verlopen in vergelijking tot Nederland.

Voor wat betreft de exportontwikkeling valt een soortgelijke ontwikkeling waar te nemen. Alleen in 1991 was de exportontwikkeling minder positief in vergelijking

met het nationale gemiddelde. De exportquote² blijft op de Veluwe duidelijk achter ten opzichte van Nederland (21% versus 28%).

De nominale investeringssom van het bedrijfsleven is in 1993 sterk gedaald. Daarmee wordt de trend van de laatste jaren voortgezet. De daling was op de Veluwe forser in vergelijking tot Nederland. Het percentage bedrijven met investeringen in 1993 verschilt nauwelijks tussen de Veluwe en Nederland (48% versus 49%).

Ruim 2/3 van de bedrijven op de Veluwe beoordeelde het behaalde rendement in 1993 als voldoende. Evenals in de jaren 1991 en 1992 het geval was, lag het gemiddelde van de Veluwe boven dat van Nederland. In de tijd zien we een daling van het percentage bedrijven met voldoende rendement, zowel op de Veluwe als in Nederland.

2.3 ARBEIDSMARKT

2.3.1 Werkgelegenheid

De totale omvang van de werkgelegenheid (full-time en part-time) op de Veluwe omvat 217.460 personen in 1993. Ten opzichte van 1989 is de werkgelegenheid gemiddeld per jaar met 2.2% toegenomen. Het laatste jaar is echter de omvang van de werkgelegenheid op de Veluwe niet gewijzigd.

Ten opzichte van Nederland is de werkgelegenheidsontwikkeling op de Veluwe gunstig verlopen in de periode 1989-1993. Gemiddeld per jaar is de groei ruim een half procent-punt hoger geweest in vergelijking tot het nationale gemiddelde.

Werkgelegenheid in personen, Veluwe en Nederland, 1989 en 1993 en indexcijfers t.o.v. 1989

	omvang 1989	omvang 1993	index 1993 (1989=100)
Veluwe	199.580	217.460	109.0
Nederland	6.079.000	6.476.000	106.5

Bron: Veluwe: Provinciale Werkgelegenheidsenquête Gelderland, 1993

Landbouwtelling C.B.S.

Nederland: Centraal Economisch Plan 1994, C.P.B.

²

Aandeel van de buitenlandse afzet in de totale afzet van de exportrelevante sectoren van het bedrijfsleven

2.3.2 Beroepsbevolking

Op basis van uitkomsten van de Enquête Beroepsbevolking 1992 (definitie beroepsbevolking 1981) van het C.B.S. is de omvang van de beroepsbevolking voor de jaren 1989 en 1993 geraamd. Hierbij is rekening gehouden met demografische ontwikkelingen en wijzigingen in de participatiegraad. In de volgende tabel wordt de omvang van de beroepsbevolking voor beide jaren weergegeven alsmede de relatieve ontwikkeling.

	Omvang beroepsbevolking 1989	1993	Gemiddelde jaarlijkse groei 1989-1993
Veluwe	260.700	277.400	1.6%
Nederland	6.850.300	7.316.400	1.7%

Bron: E.B.B. 1992 C.B.S./Bureau Economisch Onderzoek Provincie Gelderland

De groei van de omvang van de beroepsbevolking op de Veluwe bedraagt in de periode 1989-1993 gemiddeld 1,6% per jaar. Deze groei wijkt nauwelijks af van de nationale ontwikkeling.

Het aandeel van vrouwen in de beroepsbevolking wijkt op de Veluwe nauwelijks af t.o.v. het landelijke verhoudingscijfer (39,5 % op de Veluwe tegenover 40,2 % landelijk). Het aandeel is zowel op de Veluwe als landelijk met ca 2 procentpunten toegenomen in de periode 1989-1993.

Een factor die in toenemende mate van belang is voor de concurrentiepositie van het bedrijfsleven is de opleiding van werknemers. Het productieproces wordt in snel tempo ingewikkelder door technologische vernieuwingen. Aan het opleidingsniveau van (potentiële) werknemers worden dan ook hoge eisen gesteld.

Procentuele verdeling beroepsbevolking naar opleidingsniveau, Veluwe en Nederland, 1993

	Veluwe	Nederland
Basisonderwijs	8,4%	9,6%
Mavo	6,3%	7,3%
Vbo	20,1%	16,3%
Havo/vwo	4,6%	5,2%
Mbo	38,9%	37,8%
Hbo	15,5%	16,6%
Wo	6,3%	7,3%
Totaal	100	100

Bron: Enquête Beroepsbevolking 1993, C.B.S.

Het opleidingsniveau van de beroepsbevolking van de Veluwe wijkt iets af t.o.v. Nederland. Het aandeel hoger opgeleiden (hbo/wo) is relatief ondervetegenwoordigd t.o.v. Nederland (21,8 versus 23,9%).

Het aandeel van de categorie van de beroepsbevolking met een opleiding op het niveau van het voorbereidend beroepsonderwijs is beduidend groter in vergelijking tot Nederland. Ook het mbo niveau is relatief goed vertegenwoordigd op de Veluwe.

2.3.3 Werkloosheid

De geregistreerde werkloosheid (het officiële werkloosheidscijfer van het C.B.S.) bevindt zich op de Veluwe duidelijk onder het landelijk gemiddelde. In 1993 was 4,6 % van de regionale beroepsbevolking werkloos tegenover 6,5% landelijk. Het werkloosheidspercentage van mannen en vrouwen bedraagt respectievelijk 4,4 en 4,9 % op de Veluwe tegenover 6,0 en 7,3% landelijk. Het aantal geregistreerde werklozen omvat op de Veluwe 11.000 personen (waarvan 4.000 vrouwen). Op de Veluwe valt, evenals in de twee andere landelijke regio's van Gelderland (Achterhoek en Zuidwest-Gelderland) het geval is, momenteel een sterkere groei van de werkloosheid waar te nemen in vergelijking tot de stedelijke regio Arnhem/Nijmegen.

Geregistreerde werkloosheid, absoluut en in % van de beroepsbevolking, Veluwe en Nederland, 1988-1993

	Veluwe		Nederland		
	Absoluut x 1000	In %	Absoluut x 1000	In	%
1988	11	5,1	453	7,7	
1989	11	4,8	407	6,9	
1990	9	3,7	358	5,9	
1991	8	3,4	334	5,4	
1992	8	3,6	336	5,3	
1993	11	4,6	415	6,5	

Bron: Enquête beroepsbevolking 1993 C.B.S.

Naast het officiële werkloosheidscijfer van het C.B.S. kennen we ook nog de cijfers van de bij de arbeidsbureau's ingeschreven werklozen (niet werkende werkzoekenden). Deze cijfers geven met name inzicht in de structuur van de werkloosheid.

In de volgende tabel zijn enkele kenmerken van de werklozen voor de Veluwe en Nederland met elkaar vergeleken (situatie augustus 1994).

Uit de gegevens blijkt dat het aandeel van de langdurig werklozen op de Veluwe zeer laag is in vergelijking met Nederland. Bijna eenderde van de werkloosheid op de Veluwe bestaat uit jongeren. Hoewel de werkloosheid op de Veluwe vrij laag is, ligt het aandeel van de jeugdwerkloosheid wat boven het landelijk gemiddelde. In vergelijking met Nederland ligt het scholingsniveau van de werklozen op de Veluwe wat hoger. Dit hangt mogelijk mede samen met de uitstroom van studenten van de Landbouwniversiteit Wageningen die niet direct een baan vinden en noodgedwongen in de regio blijven wonen.

Structuur werkloosheid in %, Veluwe en Nederland, situatie ultimo augustus 1994

	Veluwe	Nederland
Leeftijd		
< =24	31,3	25,3
25-39	40,8	44,6
40-49	17,7	19,3
> =50	10,2	10,7
Duur inschrijving in maanden		
< 6	40,1	31,7
6 < 12	19,3	16,9
12 < 36	29,4	31,0
> 36	11,1	20,4
Opleiding		
max. basisschool	18,4	20,9
mavo/havo/vbo	33,5	36,0
vwo/mbo	28,1	25,3
hbo/wo	20,0	17,8

Bron: Regionaal Bureau Arbeidsvoorziening Veluwe

2.4 PRODUCTIEMILIEU

2.4.1 Inleiding

Naast de werkgelegenheid en de economische structuur speelt ook het productiemilieu een belangrijke rol bij de beoordeling van de regionale economie. Het productiemilieu is het geheel van kenmerken van een regio die van invloed zijn op de ontwikkeling van bestaande en nieuwe bedrijvigheid. Onderstaand wordt op een aantal van deze factoren ingegaan.

2.4.2 Bedrijfsterreinen

Onderzoek³ van het Ministerie van Economische Zaken naar vestigingslocaties wijst uit dat in het stadsgewest Apeldoorn/Deventer/Zutphen (dit gebied komt slechts ten dele overeen met het Corop-gebied Veluwe) kwantitatief voldoende voorraad aan bedrijfsterreinen is om te voldoen aan de ruimtebehoefte t/m 2004. De mogelijkheden om in de ruimtebehoefte van hoogwaardige bedrijvenparken en distributieparks te voorzien is kwalitatief gezien onvoldoende. Hieraan zal binnen die periode worden voorzien door de ontwikkeling van een regionaal bedrijventerrein (De Kar in Apeldoorn).

Op de Noordwest Veluwe bestaat momenteel een tekort aan bedrijfsterrein. Dit is ook het geval in de gemeente Barneveld. Per 1-1-'94 was van de totale voorraad van 82 ha. op de Noordwest Veluwe slecht 14 ha. direct beschikbaar voor uitgifte. Het totale aanbod van bedrijfsterreinen (van terreinen > 1 ha) op de Veluwe wordt in onderstaande tabel weergegeven. Ook is de uitgifte van de periode 1991-1993 vermeld.

Totale en direct uitgeefbare voorraad bedrijfsterrein (netto ha) Veluwe, 1 januari 1994; uitgifte bedrijfsterrein 1991-1993

Totale voorraad	340 ha
Waarvan terstond uitgeefbaar	90
Waarvan niet terstond uitgeefbaar	250
Uitgifte 1991	37
Uitgifte 1992	27
Uitgifte 1993	26

Bron: Provincie Gelderland/Rijksplanologische Dienst

2.4.3 Kantoren

In de regio Veluwe geldt Apeldoorn als belangrijk kantorencentrum. Uit eerder genoemd onderzoek van het Ministerie van Economische Zaken naar vestigingslocaties blijkt dat er in het stadsgewest Apeldoorn/Deventer/Zutphen geen tekorten aan kantoorlocaties zijn te verwachten. Wel wordt er een licht tekort verwacht van binnenstedelijke kantorenlocaties. Hier zal o.a. door de ontwikkeling van de stationslocatie in Apeldoorn en de Kanaalzone in Apeldoorn binnen de periode tot 2005 worden voorzien. Het aanbod van stadsrand-kantorenlocaties in dit gebied is voldoende.

³ Ruimte voor Economische Activiteit 1994

2.4.4 Technologisch potentieel

Op de Veluwe ligt het technologisch potentieel iets boven het landelijke gemiddelde.⁴ Dit is vooral te danken aan de aanwezigheid van veel kleine technologisch hoogwaardige bedrijven en onderzoeksinstituten in Apeldoorn en Wageningen. De werkgelegenheid van technologisch hoogwaardige industrie in grote bedrijven is ondervertegenwoordigd op de Veluwe.

Het aandeel van de traditionele industrie t.o.v. de totale industrie van de Veluwe bevindt zich onder het gelderse gemiddelde. De traditionele industrie maakt op de Veluwe, evenals in de andere gelderse regio's, wel verreweg het grootste deel van de industriële werkgelegenheid uit.⁵

2.4.5 Onderwijs

Naast de aanwezigheid van de Landbouwniversiteit van Wageningen met onder andere studie- en onderzoeksrichtingen op het gebied van landbouw, veeteelt, tuinbouw, bosbouw, milieu, natuur en levensmiddelentechnologie zijn op de Veluwe nog een aantal instellingen voor hoger beroeps onderwijs vertegenwoordigd. Deze instellingen bieden studiemogelijkheden m.b.t. de sectoren Landbouw, Economie, Gezondheidszorg, Pedagogiek, en Sociaal Agogisch Onderwijs.

Bij het middelbaar beroepsonderwijs worden een viertal sectoren onderscheiden te weten Techniek, Economie, Landbouw en Dienstverlening en gezondheidszorg. Van al deze sectoren zijn studiemogelijkheden op de Veluwe aanwezig.

⁴ Van der Knaap en Louter

⁵ De industrie in Gelderland; april 1993 Bureau Economisch Onderzoek Provincie Gelderland

2.5 OVERZICHT STERKTE/ZWAKTE ANALYSE VAN DE REGIO

STERK

ZWAK

1. Ligging en infrastructuur

- * goed ontsloten
- * groot bevolkings-
potentieel

- * beperkingen door
CVN

2. Economische structuur

Werkgelegenheid

- * belangrijk aandeel
toeristische sector
- * relatief veel kleine
technologisch hoogwaar-
dige bedrijven in Apel-
doorn en Wageningen

- * ondervertegenwoordi-
ging industrie/transport
- * hoog aandeel overige
dienstverlening mede
a.g.v. defensie
- * ondervertegenwoordi-
ging werkgelegenheid
van technologisch
hoogwaardige industrie
in grote bedrijven

Bedrijfsontwikkeling

- * relatief gunstige
omzet-/export-
ontwikkeling

- * lage exportquote
- * achterblijvende
investeringen

3. Bedrijfshuisvesting

- * weinig knelpunten
kantorenmarkt

- * tekort bedrijfsterrein
Noordwest-Veluwe
- * ruimtebehoefte hoog-
waardige bedrijvenpar-
ken en distributiepar-
ken

STERK**ZWAK****4. Arbeidsmarkt**Beroepsbevolking

* hoog aandeel beroepsbevolking met opleiding op het niveau van beroeps- onderwijs (vbo/mbo)* geringere groei beroepsbevolking t.o.v. werkgelegenheid* ruim onderwijsaanbod* aanwezigheid lanbouwniversiteit	* ondervertegenwoordiging hoger opgeleiden in beroepsbevolking

Werkgelegenheid

* relatief gunstige ontwikkeling werkgelegenheid	* stagnerende groei laatste jaar

Werkloosheid

* relatief lage werkloosheid* hoog scholingsniveau werklozen* laag aandeel langdurig werklozen	* aandeel jeugwerkloosheid licht boven landelijk gemiddelde* forse groei werkloosheid laatste jaar

5. Toerisme

* veel voorzieningen reeds aanwezig* positieve marktverwachting voor natuur-gericht toerisme* centrale ligging in Nederland	* veel verouderde bedrijven/matig kwaliteitsniveau* economische vitaliteit is gering* relatief eenzijdig aanbod van verblijfsaccomodatie

3 EFFECTEN VAN DEMILITARISERING

3.1 INTERNATIONALE EN NATIONALE ONTWIKKELINGEN

De ontspanning in de Oost-Westrelatie die zich vanaf eind jaren tachtig heeft voltrokken, heeft geleid tot de noodzaak de krijgsmacht ingrijpend te herstructureren en af te slanken. Deze ontwikkeling heeft zich ook in Nederland voorgedaan. De noodzakelijke afslanking heeft voor de regio's die relatief sterk afhankelijk zijn van defensie verstrekkende economische gevolgen. Sluiting van kazernes en verminderde toeleveringen aan Defensie kan leiden tot forse werkgelegenheidsdalingen in regio's die sterk defensie-afhankelijk zijn.

De Europese Commissie heeft middels het KONVER-programma gelden gereserveerd om een goede herstructurering van de getroffen regio's te bewerkstelligen.

In Nederland zijn de plannen tot afslanking en herstructurering van de krijgsmacht neergelegd in de Defensienota (1991) en aangescherpt in de Prioriteitennota (1993). In deze nota's is een personeelsreductie voorzien van 44% in de periode 1990-2000. Dit resulteert in een werkgelegenheid van 70.000 personen in 2000.

Behalve de reductie van werkgelegenheid is ook sprake van aanzienlijke verschuivingen binnen de krijgsmacht welke kunnen leiden tot gewijzigde inrichting en gebruik c.q. afstoting van militaire gebouwen en terreinen.

Naast de reductie in directe werkgelegenheid zijn er ook indirecte werkgelegenheidseffecten: het verdwijnen van arbeidsplaatsen die enerzijds het gevolg waren van bestedingen van defensiepersoneel en anderzijds van de aanschaf van materieel, bouw- en onderhoud van gebouwen en leveringen aan kazernes door het Ministerie van Defensie. Vervolgens moet ook met het multiplier-effect van deze bestedingen rekening worden gehouden.

3.2 REGIONALE EFFECTEN

Krachtens de Defensienota resp. de Prioriteitennota worden binnen de regio zeker gesloten en afgestoten: de van Haftenkazerne in Apeldoorn (1993), de Jan van Nassaukazerne (1995), Kranenburg-zuid (1995), Kranenburg-noord gedeeltelijk (1996) en de WGF-kazerne (1996) in Harderwijk en de Willem de Zwijgerkazerne in Oldebroek (1998). De sluiting van nog 8 kazernes was in studie. Inmiddels heeft de regering ten aanzien van vier grote complexen een beslissing genomen: de Gen.maj. Kootkazerne in Barneveld, de Lt.kol. Tonnetkazerne in Elburg en de Gen. Spoorkazerne in Ermelo blijven open en krijgen een maximale benutting, de Gen. Winkelmarkkazerne in Nunspeet wordt gesloten. Nog in studie zijn de Majoor Mulderkazerne in Barneveld, het Defensiecomplex in Harderwijk, Nieuw Milligen

in Apeldoorn en Kamp Teuge in Voorst. Naar verwachting zullen drie van deze vier kazernes worden gesloten. De definitieve besluitvorming over deze kazernes wordt begin 1995 verwacht.

Samengevat:

	<u>Dicht</u>	<u>Nog in studie</u>
Apeldoorn	1	1
Barneveld		1
Harderwijk	4 ⁶	1
Nunspeet	1	
Oldebroek	1	
Voorst		$\frac{1}{4}$
Totaal:	7	4

Het directe werkgelegenheidseffect is een verlies van 5235 arbeidsplaatsen in de periode 1990-1997. Met name de gemeenten Harderwijk en Nunspeet worden het zwaarst getroffen.

De indirecte effecten zijn erg moeilijk te kwantificeren. Landelijk wordt gewerkt met een multiplier van 1,2. Dit betekent dat additioneel rekening zou moeten worden gehouden met een verlies van nog eens 1047 banen in de genoemde periode. De effecten als gevolg van de afname van Defensie-orders bij het regionale bedrijfsleven lijken beperkt te zijn. De toelevering aan kazernes is beperkt, omdat omvangrijke leveringen landelijk worden geregeld en nauwelijks in de regio neerslaan. Regionale bouw-, installatie- en onderhoudsbedrijven hebben wel kunnen profiteren van opdrachten van Defensie. In deze sector zullen de werkgelegenheidseffecten in eerste instantie nog niet negatief zijn door de noodzakelijke herontwikkeling van militaire complexen. Op termijn kan echter sprake zijn van een daling van de werkgelegenheid.

Het effect van de afname van bestedingen door Defensiepersoneel op de lokale economie is moeilijk in te schatten. Er is nog geen inzicht in overplaatsing naar elders, herplaatsing binnen de regio en afvloeiing van beroeps- en burgerpersoneel etc. Voor zover er duidelijke effecten zullen optreden, zullen deze zich voordoen bij de meest getroffen gemeenten Harderwijk en Nunspeet. Het effect op de bestedingen wordt tot op zekere hoogte beperkt, omdat in deze gemeenten sprake is van een lokaal (Nunspeet) en beperkt regionaal (Harderwijk) voorzieningenniveau. Er is dus sprake van afvloeiing in de bestedingen.

⁶ In Harderwijk is in 1990 ook al een kazerne gesloten, waardoor het totaal voor deze gemeente op 5 komt.

Eind oktober '94 is besloten het op te richten Regionaal Militair Commando (RMC) in Harderwijk te vestigen. Hiermee zijn ca. 150 arbeidsplaatsen gemoeid, die in mindering kunnen worden gebracht op het verlies aan militaire werkgelegenheid. Het RMC zal worden gehuisvest in een gedeelte van het kazernecomplex Kranenburg-noord.

Samengevat:

- verlies militaire werkgelegenheid	5.085
- verlies spin-off werkgelegenheid	<u>1.017</u>
- totaal verlies werkgelegenheid	6.102

3.3 OVERZICHT VAN MILITAIRE COMPLEXEN, BETROKKEN IN DE HER-STRUCTURERING.

Periode	Complex	Lokatie
A 1990 t/m 1993	Van Haeftenkazerne	Apeldoorn
B 1994 t/m 1997	Jan van Nassaukazerne	Harderwijk
	Kranenburg-zuid	Harderwijk
	Kranenburg-noord (ged.)	Harderwijk
	WGF-kazerne	Harderwijk
	Gen. Winkelmankazerne	Nunspeet
C Na 1997	W. de Zwijgerkazerne	Oldebroek / Wezep

Er zijn nog 4 kazernecomplexen in studie

2014-2015

4 RECONVERSIE-STRATEGIE

4.1 INLEIDING

De Veluwe bestaat voor een belangrijk deel uit natuurgebied. Het gebied heeft daardoor een eigen karakter. Van oudsher zijn hier veel defensieactiviteiten ontplooid. Het gebied ligt tussen twee doelstellings 2-gebieden t.w. Provincie Flevoland en Arnhem-Nijmegen terwijl westelijk de druk van de randstad zich doet gelden. Gelet op het specifieke karakter zijn de beperkingen op (sociaal-) economisch terrein relatief groot.

4.1.1 Doelstellingen

De doelstellingen van het operationeel programma voor de Veluwe kunnen als volgt worden geformuleerd:

- a. bijdrage leveren aan het omschakelingsproces van de regionale economie als gevolg van de verminderde defensie-inspanningen en de daaruit voortvloeiende economische gevolgen.
- b. bevorderen van een kwalitatieve hoogwaardige werkgelegenheid, ter compensatie van het verlies aan werkgelegenheid in de defensiesector, in m.n. het midden- en kleinbedrijf (MKB).
- c. randvoorwaarden scheppen voor de creatie van nieuwe werkgelegenheid waarbij de fysieke infrastructuur en de bedrijfsinfrastructuur aandacht ontvangen.
- d. verbetering van de kwalificatie van werknemers, gericht op voormalig defensiepersoneel en gericht op innovatieve ontwikkelingen in de marktsector

4.1.2 Prioriteiten in het programma

Het operationeel programma bestaat uit vier onderdelen t.w.:

- Reconversie defensiebedrijven
- Versterking MKB
- Fysieke bedrijfsomgeving
- Uitbouw toerisme

Bij de keuze uit de projecten zal de versterking van de werkgelegenheidsstructuur en het directe effect op de werkgelegenheidscomponent meegewogen worden.

4.1.3 Basis van het programma

Het Konverprogramma voor de Veluwe voor de jaren 94 t/m 97 is gebaseerd op de richtlijnen van het KONVER-initiatief en m.n. de mogelijkheden die het provinciale beleid bieden. Gelet op onzekere feiten in de procedure van het Konver-programma moeten de programma's voor '94 en '95 gerealiseerd worden met de bestaande nationaal beschikbare middelen als co-financiering. Deze middelen zullen door de participanten worden opgebracht.

4.1.4 Meerwaarde van het KONVER-programma.

De meerwaarde van het programma ligt m.n. in het gegeven dat het bestaande beleid dankzij de KONVER-middelen geïntensiveerd wordt. De stimulering en intensivering van regulier beleid in de regio wordt bewerkstelligd door het feit dat de overheidsmiddelen, met een algemeen karakter, in het kader van de co-financiering in dit gebied aangewend moeten worden.

Zoals reeds gesteld heeft de Veluwe een eigen karakter. Het gebied kent niet zoals andere gelderse regio's een eigen sociaal-economisch stimuleringsprogramma. Het Konver-initiatief bewerkstelligt nu de realisatie van een economisch stimuleringsprogramma.

4.2 RECONVERSIE DEFENSIEBEDRIJVEN

4.2.1 Turnaround (omzet)

De bedrijven die voor hun bestaansrecht (mede-)afhankelijk zijn van de toeleveringen aan defensieactiviteiten zullen benaderd worden om na te gaan in hoeverre er behoefte bestaat om hun bedrijfsstrategie aan te passen en te voorzien in vervangende werkgelegenheid. Hierbij wordt gedacht om in samenwerking met Innovatie-Centra en eventueel brancheorganisaties een horizonverkenning aan te bieden.

Deze bedrijven zijn veelal vertegenwoordigd in het Midden- en Kleinbedrijf. Vervolgactiviteiten voor deze bedrijven kunnen synchroon verlopen met de activiteiten voor 'versterking MKB'(zie 4.3).

4.2.2 Outplacement en training

Daarnaast zullen de mogelijkheden van scholing, training en outplacement van het personeel tot de mogelijkheden behoren. Wij sluiten niet uit dat een deel van het personeel bijgeschoold moet worden of zelfs overbodig is.

De bedrijven worden gestimuleerd en begeleid om een opleidingsplan op te stellen.

4.3 VERSTERKING MKB

4.3.1 Innovatie & kennistransfer

Het MKB behoort m.n. op de Veluwe tot de belangrijkere werkgelegenheidsactoren. Het verlies aan werkgelegenheid door afbouw van defensieactiviteiten zal voor een belangrijk deel door het MKB worden gegenereerd. Het MKB kan in twee programmaonderdelen participeren t.w.:

technologie & innovatie
logistiek, transport & distributie.

4.3.2 Technologie & innovatie

Met het aspect technologie & innovatie wordt getracht om de bedrijven bewust te maken van de mogelijkheden die technologie & innovatie bieden. Veelal zijn binnen bedrijven latent mogelijkheden tot innovatie aanwezig. Een goede voorlichting omtrent 'hoe tot innovatie te komen' en een 'innovatieproces te beheersen' zijn onderdelen in de strategie. Kwaliteitsverbetering, innovatiemogelijkheden en benutting van nieuwe technologieën dienen binnen bedrijven opgespoord te worden waarna vervolgens een innovatieproces op gang kan worden gebracht.

Tijdelijke transfer van medewerkers tussen kennisinstellingen en bedrijven kan eveneens innovatieve processen op gang brengen.

Gelet op de druk om vervangende werkgelegenheid voor de wegvallende defensieactiviteiten te genereren is het wenselijk om gezamenlijk onderzoek van bedrijven gericht op innovatie en produktontwikkeling te ondersteunen en daarmee nieuwe produkt/marktcombinaties mogelijk te maken. In veel van deze activiteiten zal worden samengewerkt met de Hogescholen in Gelderland. Hier is veel kennis voorhanden.

4.3.3 Logistiek, transport & distributie.

In het kader van logistiek, transport & distributie wordt gewerkt aan een integraal programma waarin overheden alsook het bedrijfsleven de randvoorwaarden realiseren om de logistieke infrastructuur en dienstverlening te innoveren en te optimaliseren. Deze ontwikkeling wordt gestimuleerd om aansluiting te vinden bij de logistieke ontwikkelingen in Midden-Gelderland.

Het programma bestaat uit een tweetal aspecten

Gestart wordt met een programma voor voorlichting en advies, waarna beoordeeld wordt in hoeverre een bedrijfs-prestatiemeter ingezet kan worden. De uitkomsten bepalen de mogelijkheden voor een programma voor kwaliteitsverbetering en stimulering van meer hoogwaardige logistieke dienstverlening (w.o. stimulering samenwerking, telematica/EDI etc.), waardoor nieuwe produkten kunnen worden aangeboden.

4.3.4 Versterking kennisinfrastructuur en scholing

Voor ombouw van de defensiegerichte activiteiten is veelal een scholingsinspanning vereist van bedrijven en van het personeel. Dezelfde situatie is van toepassing op innoverende bedrijven. Voor beide programma's wordt gewerkt aan de professionalisering van het opleidingsmanagement. Het scholings/opleidingsaspect is essentieel voor het welslagen van innovatie en technologie-processen binnen de bedrijven alsook voor de verbetering van de transport- en distributiefunctie in de regio.

Gestreefd wordt om de scholingsinspanningen zoveel mogelijk te laten plaats vinden met de regionale scholingsinstituten zodat de regionale kennisinfrastructuur versterkt kan worden en een spin off ontstaat naar het reguliere onderwijs. In samenwerking met het RBA en ESF zal een bijdrage geleverd worden aan de scholing van werkenden mede door de begeleiding van het management van de bedrijven bij het opstellen en realiseren van een scholingsplan.

Gelderland heeft vele vormen van onderwijs ter beschikking. Zowel qua onderzoek als kennistransfer wordt van deze voorziening gebruik gemaakt.

4.3.5 Afzetvergroting en performanceverbetering

De performance van een bedrijf kan verdere versterking ondergaan middels netwerkvorming en ontwikkeling van co-makership en verdere toepassing van design in produktontwikkeling.

Op deze wijze kan een nieuwe dimensie gegeven worden aan de werkgelegenheidsstructuur in het MKB.

4.4 FYSIEKE BEDRIJFSOMGEVING

4.4.1 Herontwikkeling militaire sites

Van de 7 kazernecomplexen die worden gesloten, liggen er 6 in binnenstedelijk gebied of direct aansluitend aan stedelijk gebied. Alleen de Gen. Winkelmankazerne in de gemeente Nunspeet ligt binnen het Centraal Veluws Natuurgebied (CVN). Van de kazernes in studie liggen er 2 (Harderwijk en Voorst) in of aansluitend aan stedelijk gebied en 2 (Barneveld en Apeldoorn) in het CVN. Het uitgangspunt bij de reconversie kazernes in of aansluitend aan stedelijk gebied is dat onder monumentenzorg geplaatste gebouwen worden behouden. Voor de overige gebouwen zal worden gezien of er een passende herbestemming is te vinden. Indien dit niet lukt zullen deze complexen worden geamoveerd. De vrijkomende terreinen zullen worden omgezet in woon- en werklokaties. De preciese omvang en de aard van de woon- en werklokaties zal nader worden bepaald door de gemeenten in de nog te

ontwikkelen bestemmingsplannen c.q. stads-en dorpsvernieuwingsprogramma's. Hierbij zal een afstemming plaatsvinden op de lokale potenties met inspraak van burgers en bedrijfsleven. De kosten en opbrengsten van de reconversie van gebouwen en terreinen dienen in beginsel met elkaar in evenwicht te zijn. Er kunnen evenwel omstandigheden in het geding zijn die aanleiding geven een bijdrage in eventuele tekorten te verlenen. Het is mogelijk gewenst dat de betrokken gemeenten een samenwerkingsvorm kiezen om met een gemeenschappelijke strategie voldoende invloed te hebben op de randvoorwaarden voor deze ontwikkelingen.

Defensiecomplexen gelegen binnen het Centraal Veluws Natuurgebied (CVN), vallen onder de toepassing van de hoofdlijnen voor het beleid zoals uitgewerkt in de vijf Integrale Deelplannen CVN. In deze hoofdlijnen heeft een afweging plaats gevonden tussen enerzijds de natuurbelangen in dit grootste Nederlandse natuurgebied met nationale importantie, en anderzijds de belangen van wonen, werken en recreëren. Aan de hand van deze hoofdlijnen wordt een strategie ontwikkeld voor zonering van het natuurgebied, waarbij o.a. verbetering en versterking van het toeristisch recreatief produkt wordt nagestreefd. Binnen de zones kunnen concrete projecten worden ontwikkeld. Te denken is aan fiets- en ruitersporen met een incidentele mogelijkheid voor dagrecreatieve voorzieningen.

In een beperkt aantal gevallen zal tot complete amovering dienen te worden overgegaan, gelet op het restrictieve beleid dat van toepassing is op de Veluwe.

In dit kader zullen de af te stoten militaire terreinen in de natuurgebieden, naar schatting 1700 ha, een bestemming natuurgebied met extensieve recreatie krijgen. Dit impliceert bijvoorbeeld de amovering van 800 km tankbanen en de realisering van toeristisch- recreatieve voorzieningen.

4.4.2 Regio-interne infrastructuur

Versterking van de regio-interne infrastructuur is van toepassing op een aantal terreinen zoals:

- bedrijfsterreinen
- logistieke infrastructuur
- toeristische infrastructuur

4.4.3 Bedrijfsterreinen

Ontwikkelen van vervangende werkgelegenheid vergt goed ontsloten locaties voor bedrijvigheid. Op de Veluwe moet momenteel nagegaan worden welke locaties kunnen dienen voor bedrijfsterrein en in hoeverre bestaande (voormalige) defensiecomplexen daarvoor aangewend kunnen worden. Hierbij doen zich de beperkingen gelden van het CVN. In een aantal situaties zullen nieuwe bedrijventerreinen aangelegd dienen te worden terwijl defensiecomplexen geamoveerd worden en in het natuurbeleid ingepast worden. Gelet op de schaarse grond worden de bestaande bedrijfsterreinen eveneens onder de loupe genomen in hoeverre revitalisering al

dan niet samengaan met bedrijfsverplaatsingen en/of nieuwe ontsluitingen c.q. reconstructies bij kunnen dragen in een oplossing van de extra bedrijfsterreinen problematiek. Hiervoor kunnen haalbaarheidsstudies een middel zijn. Realisering van deze plannen zal een logisch gevolg zijn.

Zo heeft inmiddels met de gemeente Nunspeet overleg plaatsgevonden omtrent het verlies aan werkgelegenheid van o.m. de Generaal Winkelmankazerne en de ligging van het complex in het CVN. Besloten is tot aanleg van een nieuw bedrijventerrein, met een goede ontsluiting op Rijksweg A28. De gemeente Harderwijk heeft in het KONVER-programma voor 1993 reeds een verkennende studie uitgevoerd naar de mogelijkheden voor een aantal van de militaire complexen binnen haar gemeentegrenzen.

Daarnaast wordt gestreefd naar regionale samenwerking bij de ontwikkeling en uitgifte van bedrijventerreinen.

4.4.4 Logistieke infrastructuur

Tevens streeft de Provincie Gelderland er naar -mede gelet op de ontwikkelingen in Midden Gelderland (Rail Service Centrum in Valburg) en de toenemende verkeers- en vervoersproblematiek- om over een goede logistieke infrastructuur te beschikken. De capaciteit van een aantal verbindingen binnen en grenzend aan de regio is echter veelal ontoereikend en verdient daarom speciale aandacht. De gemeenten worden in deze regio in staat gesteld om een samenhangende visie te ontwikkelen op het terrein van ruimtelijk-economische ontwikkeling. Vervolgens kan in samenwerking tussen bedrijfsleven en overheden mogelijk een initiatief ontwikkeld worden om extra werkgelegenheid in de logistieke sector te genereren. De vorming van regionale logistieke centra is een optie. Deze perspectieven evenals een goede verkeersafwikkeling dragen bij aan een goed ondernemersklimaat.

4.4.5 Toeristische infrastructuur

Om versterking van de toeristisch-recreatief aanbod ook daadwerkelijk gestalte te geven zal op een aantal terreinen de fysieke infrastructuur verbetering behoeven. Specifieke onderdelen in de infrastructuur, zoals een fiets- en ruiterspadennetwerk evenals daarbij behorende bewegwijzeringsplannen voor deze recreatiedoeleinden verdienen aandacht. De basisvoorzieningen (parkeervoorzieningen en ontsluiting van bedrijven, verblijfsruimten, informatiepunten, bewegwijzering etc.) bij bijzondere dagattractiebedrijven en musea dienen uitgebreid te worden om te voorzien in een grotere toestroom van toeristen.

4.5 UITBOUW TOERISME

4.5.1 Kenschets en strategie

De Veluwe is na de Noordzeekust het belangrijkste vakantiegebied van Nederland. Het gebied wordt gekenmerkt door een aaneenschakeling van bos, heide en zandverstuivingen. Vanwege dit karakter is in de loop der tijd een groot aantal toeristische voorzieningen gerealiseerd.

Het economische belang van toerisme voor de regio Veluwe is groot. De totale toeristische sector op de Veluwe is goed voor ruim 14.000 arbeidsplaatsen. Dit is 4,5% van de totale werkgelegenheid.

Voor het realiseren van een daadwerkelijke groei in de toekomst zijn echter grote inspanningen noodzakelijk. Uit consumentenonderzoek is gebleken dat in algemene zin de belangstelling voor natuurgebieden als de Veluwe toeneemt. Probleem voor de Veluwe is echter dat het huidige kwaliteitsniveau van aanwezige voorzieningen in vele gevallen onvoldoende is voor de actuele consumenteneisen. Zo blijft de economische vitaliteit van toeristische bedrijven op de Veluwe achter bij die in de rest van Nederland. Dit is onder andere het gevolg van de lange historie van toerisme in dit gebied.

Voor het daadwerkelijk effectueren van de groeikansen is een veelheid van maatregelen nodig. De betrokken partijen als provincie, gemeenten en bedrijfsleven hebben reeds een aantal plannen voor aanpak van het toerisme ontwikkeld. Trefwoorden daarbij zijn samenwerking, kwaliteitsverbetering en stimulering van nieuwe investeringen. Uitbreiding van werkgelegenheid in deze arbeidsintensieve sector is één van de doelstellingen. Naast de binnenlandse markt worden vooral ook groeimogelijkheden voor het buitenlands toerisme verwacht.

4.5.2 Versterking toeristisch aanbod

Voor het versterken van het toeristisch aanbod is een groot aantal samenhangende activiteiten noodzakelijk. Een deel van deze activiteiten is reeds in ontwikkeling. De beschikbaarstelling van KONVER-middelen maakt realisering mogelijk. Zo bestaat het plan om per deelgebied t.b.v. kwaliteitsverbetering gespreksgroepen met zowel ondernemers als beleidsambtenaren te formeren.

Het stimuleren van en ondersteunen van samenwerkingsverbanden van bedrijven in verschillende deelsegmenten van de toeristische markt om tot een integraal produkt te komen draagt eveneens bij aan versterking van het toeristisch aanbod.

De kwaliteitseisen worden steeds hoger gesteld. Een groot deel van de ondernemers is niet in staat op eigen kracht aan deze eisen te voldoen. Derhalve wordt een adviesteam voor verbetering van management en professionalisering van kampeeren en bungalowbedrijven opgezet.

De Veluwe kent vele aspecten van recreatie en toerisme. Eén van de groeimarkten is de natuur-educatief gerichte verblijfsrecreatie. Met de uitbouw van het project de "Veluwe Leeft" worden vele partijen betrokken bij deze ontwikkeling en kan

tot een groot aantal produkten op dit terrein worden ontwikkeld. Een andere toekomstmogelijkheid biedt de ontwikkeling van de Randmeren tot watersportgebied.

Om versterking van dit toeristisch-recreatief aanbod ook daadwerkelijk gestalte te geven zal op een aantal terreinen dit samen moeten gaan met verbetering van de fysieke infrastructuur.

4.5.3 Promotie

Naast versterking van het aanbod is ook intensivering van de promotie van groot belang. Concreet wordt gedacht aan het ontwikkelen en uitvoeren van een regionale promotiecampagne, gericht op de binnen en buitenlandse markt.

In deze campagne zal de Veluwe gerepresenteerd worden als een gebied met veelzijdige voorzieningen in een fraai natuurlijk decor.

5 FINANCIERING EN ORGANISATIE

5.1 FINANCIERING

De procentuele verdeling van financiële middelen van het KONVER-programma voor de periode '94-'97 zijn indicaties. In de huidige context gaan wij ervan uit dat de KONVER-middelen moeten bijdragen aan de effecten voor structurele werkgelegenheid. Rijk, Provincie en Regio moeten bijdragen aan de co-financiering van de KONVER-middelen. Voor projecten, die direct t.b.v. het bedrijfsleven worden gerealiseerd zal een evenredige bijdrage in de projectkosten worden gevraagd.

4 prioriteiten met 10 maatregelen.

activiteiten/fondsen	EFRO/ESF RIJK/PROV/REG/RBA PRIV
----------------------	---------------------------------

RECONVERSIE

DEFENSIEBEDRIJVEN	(5 / 5 %)
-------------------	-----------

turnaround

outplacement

training

VERSTERKING MKB	(15 / 10 %)
-----------------	-------------

innovatie

afzetvergroting

performanceverbetering

FYSIEKE

BEDRIJFSOMGEVEING	(50 / 0 %)
-------------------	------------

herontw. militaire sites

regio-interne infrastruct.

UITBOUW TOERISME	(10 / 5 %)
------------------	------------

verst. toeristisch aanbod

promotie

SUB-TOTAAL	(80 / 20 %)
------------	-------------

TOTAAL	(100%)
--------	--------

5.2 PARTNERSCHAP

Om op de ontwikkelingen als gevolg van de herstructurering van de krijgsmacht te kunnen inspelen, heeft de provincie Gelderland een organisatiestructuur opgezet bestaande uit:

- een **STUURGROEP** waarin vier burgemeesters de regio's Veluwe en Midden-Gelderland vertegenwoordigen onder voorzitterschap van de gedeputeerde die defensie, EZ en RO in portefeuille heeft, bijgestaan door vertegenwoordigers van de ministeries van Defensie, VROM, SOZAW en EZ als adviseurs, evenals de coördinator van het ESF in de Provincie Gelderland,
- een **OVERLEGGROEP** waarin bestuurlijke vertegenwoordigers van alle 19 betrokken gemeenten zitting hebben, onder leiding van de hierboven gemelde gedeputeerde,
- een ambtelijke **WERKGROEP** waarin 7 vertegenwoordigers van de provincie en de gemeenten het voorbereidende werk doen, aangevuld met vertegenwoordigers van de ministeries van Defensie, VROM, SOZAW en EZ als adviseurs, evenals de coördinator van het ESF in de Provincie Gelderland.

De Stuurgroep coördineert de standpunten van de gemeenten en de respectieve gewesten, alsmede het onderliggende onderzoek ten behoeve van het overleg met verschillende bewindslieden en de standpuntbepaling naar de Vaste Kamercommissie voor Defensie en de Tweede Kamer.

Uitgangspunt is dat de gemeenten hun activiteiten en standpunten bepalen na consultatie van belanghebbende partijen (politiek, maatschappelijke organisaties, midden- en kleinbedrijf, etc.).

De Stuurgroep zorgt tevens voor de beleidsafstemming op het gebied van RO, natuur en landschap en milieu tussen Rijk, provincie en gemeenten ten aanzien van herstructurering en reconversie van militaire gebouwen en oefenterreinen.

Ook wordt door de Provincie het Veluwe-Bulletin uitgegeven, waarin alle actuele ontwikkelingen worden belicht. Het Veluwe-Bulletin wordt op verzoek gratis toegestuurd aan gemeenten, instellingen, organisaties, bedrijfsleven en belangstellende burgers.

5.3 COMMUNICATIE EN PROMOTIE KONVER-PROGRAMMA

De communicatie over projecten die in het KONVER-kader worden gerealiseerd krijgt gestalte in een samenwerkingsverband van betrokken organisaties, o.a. gemeenten en provincie. Naast de gebruikelijke communicatiemiddelen als persberichten en het min of meer verplichte publikatiebord bij een concreet project met daarop vermeld de partijen die bij de financiering zijn betrokken, zinnen wij op acties die het publiek en het bedrijfsleven, alsmede intermediaire organisaties duidelijk maken dat de overheden in Europa de handen ineen slaan om de werkloosheid te bestrijden. Hierbij valt te denken aan open dagen, officiële openingen,

een nieuwsbrief en wat anderen binnen zo'n verband en afhankelijk van het concrete project kunnen organiseren. De vorm waarin een en ander zal worden gegoten is onderwerp van overleg tussen uitvoerende communicatie-adviseurs/voorlichters op het moment dat KONVER concrete vormen aanneemt. Wellicht kan dan worden aangesloten op ervaringen die zijn opgedaan met communicatie rond Doelstelling 2

5.4 MECHANISMEN OM OPVOLGING EN PERMANENTE EVALUATIE TE VERZEKEREN

Periodiek worden rapportages gemaakt over provinciale beleidsterreinen. Voor het KONVER-programma zullen de begunstigden rapporteren omtrent de voortgang van toegekende projecten. Inzake dit KONVER-initiatief zal jaarlijks een samenhangende rapportage worden samengesteld over alle aspecten in relatie tot het te realiseren programma.

KONVER

kader-programma

MIDDEN-GELDERLAND

1994 - 1997

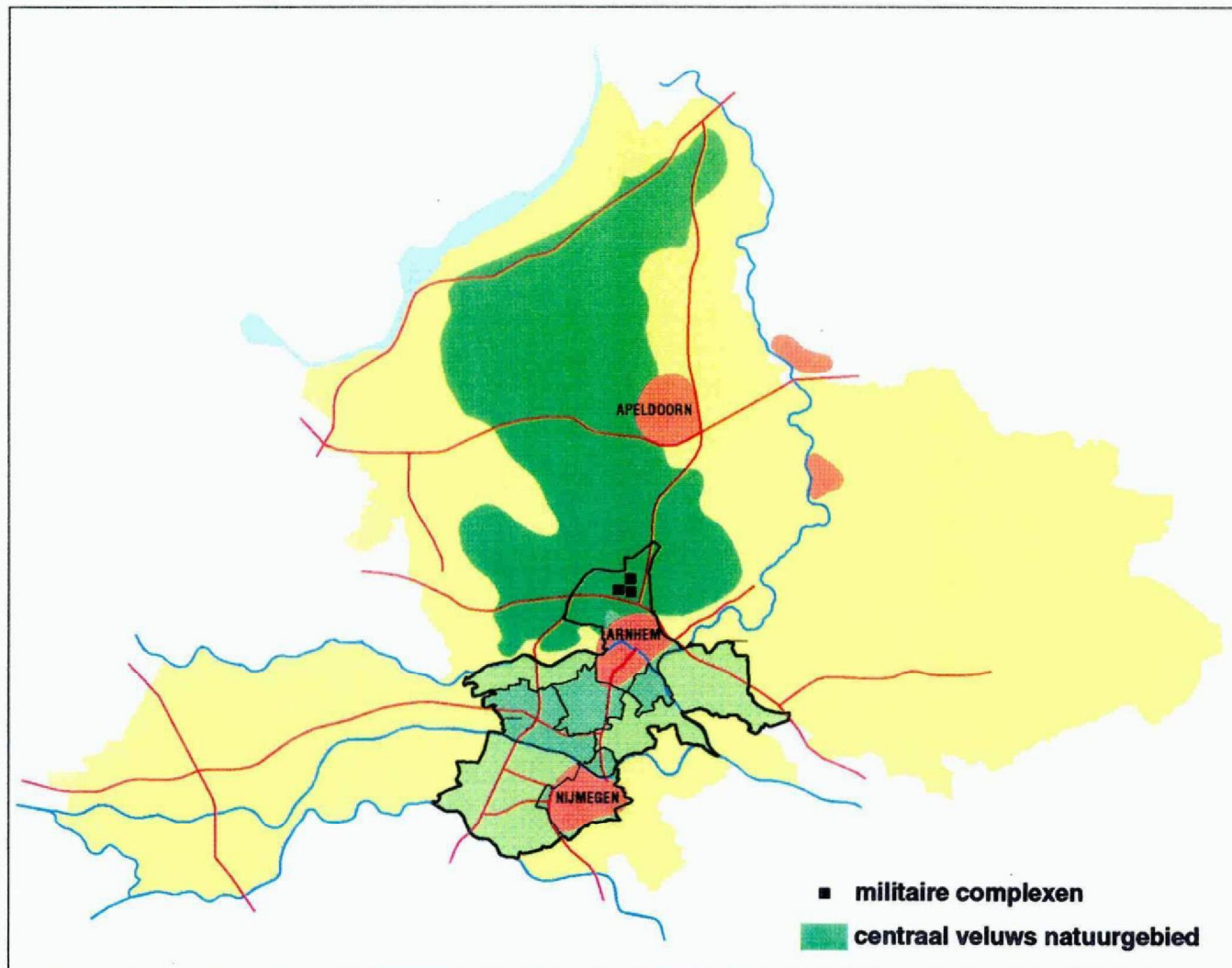
31 oktober 1994

KONVER II / REGIO MIDDEN-GELDERLAND, DOELSTELLING II

LIGGING PROVINCIE GELDERLAND BINNEN NEDERLAND

LIGGING REGIO BINNEN PROVINCIE

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	4
2	REGIONAAL PROFIEL	6
2.1	LIGGING EN ONTSLUITING	6
2.2	PRODUCTIESTRUCTUUR	7
	Werkgelegenheidsstructuur Het bedrijfsleven in de regio Arnhem/Nijmegen 1990 - 1993	
2.3	ARBEIDSMARKT	10
	Werkgelegenheid Beroepsbevolking Werkloosheid	
2.4	PRODUCTIEMILIEU	13
	Inleiding Bedrijfsterreinen Kantoren Technologisch potentieel Onderwijs	
2.5	OVERZICHT STERKTE/ZWAKTE ANALYSE VAN DE REGIO	16
3	EFFECTEN VAN DEMILITARISERING	18
3.1	INTERNATIONALE EN NATIONALE ONTWIKKELINGEN	18
3.2	REGIONALE EFFECTEN	18
3.3	OVERZICHT VAN MILITAIRE COMPLEXEN, BETROKKEN IN DE HERSTRUCTURERING	19

4	RECONVERSIE-STRATEGIE	21
4.1	INLEIDING	21
	Doelstellingen	
	Prioriteiten in het programma	
	Basis van het programma	
	Meerwaarde van het KONVER-programma.	
4.2	RECONVERSIE DEFENSIEBEDRIJVEN	22
	Turnaround (omzet)	
	Outplacement en training	
4.3	VERSTERKING MKB	23
	Innovatie & kennistransfer	
	Versterking kennisinfrastructuur en scholing	
4.4	FYSIEKE BEDRIJFSOMGEVING	25
	Herontwikkeling militaire sites	
	Regio-interne infrastructuur	
	-bedrijfsterreinen	
	-logistieke infrastructuur	
	-toeristische infrastructuur	
4.5	UITBOUW TOERISME	26
	Kenschets en strategie	
	Versterking toeristisch aanbod	
	Promotie	
5	FINANCIERING EN ORGANISATIE	29
5.1	FINANCIERING	29
5.2	PARTNERSCHAP	30
5.3	COMMUNICATIE EN PROMOTIE KONVER-PROGRAMMA	30
5.4	MECHANISMEN OM OPVOLGING EN PERMANENTE EVALUATIE TE VERZEKEREN	31

1 INLEIDING

In 1993 is door de Europese Commissie het Communautair Initiatief Konver vastgesteld. In Mededeling 94/C 180/06 in het Publikatieblad van de Europese gemeenschappen worden de doelstellingen, in aanmerking komende maatregelen en gebieden uitgewerkt. De nieuwe veiligheidssituatie in de wereld leidt tot een afslanking en herstructurering van de krijgsmacht. Bepaalde regio's in Europa, waar relatief veel defensie-werkgelegenheid gesitueerd was, zijn hierdoor relatief zwaar getroffen.

Via Konver kan de economische diversificatie van sterk van de defensiesector afhankelijke gebieden worden ondersteund. Dit dient te gebeuren door het bewerkstelligen van een omschakeling van de met de defensiesector verband houdende economische activiteiten en door stimulering van andere, niet op de defensiesector gerichte, industriële sectoren.

Voor Konver-gelden komen in aanmerking kleine geografische eenheden, kleiner dan het niveau NUTS-III (=Corop-niveau) waar sprake is van:

- een verlies van tenminste 1000 arbeidsplaatsen in de defensie-industrie sinds 1 januari 1990, of
- een verlies (sinds 1 januari 1990) plus een openbaar aangekondigd verlies dat samen tenminste 1000 arbeidsplaatsen bedraagt, of
- een verlies (sinds 1 januari 1990) plus bedreigde arbeidsplaatsen in de defensie-industrie dat samen tenminste 1000 arbeidsplaatsen bedraagt.

De in aanmerking komende gebieden hoeven niet noodzakelijk onder doelstelling 1, 2 of 5b te vallen.

De Europese Commissie is voornemens binnen de provincie Gelderland twee gebieden aan te wijzen die in aanmerking komen voor ondersteuning vanuit Konver. Een van deze gebieden is het Doelstelling II-gebied van Midden-Gelderland. Het onderhavige Operationeel Programma is voor dit gebied geschreven. Voor dit gebied is in totaal ???? ECU beschikbaar.

Binnen het Doelstelling II-gebied worden alleen de beide centrumgemeenten Arnhem en Nijmegen getroffen door de herstructurering van de krijgsmacht. Het gebied kampt met onevenwichtigheden in de industriële werkgelegenheid. Konver kan met een goede afstemming de middelen die uit de Structuurfondsen worden ingezet, gericht aanvullen, zodat een optimaal resultaat kan worden geboekt.

Voor Midden Gelderland is nog niet eerder een Operationeel Programma voor het KONVER-initiatief geschreven.

In dit Operationeel Programma wordt ingegaan op het Konver-gebied. In hoofdstuk 2 wordt inzicht gegeven in de ligging en ontsluiting van het gebied, het produktiemilieu en de produktiestructuur en op de regionale arbeidsmarkt. Vervolgens wordt dit hoofdstuk afgesloten met een sterkte/zwakte-analyse van de regio. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de ontwikkelingen binnen defensie, het nationaal beleid en op de economische betekenis van de defensie voor deze regio. In hoofdstuk 4 wordt een beeld geschetst van de mogelijke ontwikkelingsprioriteiten en de voorgestelde maatregelen. In hoofdstuk 5 worden de financiering en organisatie in beeld gebracht.

2. REGIONAAL ECONOMISCH PROFIEL

DOELSTELLING 2-GEBIED REGIO ARNHEM/NIJMEGEN

2.1 LIGGING EN ONTSLUITING

De regio Arnhem/Nijmegen vormt met ruim 700.000 inwoners en een beroepsbevolking van bijna 350.000 personen de grootste bevolkingsconcentratie buiten de Randstad. Het kerngebied van de regio Arnhem/Nijmegen waarop de doelstelling 2 status van toepassing is omvat een twaalfstal gemeenten ¹ (zie ook bijgevoegd kaartoverzicht). Dit kerngebied telt per 1 januari 1994 477.000 inwoners op een oppervlakte van 496 vierkante kilometer. De gemiddelde bevolkingsdichtheid komt daarmee op 960 inwoners per km². Het landelijk gemiddelde bedraagt 452 inwoners per km².

In het vervolg van dit regionaal economisch profiel zullen de bovenstaande 12 gemeenten aangeduid worden als doelstelling 2 regio. Niet alle gegevens zijn beschikbaar op het niveau van deze doelstelling 2 regio. In dergelijke gevallen is gebruik gemaakt van gegevens van de Corop regio Arnhem/Nijmegen.

De belangrijkste infrastructurele verbindingen in de regio Arnhem/Nijmegen zijn vier wegen van het nationale hoofdwegennet en vier spoorlijnen. Twee wegen lopen, gecombineerd met een spoorlijn, in oost-westelijke richting: de A12 langs de noordrand en de A15 dwars door het midden van het gebied. Aan de westkant vormt de A50 de nationale noord-zuidverbinding, die bij Nijmegen wordt gesplitst in de A50 en de A73. Parallel aan de A50/A73 loopt de noord-zuidspoorverbinding. Alle kernen in het gebied zijn door wegen van het provinciale wegennet met elkaar verbonden.

De bevolking zal in de doelstelling 2 regio volgens prognoses van de provincie Gelderland tot het jaar 2005 toenemen tot ruim 515.000 inwoners. Van 1995 tot 2000 neemt de bevolking met ca 21.000 personen toe, terwijl de groei in de periode 2000-2005 met ca 12.000 personen iets gematigder zal zijn.

Naast de getalsmatige groei is ook de leeftijdsopbouw van belang voor de economische ontwikkeling.

De bevolkingsopbouw van de doelstelling 2 regio Arnhem/Nijmegen verschilt enigszins met die van Nederland. De 0-15-, 50-64-jarigen en de categorie 65+ zijn relatief ondervertegenwoordigd, terwijl de leeftijdscategorieën 15-24- en 25-49-jarigen licht oververtegenwoordigd zijn.

¹ Gemeenten: Arnhem, Bemmel, Beuningen, Duiven, Elst, Heteren, Huissen, Nijmegen, Valburg, Westervoort, Wijchen en Zevenaar

Bevolkingsstructuur in %, Doelstelling 2-regio en Nederland per 1-1-1994

	Doelst. 2 regio Arnhem/Nijmegen	Nederland
0-15	17,3	18,4
15-24	15,0	14,0
25-49	41,9	39,7
50-64	13,9	14,9
65+	11,9	13,1
Totaal	100	100

Bron: C.B.S.

2.2 PRODUCTIESTRUCTUUR

2.2.1 Werkgelegenheidsstructuur

In onderstaande tabel wordt de werkgelegenheidsstructuur voor de doelstelling 2 regio Arnhem/Nijmegen weergegeven (a.g.v. afronding van gegevens per bedrijfstak wijkt het totaal af van de uitkomst zoals vermeld in paragraaf 2.3.1). Het totaal aantal vestigingen (inclusief landbouw) bedraagt in deze regio 14.220 in 1993.

Werkgelegenheidsstructuur absoluut en in %, doelstelling 2 regio Arnhem/Nijmegen, 1993

Bedrijfstak	Absoluut	In %
Landbouw	6.840	3.5
Industrie/openbaar nut	27.760	14.4
Bouwnijverheid	8.890	4.6
Handel/horeca/reparatie	36.460	18.9
Transport/communicatie	11.770	6.1
Zakelijke dienstverlening	23.120	12.0
Overige dienstverlening	77.900	40.4
Totaal	192.740	100

Bron: Provinciale Werkgelegenheidsenquête Gelderland, 1993
Landbouwtelling 1993, C.B.S.

De dienstensector vormt een belangrijk deel van de werkgelegenheid in de regio Arnhem/Nijmegen. De werkgelegenheidsstructuur in de regio Arnhem/Nijmegen

wordt met name gekenmerkt door een meer dan gemiddelde vertegenwoordiging van de zakelijke en overige dienstverlening in vergelijking tot Gelderland. De industrie en de landbouw zijn relatief beperkt vertegenwoordigd. Met name in de regio Arnhem is het aandeel van de industrie laag.

Indien we de regio Arnhem/Nijmegen vergelijken met Nederland blijkt dat ook hier de industrie ondervertegenwoordigd is in de regio. Het aandeel van de dienstverlenende sector in totaliteit is in de regio Arnhem/Nijmegen (ca 74%) groter in vergelijking met dat van Nederland (ca 70%). Het aandeel van de overheid (onderwijs/openbaar bestuur) binnen de sector dienstverlening bevindt zich in de regio Arnhem/Nijmegen boven het nationale gemiddelde. De landbouw is in de regio ondervertegenwoordigd in vergelijking met Nederland.

Het werkgelegenheidsaandeel van het midden en kleinbedrijf (bedrijven met minder dan 100 werkzame personen) bedraagt in de regio Arnhem/Nijmegen in 1993 60 %. Dit cijfer bevindt zich onder het gemiddelde van Gelderland (66%).

2.2.2 Het bedrijfsleven in de regio Arnhem/Nijmegen 1990-1993

Op basis van gegevens van de Enquête Regionale Bedrijfsontwikkeling van de Kamers van Koophandel wordt in deze paragraaf een beeld geschetst van de regionale bedrijfsontwikkeling van het laatste jaar (1993 t.o.v. 1992) en van de periode 1990-1993.

In de onderstaande tabel zijn uitkomsten van de gebruikelijke Erbo indicatoren voor de regio Arnhem/Nijmegen en Nederland met elkaar vergeleken. De mutaties zijn nominaal weergegeven.

	Regio Arnhem/Nijmegen				Nederland			
	90	91	92	93	90	91	92	93
% mutatie								
omzet	5.0	2.2	2.3	-1.4	3.9	2.7	1.6	-1.0
export	6.3	1.1	0.2	-2.5	2.7	2.1	1.7	-2.1
investeringen	8.7	5.4	-9.1	-8.2	0.6	-2.3	-5.6	-10.6
% bedrijven								
voldoende rendement	75	75	72	70	75	74	71	66

Bron: ERBO Kamers van Koophandel

De omzet van het bedrijfsleven in de regio Arnhem/Nijmegen is in 1993 met ruim een procent gedaald. In vergelijking met de rest van Gelderland is 1993 voor de bedrijven in Arnhem/Nijmegen veel slechter verlopen. Dit is vooral terug te voeren op de negatieve ontwikkeling van de industrie, en in mindere mate op de zakelijke dienstverlening.² De negatieve omzetontwikkeling was in Arnhem/Nijmegen iets sterker dan in Nederland. Over de gehele periode 1990-1993 beschouwd is de omzetontwikkeling in de regio Arnhem/Nijmegen gemiddeld gezien vergelijkbaar met die van Nederland.

De exportontwikkeling in de regio Arnhem/Nijmegen is in 1993 ongunstiger verlopen in vergelijking met Nederland. De export van de regio Arnhem/Nijmegen lijkt het sterkst op de internationale conjunctuur te reageren. De verminderde wereldhandel is gepaard gegaan met een ingrijpende omslag. In 1990 was de exportstijging het hoogst, het verval daarna is eveneens groter dan in de rest van Gelderland en van Nederland totaal.³ De exportquote⁴ bevindt zich in de regio Arnhem/Nijmegen in 1993 boven het landelijke niveau (31% versus 28%). Dit wordt met name verklaard door de hoge exportquote van de industrie in de regio Arnhem/Nijmegen (51% t.o.v. 42% nationaal).

De nominale investeringssom van het bedrijfsleven is in 1993 sterk gedaald. Daarmee wordt de trend van de laatste jaren voortgezet. De daling was in de regio Arnhem/Nijmegen minder fors in vergelijking tot Nederland. De industriële investeringen zijn zowel in de regio Arnhem/Nijmegen als landelijk met ruim 7% afgenomen in 1993. Het percentage bedrijven met investeringen in de regio Arnhem/Nijmegen komt in 1993 met 49% overeen met het landelijk gemiddelde.

Ca 70% van de bedrijven in de regio Arnhem/Nijmegen beoordeelde het behaalde rendement in 1993 als voldoende. Evenals in de jaren 1991 en 1992 het geval was, lag het gemiddelde van de regio Arnhem/Nijmegen boven dat van Nederland. In de tijd zien we een daling van het percentage bedrijven met voldoende rendement, zowel in Arnhem/Nijmegen als in Nederland.

² Provinciaal Economische Verkenning 1994, Provincie Gelderland

³ Provinciaal Economische Verkenning 1994, Provincie Gelderland

⁴ Aandeel van de buitenlandse afzet in de totale afzet van de exportrelevante sectoren van het bedrijfsleven

2.3 ARBEIDSMARKT

2.3.1 Werkgelegenheid

De totale omvang van de werkgelegenheid (full-time en part-time) in de doelstelling 2-regio omvat 192.670 personen in 1993. Ten opzichte van 1989 is de werkgelegenheid gemiddeld per jaar met 1,7 % toegenomen. De laatste twee jaar is de groei van de werkgelegenheid minder omvangrijk geweest (respectievelijk 0,5 en 0,7%). De werkgelegenheidsontwikkeling in de doelstelling 2 regio Arnhem/Nijmegen is in 1993 iets gunstiger verlopen dan de ontwikkeling in het Corop gebied Arnhem/Nijmegen (+0,3%).

De werkgelegenheidsontwikkeling wijkt in de regio Arnhem/Nijmegen in de periode 1989-1993 nauwelijks af met die van Nederland. Gemiddeld per jaar bedraagt de groei 1,7% tegenover 1,6% gemiddeld in Nederland.

Werkgelegenheid in personen, Doelstelling 2 regio Arnhem/Nijmegen en Nederland, 1989 en 1993 en indexcijfers t.o.v. 1989

	omvang 1989	omvang 1993	index 1993 (1989=100)
Doelstelling 2 regio A/N.	180.290	192.670	106.9
Nederland	6.079.000	6.476.000	106.5

Bron: Doelstelling 2 regio Arnhem/Nijmegen: Provinciale Werkgelegenheids-enquête Gelderland, 1993 en Landbouwtelling C.B.S.
Nederland: Centraal Economisch Plan 1994, C.P.B.

2.3.2 Beroepsbevolking

Op basis van uitkomsten van de Enquête Beroepsbevolking 1992 (definitie beroepsbevolking 1981) van het C.B.S. is de omvang van de beroepsbevolking voor de jaren 1989 en 1993 geraamd. Hierbij is rekening gehouden met demografische ontwikkelingen en wijzigingen in de participatiegraad. In de volgende tabel wordt de omvang van de beroepsbevolking voor beide jaren weergegeven alsmede de relatieve ontwikkeling.

	Omvang beroepsbevolking 1989	1993	Gemiddelde jaarlijkse groei 1989-1993
Doelstelling 2 regio A/N	219.400	235.800	1.8 %
Nederland	6.850.300	7.316.400	1.7 %

Bron: E.B.B. 1992 C.B.S./Bureau Economisch Onderzoek Provincie Gelderland

De groei van de omvang van de beroepsbevolking in de regio Arnhem/Nijmegen bedraagt in de periode 1989-1993 gemiddeld 1,8% per jaar. Deze groei wijkt nauwelijks af van de nationale ontwikkeling.

Het aandeel van vrouwen in de beroepsbevolking bevindt zich in de doelstelling 2 regio Arnhem/Nijmegen boven het landelijke verhoudingscijfer (41,8 % in de regio Arnhem/Nijmegen tegenover 40,2 % landelijk). Het aandeel is zowel in de doelstelling 2 regio Arnhem/Nijmegen als landelijk met ca 2 procentpunten toegenomen in de periode 1989-1993.

Een factor die in toenemende mate van belang is voor de concurrentiepositie van het bedrijfsleven is de opleiding van werknemers. Het productieproces wordt in snel tempo ingewikkelder door technologische vernieuwingen. Aan het opleidingsniveau van (potentiële) werknemers worden dan ook hoge eisen gesteld.

Procentuele verdeling beroepsbevolking naar opleidingsniveau, regio Arnhem/Nijmegen en Nederland, 1993

	Regio Arnhem/Nijmegen	Nederland
Basisonderwijs	9,3%	9,6%
Mavo	7,1%	7,3%
Vbo	15,3%	16,3%
Havo/vwo	4,3%	5,2%
Mbo	35,2%	37,8%
Hbo	19,6%	16,6%
Wo	8,9%	7,3%
Totaal	100	100

Bron: Enquête Beroepsbevolking 1993, C.B.S.

De regio Arnhem/Nijmegen kent een naar verhouding hoog opgeleide beroepsbevolking. De aanwezigheid van de universiteit in Nijmegen en de concentratie van een aantal instellingen voor hoger beroepsonderwijs in de regio is hier mede oorzaak van. Het aandeel hoger opgeleiden (hbo/wo) is relatief oververtegenwoordigd t.o.v. Nederland (28,5 versus 23,9%).

Het aandeel van de categorie van de beroepsbevolking met een opleiding op het niveau van het voorbereidend- c.q. middelbaar beroepsonderwijs is relatief ondervertegenwoordigd in de regio.

2.3.3 Werkloosheid

De geregistreerde werkloosheid (het officiële werkloosheidscijfer van het C.B.S.) bevindt zich in de regio Arnhem/Nijmegen op een relatief hoog en onaanvaardbaar niveau. In 1993 was 8,5 % van de regionale beroepsbevolking werkloos tegenover 6,5% landelijk. Het werkloosheidspercentage van mannen en vrouwen bedraagt respectievelijk 7,9 en 9,4 % in de regio Arnhem/Nijmegen tegenover 6,0 en 7,3% landelijk. Het aantal geregistreerde werklozen omvat in de regio Arnhem/Nijmegen 24.000 personen (waarvan 10.000 vrouwen).

Geregistreerde werkloosheid, absoluut en in % van de beroepsbevolking, regio Arnhem/Nijmegen en Nederland, 1988-1993

	Regio Arnhem/Nijmegen		Nederland	
	Absoluut x 1000	In %	Absoluut x 1000	In %
1988	29	11,2	453	7,7
1989	26	9,8	407	6,9
1990	25	9,2	358	5,9
1991	21	7,7	334	5,4
1992	22	8,2	336	5,3
1993	24	8,5	415	6,5

Bron: Enquête beroepsbevolking 1993 C.B.S.

In de landelijke regio's van Gelderland valt momenteel een sterkere groei van de werkloosheid waar te nemen in vergelijking tot de stedelijke regio Arnhem/Nijmegen. Nationaal gezien was het groeitempo van de werkloosheid in 1993 dubbel zo sterk als in de regio Arnhem/Nijmegen.

Naast het officiële werkloosheidscijfer van het C.B.S. kennen we ook nog de cijfers van de bij de arbeidsbureau's ingeschreven werklozen (niet werkende werkzoekenden). Deze cijfers geven met name inzicht in de structuur van de werkloosheid.

In de volgende tabel zijn enkele kenmerken van de werklozen voor de regio Arnhem/Nijmegen en Nederland met elkaar vergeleken (situatie maart 1994).

Structuur werkloosheid in %, regio Arnhem/Nijmegen en Nederland, situatie ultimo maart 1994

	Regio Arnhem/Nijmegen	Nederland
Leeftijd		
< 23	14,2	15,3
Vrouwen	46,0	42,7
Duur inschrijving in maanden		
< 6	28,2	33,4
6 < 12	17,8	18,6
12 < 36	27,4	28,6
> 36	26,5	19,4
Opleiding		
max. basisschool	20,7	22,0
Mavo/havo/vbo	33,6	37,5
vwo/mbo	23,7	24,3
hbo/wo	22,0	16,2

Bron: RBA Arnhem/Oost Gelderland en RBA Nijmegen/Rivierenland.

De werkloosheid is in de regio Arnhem/Nijmegen hardnekkig van aard is. Het aandeel van de langdurig werklozen in de regio Arnhem/Nijmegen is hoog in vergelijking met Nederland. De categorie werklozen < 23 jaar is in de regio Arnhem/Nijmegen relatief geringer van omvang dan landelijk het geval is. In vergelijking met Nederland ligt het scholingsniveau van de werklozen in de regio Arnhem/Nijmegen duidelijk hoger. Dit hangt mede samen met de uitstroom van studenten van de Katholieke Universiteit Nijmegen die niet direct een baan vinden en noodgedwongen in de regio blijven wonen.

2.4 PRODUCTIEMILIEU

2.4.1 Inleiding

Naast de werkgelegenheid en de economische structuur speelt ook het productiemilieu een belangrijke rol bij de beoordeling van de regionale economie. Het productiemilieu is het geheel van kenmerken van een regio die van invloed zijn op de ontwikkeling van bestaande en nieuwe bedrijvigheid. Onderstaand wordt op een aantal van deze factoren ingegaan.

2.4.2 Bedrijfsterreinen

Onderzoek⁵ van het Ministerie van Economische Zaken naar vestigingslocaties wijst uit dat in de regio Arnhem/Nijmegen zowel kwantitatief als kwalitatief voldoende voorraad aan bedrijfsterreinen is om te voldoen aan de ruimtebehoefte t/m 2004. Enkel aan de ruimtebehoefte van de zware industrie kan in die periode vooralsnog onvoldoende tegemoet worden gekomen.

De vestigingsmogelijkheden in de regio waren de afgelopen jaren beperkt door de geringe ruimtelijke mogelijkheden in en rond de centrumgemeenten Arnhem en Nijmegen. Door het tijdig in ontwikkeling nemen van het grootschalige bedrijventerrein Bijsterhuizen (Nijmegen/Wijchen) wordt het aanbod de komende jaren evenwichtiger ten opzichte van de potentiële vraag.⁶

Het totale aanbod van bedrijfsterreinen (van terreinen > 1 ha) in de Doelstelling 2 regio Arnhem/Nijmegen wordt in onderstaande tabel weergegeven. Ook is de uitgifte van de periode 1991-1993 vermeld.

Totale en direct uitgeefbare voorraad bedrijfsterrein (netto ha). Doelstelling 2 regio Arnhem/Nijmegen, 1 januari 1994⁷; uitgifte bedrijfsterrein 1991-1993

Totale voorraad	226 ha
Waarvan terstond uitgeefbaar	90
Waarvan niet terstond uitgeefbaar	136
Uitgifte 1991	31
Uitgifte 1992	37
Uitgifte 1993	31

Bron: Provincie Gelderland/Rijksplanologische Dienst

2.4.3 Kantoren

Eerder genoemd onderzoek van het Ministerie van Economische Zaken naar vestigingslocaties wijst uit dat de regio Arnhem/Nijmegen zowel kwantitatief als kwalitatief licht onvoldoende voorraad en plannen ten aanzien van kantooroppervlak heeft om te kunnen voldoen aan de ruimtebehoeften t/m 2004. Het lichte tekort doet zich vooralsnog met name voor in de binnenstedelijke gebieden.

Binnen de regio Arnhem/Nijmegen is het aanbod van kantoren geconcentreerd in de centrumgemeenten Arnhem en Nijmegen (ca 70% van het aanbod in m2). In

⁵ Ruimte voor Economische Activiteit 1994

⁶ Regionaal Economische Verkenning regio Arnhem/Nijmegen, 1994

⁷ De ontwikkeling van het bedrijventerrein Bijsterhuizen te Nijmegen/Wijchen is niet opgenomen in de tabel.

deze gemeenten zijn grootschalige kantoorlocaties in ontwikkeling en voorgenomen.

2.4.4 Technologisch potentieel

In de regio Arnhem/Nijmegen ligt het technologisch potentieel boven het landelijke gemiddelde.⁸ Dit wordt veroorzaakt doordat relatief veel high-tech bedrijven in Nijmegen en rond Arnhem gevestigd zijn. Ook de aanwezigheid van een universiteit en een aantal grote bedrijven met researchafdelingen speelt hierbij een rol.

Het aandeel van de high-tech en procesindustrie bevindt zich in de regio Arnhem/Nijmegen boven het gelderse gemiddelde.⁹ De werkgelegenheid van technologisch hoogwaardige industrie in kleine bedrijven is ondervetegenwoordigd in Arnhem/Nijmegen.

Teleurstellend en alarmerend is vooral de negatieve werkgelegenheidsontwikkeling in de high-tech (-6,5%) en procesindustrie (-2,9%) in de regio Arnhem/Nijmegen in 1991-1992. In de periode 1988-1992 was de afname gemiddeld -0,4% voor de high-tech industrie en -0,7% voor de procesindustrie.

2.4.5 Onderwijs

De regio Arnhem/Nijmegen heeft een zeer ruim en gevarieerd aanbod van onderwijsvoorzieningen. Zo kent de regio binnen het wetenschappelijk onderwijs een aanbod van 50 studierichtingen. Er is in de regio een zeer grote variëteit in het hoger beroepsonderwijs met ruim 80 HBO-studierichtingen op het technische, economische en het sociale vlak. Wetenschappelijk onderwijs en onderzoek zijn gesitueerd in Nijmegen. Voor de agrarische sector in de regio Arnhem/Nijmegen is de nabij gelegen Landbouw universiteit Wageningen van groot belang.

Op het niveau van middelbaar beroepsonderwijs is in de regio een aantal scholen in Arnhem en Nijmegen aanwezig. In beide steden zijn alle sectoren van het middelbaar beroepsonderwijs vertegenwoordigd.

⁸ Van der Knaap en Louter

⁹ De industrie in Gelderland; april 1993 Bureau Economisch Onderzoek Provincie Gelderland

2.5 OVERZICHT STERKTE/ZWAKTE ANALYSE VAN DE REGIO

	STERK	ZWAK
1. Ligging en infrastructuur		
	<ul style="list-style-type: none">* goed ontsloten* gunstige geografische ligging* groot bevolkingspotentieel	<ul style="list-style-type: none">* enkele lacunes in infrastructuur netwerk
2. Economische structuur		
<u>Werkgelegenheid</u>	<ul style="list-style-type: none">* relatief veel high tech bedrijven* goed ontwikkelde dienstensector	<ul style="list-style-type: none">* ondervertegenwoordiging werkgelegenheid van technologisch hoogwaardige industrie in kleine bedrijven* ondervertegenwoordiging industrie
<u>Bedrijfsontwikkeling</u>	<ul style="list-style-type: none">* relatief gunstige exportquote, m.n. de industrie* relatief gunstige rendementspositie bedrijfsleven	<ul style="list-style-type: none">* achterblijvende ontwikkeling van de export* negatieve omzetontwikkeling van de industrie* negatieve ontwikkeling investeringen laatste twee jaren
3. Bedrijfshuisvesting		
	<ul style="list-style-type: none">* hoge concentratie kantorenbedrijvigheid* verruiming vestigingsmogelijkheden door tijdige ontwikkeling grootschalig bedrijfsterrein Bijsterhuizen	<ul style="list-style-type: none">* aantal verouderde bedrijfsterreinen met milieuproblemen* knelpunt ruimtebehoefte zware industrie* beperkt aanbod bedrijfsterrein t.b.v. hoogwaardige industrie* licht tekort kantooroppervlak binnenstedelijk gebied

STERK

ZWAK

4. Arbeidsmarkt

Beroepsbevolking

- * hoog opgeleide beroepsbevolking
- * uitgebreid onderwijsaanbod
- * aanwezigheid universiteit

- * iets sterkere groei beroepsbevolking dan groei werkgelegenheid afgelopen periode
- * dalende instroom voorbereidend en middelbaar beroepsonderwijs
- * ondervertegenwoordiging categorie beroepsbevolking met niveau beroepsonderwijs (vbo/mbo)

Werkgelegenheid

- * ontwikkeling werkgelegenheid afgelopen periode conform landelijk groeitempo

- * stagnerende groei laatste jaar
- * verdere afname industriële werkgelegenheid
- * negatieve ontwikkeling werkgelegenheid high tech en procesindustrie

Werkloosheid

- * hoog scholingsniveau werklozen
- * relatief minder ongunstige ontwikkeling laatste jaar

- * hoge werkloosheid
- * hoog aandeel landurig werklozen

5. Toerisme

- * goede bereikbaarheid
- * groot en gevarieerd aanbod aan toeristische attracties
- * groot aantal musea en openbare historische gebouwen

- * onvoldoende aanbod van kwalitatief hoogwaardige winkels
- * buitenlandse bezoekers missen schone en prettige winkelomgeving

3 EFFECTEN VAN DEMILITARISERING

3.1 INTERNATIONALE EN NATIONALE ONTWIKKELINGEN

De ontspanning in de Oost-Westrelatie die zich vanaf eind jaren tachtig heeft voltrokken, heeft geleid tot de noodzaak de krijgsmacht ingrijpend te herstructureren en af te slanken. Deze ontwikkeling heeft zich ook in Nederland voorgedaan. De noodzakelijke afslanking heeft voor de regio's die relatief sterk afhankelijk zijn van defensie verstrekende economische gevolgen. Sluiting van kazernes en verminderde toeleveringen aan Defensie kan leiden tot forse werkgelegenheidsdalingen in regio's die sterk defensie-afhankelijk zijn.

De Europese Commissie heeft middels het KONVER-programma gelden gereserveerd om een goede herstructurering van de getroffen regio's te bewerkstelligen.

In Nederland zijn de plannen tot afslanking en herstructurering van de krijgsmacht neergelegd in de Defensienota (1991) en aangescherpt in de Prioriteitennota (1993). In deze nota's is een personeelsreductie voorzien van 44% in de periode 1990-2000. Dit resulteert in een werkgelegenheid van 70.000 personen in 2000.

Behalve de reductie van werkgelegenheid is ook sprake van aanzienlijke verschuivingen binnen de krijgsmacht welke kunnen leiden tot gewijzigde inrichting en gebruik c.q. afstoting van militaire gebouwen en terreinen.

Naast de reductie in directe werkgelegenheid zijn er ook indirecte werkgelegenheidseffecten: het verdwijnen van arbeidsplaatsen die enerzijds het gevolg waren van bestedingen van defensiepersoneel en anderzijds van de aanschaf van materieel, bouw- en onderhoud van gebouwen en leveringen aan kazernes door het Ministerie van Defensie. Vervolgens moet ook met het multiplier-effect van deze bestedingen worden rekening gehouden.

3.2 REGIONALE EFFECTEN

Krachtens de Defensienota resp. de Prioriteitennota worden binnen de regio gesloten en afgestoten de LIMOS-kazerne in Nijmegen (1995) en in Arnhem de kazerne Onder de Linden (1994) evenals de Menno van Coehoornkazerne (1996). Verder worden alle luchtmachtonderdelen op en rond het luchtvaartterrein Deelen verplaatst naar de provincie Noord-Brabant. En voorts is het 11e Pantserinfanterieregiment Garde Grenadiers omgevormd tot de 11e luchtmobiele brigade, die gebruik zal gaan maken van de luchtvaartterrein Deelen.

Het directe werkgelegenheidseffect is een verlies van ruim 2000 personen in de periode 1990-1997.

De indirecte effecten zijn erg moeilijk te kwantificeren. Landelijk wordt gewerkt met een multiplier van 1,2. Dit betekent dat additioneel rekening zou moeten worden gehouden met een verlies van nog eens ruim 400 banen. De effecten als gevolg van de afname van Defensie-orders bij het regionale bedrijfsleven lijken beperkt te zijn. De toelevering aan kazernes is beperkt, omdat omvangrijke leveringen landelijk worden geregeld en nauwelijks in de regio neerslaan. Regionale bouw-, installatie- en onderhoudsbedrijven hebben wel kunnen profiteren van opdrachten van Defensie. In deze sector zullen de werkgelegenheidseffecten in eerste instantie nog niet negatief zijn door de noodzakelijke herontwikkeling van militaire complexen. Op termijn kan echter sprake zijn van een eventuele daling van de werkgelegenheid.

De afname van bestedingen door Defensiepersoneel lijkt een groter effect op de lokale economie te hebben. Juist waar Arnhem en Nijmegen grote regionale centra zijn met een hoog voorzieningenniveau, is sprake van een grote binding in de bestedingen. Daar komt bij dat een groot deel van het verlies aan werkgelegenheid voor rekening komt van de luchtmacht, waar traditioneel weinig dienstplichtigen en veel beroepspersonen (zowel vast als op contractbasis) werken. Deze beroepspersonen wonen overwegend in gezinsverband in of in de directe omgeving van Arnhem en Nijmegen. Door verplaatsing naar een andere provincie zijn dan niet alleen de bestedingen van het Defensiepersoneel in het geding, maar alle bestedingen van de huishoudens van Defensiepersoneel!

Samengevat:

- verlies militaire werkgelegenheid	2.010
- verlies spin-off werkgelegenheid	<u>400</u>
- totaal verlies werkgelegenheid	2.410

3.3 OVERZICHT VAN MILITAIRE COMPLEXEN, BETROKKEN IN DE HER-STRUCTURERING

Periode	Complex	Lokatie
A 1990 t/m 1993		
B 1994 t/m 1997	Onder de Linden	Arnhem
	Menno van Coehoornkazerne	Arnhem
	Klein Heidekamp	Arnhem
	LIMOS-kazerne	Nijmegen
C Na 1997		

4 RECONVERSIE-STRATEGIE

4.1 INLEIDING

Midden-Gelderland is met de presentatie van de VINEX-nota aangewezen als stedelijk knooppunt. In het knooppunt wordt de opvang van de bevolking en werkgelegenheid geconcentreerd rond de twee stedelijke centra Arnhem en Nijmegen. Het gebied ligt op een knooppunt van verbindingen, die van belang zijn voor de internationale handel. Bij realisatie van de Betuwelijn en Hoge Snelheidslijn wordt er naar gestreefd om resp. een Rail Service Centrum in Valburg te ontwikkelen en Arnhem als halteplaats in de dienstregeling op te laten nemen zodat beter geanticipeerd kan worden op ontwikkelingen in de grote Europese economische centra.

De werkgelegenheidsstructuur in Midden Gelderland is niet evenwichtig. Dit heeft ertoe geleid dat Midden-Gelderland is aangewezen als doelstelling 2-gebied. Inmiddels worden diverse initiatieven genomen om de beperkingen te neutraliseren, met o.m. het Mercatorpark, Rijdersbos en Bijsterhuizen.

4.1.1 Doelstellingen

De doelstellingen van het operationeel programma voor de Midden-Gelderland kunnen als volgt worden geformuleerd:

- a. bijdrage leveren aan het omschakelingsproces van de regionale economie als gevolg van de verminderde defensie-inspanningen en de daaruit voortvloeiende economische gevolgen.
- b. bevorderen van een kwalitatieve hoogwaardige werkgelegenheid, ter compensatie van het verlies aan werkgelegenheid in de defensiesector, in m.n. het midden- en kleinbedrijf (MKB).
- c. randvoorwaarden scheppen voor de creatie van nieuwe werkgelegenheid waarbij de fysieke infrastructuur en de bedrijfsinfrastructuur aandacht ontvangen.
- d. verbetering van de kwalificatie van werknemers, gericht op voormalig defensiepersoneel en gericht op innovatieve ontwikkelingen in de marktsector

4.1.2 Prioriteiten in het programma

Het operationeel programma bestaat uit vier onderdelen t.w.:

- Reconversie defensiebedrijven
- Versterking MKB
- Fysieke bedrijfsomgeving
- Uitbouw toerisme

Bij de keuze uit de projecten zal de reconversiefilosofie prioriteit genieten. Vervolgens zal bij de realisatie van dit programma aandacht geschonken worden aan de randvoorwaarden voor versterking van de werkgelegenheid. De versterking van de werkgelegenheidsstructuur en het directe effect op de werkgelegenheidscomponent worden meegewogen in de beoordeling.

4.1.3 Basis van het programma

Het Konverprogramma voor Midden-Gelderland voor de jaren 94 t/m 97 is gebaseerd op de richtlijnen van het KONVER-initiatief en m.n. de mogelijkheden die het provinciale beleid en het doelstelling 2-programma bieden.

Gelet op onzekere feiten in de procedure van het Konver-programma moeten de programma's voor '94 en '95 gerealiseerd worden met de bestaande nationaal beschikbare middelen als co-financiering. Deze middelen zullen door de participanten worden opgebracht.

4.3.4 Samenhang met Doelstelling 2-programma

Het KONVER-programma kent vier onderdelen (zie 4.1.2). Het eerste onderdeel (reconversie defensiebedrijven) en een deel van het derde onderdeel (fysieke bedrijfsomgeving; herontwikkeling militaire sites) zijn gericht op reconversie. De overige onderdelen hebben tot doel om de werkgelegenheidsstructuur te versterken en te diversificeren, direct gericht op ontwikkeling van nieuwe werkgelegenheid ter compensatie van het verlies aan werkgelegenheid in de defensiesector.

Het programma voor doelstelling 2 biedt daarnaast een aantal mogelijkheden om het KONVER-programma hierop aansluiting te laten vinden.

4.1.4 Meerwaarde van het KONVER-programma.

De meerwaarde van het KONVER-programma ligt m.n. in het gegeven dat door de KONVER-middelen aandacht geschonken kan worden aan de reconversie van defensiecomplexen en de ombouw van de bedrijfsactiviteiten van defensieleveranciers.

4.2 RECONVERSIE DEFENSIEBEDRIJVEN

4.2.1 Turnaround (omzet)

De bedrijven die voor hun bestaansrecht (mede-)afhankelijk zijn van de toeleveringen aan defensieactiviteiten zullen benaderd worden om na te gaan in hoeverre er behoefte bestaat om hun bedrijfsstrategie aan te passen en te voorzien in vervangende werkgelegenheid. Hierbij wordt gedacht om in samenwerking met Innovatie-

Centra en eventueel brancheorganisaties een 'horizonverkenning' aan te bieden. Deze bedrijven zijn veelal vertegenwoordigd in het Midden- en Kleinbedrijf. Vervolgactiviteiten voor deze bedrijven kunnen synchroon verlopen met de activiteiten voor 'versterking MKB' (zie 4.3).

4.2.2 Outplacement en training

Daarnaast zullen de mogelijkheden van scholing, training en outplacement van het personeel tot de mogelijkheden behoren. Wij sluiten niet uit dat een deel van het personeel bijgeschoold moet worden of zelfs overbodig is. De bedrijven worden gestimuleerd en begeleid om een opleidingsplan op te stellen.

4.3 VERSTERKING MKB

4.3.1 Innovatie & kennistransfer

Het MKB behoort met ca. 60% van de bedrijvigheid tot een belangrijke werkgelegenheidssector. Het verlies aan werkgelegenheid door afbouw van defensieactiviteiten zal voor een belangrijk deel door het MKB worden gegenereerd. Het MKB kan in participeren in aantal programma's t.w.:

technologie & innovatie
logistiek, transport & distributie.
onderdelen van het doelstelling 2-programma

4.3.2 Technologie & innovatie

Met het aspect technologie & innovatie wordt getracht om de bedrijven bewust te maken van de mogelijkheden die technologie & innovatie bieden. Veelal zijn binnen bedrijven latent mogelijkheden tot innovatie aanwezig. Een goede voorlichting omtrent 'hoe tot innovatie te komen' en een 'innovatieproces te beheersen' zijn onderdelen in de strategie. Kwaliteitsverbetering, innovatiemogelijkheden en benutting van nieuwe technologieën dienen binnen bedrijven opgespoord te worden waarna vervolgens een innovatieproces op gang kan worden gebracht.

Tijdelijke transfer van medewerkers tussen kennisinstellingen en bedrijven kan eveneens innovatieve processen op gang brengen.

Gelet op de druk om vervangende werkgelegenheid voor de wegvallende defensieactiviteiten te genereren is het wenselijk om gezamenlijk onderzoek van bedrijven gericht op innovatie en produktontwikkeling te ondersteunen en daarmee nieuwe produkt/marktcombinaties mogelijk te maken. In veel van deze activiteiten zal worden samengewerkt met de Hogescholen in Gelderland waar veel kennis voorhanden.

4.3.3 Logistiek, transport & distributie.

In het kader van logistiek, transport & distributie wordt gewerkt aan een integraal programma waarin overheden als ook het bedrijfsleven de randvoorwaarden realiseren om de logistieke infrastructuur en dienstverlening te innoveren en te optimaliseren. Deze ontwikkeling wordt gestimuleerd om m.n. het transporterend bedrijfsleven aansluiting te laten zoeken bij de intermodale ontwikkelingen in deze regio.

Het programma bestaat uit een tweetal aspecten.

Gestart wordt met een programma voor voorlichting en advies, waarna beoordeeld wordt in hoeverre een bedrijfs-prestatiemeter ingezet kan worden. De uitkomsten bepalen de mogelijkheden voor een programma voor kwaliteitsverbetering en stimulering van meer hoogwaardige logistieke dienstverlening (w.o. stimulering samenwerking, telematica/EDI etc.), waardoor nieuwe produkten kunnen worden aangeboden.

4.3.4 Doelstelling 2-programma

Dit programma biedt voor verbetering van de werkgelegenheidsstructuur een evenwichtig pakket aan maatregelen. Voorzover dit KONVER-programma de onderdelen voor versterking MKB kan toepassen in het kader van de reconversie-filosofie zal aansluiting worden gezocht bij dit programma.

4.3.5 Versterking kennisinfrastructuur en scholing

Voor ombouw van de defensiegerichte activiteiten is veelal een scholingsinspanning vereist van bedrijven en van het personeel. Dezelfde situatie is van toepassing op innoverende bedrijven. Voor beide programma's wordt gewerkt aan de professionalisering van het opleidingsmanagement aangezien dit essentieel is voor het welslagen van innovatie en technologie-processen binnen de bedrijven alsook voor de verbetering van de transport- en distributiefunctie in de regio.

Gestreefd wordt om de scholingsinspanningen zoveel mogelijk te laten plaats vinden met de regionale scholingsinstituten zodat de regionale kennisinfrastructuur versterkt kan worden en een spin off ontstaat naar het reguliere onderwijs. In samenwerking met het RBA en ESF zal een bijdrage geleverd worden aan de scholing van werkenden mede door de begeleiding van het management van de bedrijven bij het opstellen van een scholingsplan.

Gelderland heeft vele vormen van onderwijs ter beschikking. Zowel qua onderzoek als kennistransfer wordt van deze voorziening gebruik gemaakt.

4.4 FYSIEKE BEDRIJFSOMGEVING

4.4.1 Herontwikkeling militaire sites

Van de vier complexen zijn er drie, de LIMOS in Nijmegen en Onder de Linden en de Menno van Coehoorn in Arnhem, gelegen in binnenstedelijk gebied. Klein Heidekamp ligt in het buitengebied van de gemeente Arnhem.

Het uitgangspunt bij de reconversie is de onder monumentenzorg geplaatste gebouwen te behouden, en daarvoor een passende bestemming te vinden. Voor de overige gebouwen zal worden gezien of er een passende herbestemming is te vinden. Indien dit niet lukt zullen deze complexen worden geamoveerd. De vrijkomende terreinen zullen worden omgezet in woon- en werklokaties. De preciese omvang en de aard van de woon- en werklokaties zal nader worden bepaald door de gemeenten in de nog te ontwikkelen bestemmingsplannen. In de bestemmingsplannen zal een afstemming plaatsvinden op de lokale potenties met inspraak van burgers en bedrijfsleven. De kosten en opbrengsten van de reconversie van gebouwen en terreinen dienen in beginsel met elkaar in evenwicht te zijn. Er zijn evenwel omstandigheden in het geding die aanleiding kunnen geven een bijdrage in te verwachten tekorten te verlenen.

Het is mogelijk gewenst dat de betrokken gemeenten een samenwerkingsvorm kiezen om met een gemeenschappelijke strategie voldoende invloed te hebben op de randvoorwaarden voor deze ontwikkelingen.

Het af te stoten oefenterrein Heumensoord (400 ha) ligt in de gemeente Heumen, maar is eigendom van de gemeente Nijmegen. Een deel van dit terrein is ingericht als kampement voor het internationale festijn van de Nijmeegse Vierdaagse. Dit gedeelte zal die functie behouden en onder beheer van Defensie blijven. Het overige gedeelte is natuurgebied en zal de bestemming natuur en extensieve recreatie krijgen.

4.4.2 Regio-interne infrastructuur

Versterking van de regio-interne infrastructuur is van toepassing op een aantal terreinen zoals:

- bedrijfsterreinen
- logistieke infrastructuur
- toeristische infrastructuur

4.4.3 Bedrijfsterreinen

De planvoorraad voor bedrijfsterreinen is voldoende. In het Doelstelling 2-programma is een uitgebreid pakket van maatregelen vermeld voor het beschikbaar krijgen van deze kwalitatief hoogwaardige bedrijfsterreinen. In dit KONVER-programma wordt aangesloten op deze ontwikkeling, voorzover een extra bijdrage in de realisering van de bestaande projecten gewenst is.

4.4.4 Logistieke infrastructuur

Tevens streeft de Provincie Gelderland ernaar -mede gelet op de ontwikkelingen in Midden Gelderland (Rail Service Centrum in Valburg) en de toenemende verkeers- en vervoersproblematiek- om over een goede logistieke infrastructuur te beschikken. De capaciteit van een aantal verbindingen binnen en grenzend aan de regio is echter veelal ontoereikend en verdient daarom speciale aandacht.

4.4.5 Toeristische infrastructuur

Om versterking van de toeristisch-recreatief aanbod ook daadwerkelijk gestalte te geven zal op een aantal terreinen de fysieke infrastructuur verbetering behoeven.

De basisvoorzieningen (parkeervoorzieningen en ontsluiting van bedrijven, verblijfsruimten, informatiepunten, bewegwijzering etc.) bij bijzondere dagattractiebedrijven en musea dienen uitgebreid te worden om te voorzien in een grotere toestroom van toeristen.

De inrichting van de Gelderse Poort vraagt om ontsluitingen met de aangrenzende regio's. Ontsluiting draagt bij aan de versterking van de toeristisch recreatieve functie van deze regio als middelpunt. De route-structuren dienen de toegankelijkheid te bevorderen. Arnhem en Nijmegen kunnen daarnaast hun centrumfunctie verder versterken door het eigen karakter publieksvriendelijker te maken. Arnhem kan b.v. de infrastructuur beter aanpassen op haar relatie met de rivier.

4.5 UITBOUW TOERISME

4.5.1 Kenschets en strategie

De regio Arnhem-Nijmegen biedt op het gebied van recreatie en toerisme een totaalpakket, variërend van stedelijk toerisme (attracties, internationale evenementen, cultuur en educatie, hoogwaardig voorzieningenpakket in historische binnensteden, congressen) tot beleving van natuur en landschap (aantrekkelijke routes) en actieve vormen van recreatie (fietsen, wandelen, watersport, paardrijden, golf, etc.).

De toeristische sector is in de regio Arnhem-Nijmegen een belangrijke bron van werkgelegenheid en inkomsten. Aan directe arbeidsplaatsen vormt de sector circa bijna 5 % van de totale werkgelegenheid. Indirect ligt dit percentage aanzienlijk hoger. Het aandeel van de toeristische werkgelegenheid in de totale werkgelegenheid neemt de laatste jaren toe.

De nabijheid van belangrijke toeristische regio's als de Veluwe en het Rijk van Nijmegen is van grote betekenis voor het dagtoerisme in de beide steden.

Wat het profiel van de vakantieganger betreft, valt op dat in Gelderland als geheel het aandeel 65-plussers in vergelijking met Nederland hoog is.

Ook de zakelijke reiziger is voor een regio als Arnhem-Nijmegen een belangrijke doelgroep. Op de Nederlandse ranglijst van congressteden bekleedt Nijmegen, mede vanwege de aanwezigheid van een universiteit, de 8e plaats.

In de regio Arnhem-Nijmegen wordt het rijksgrensoverschrijdende strategische groenproject de Gelderse Poort uitgevoerd. Grootchalige natuurontwikkeling van internationale allure in de top van de Rijndelta. Minimaal 3.000 ha. krijgt na verwerving een natuurfunctie. Voor extensief recreatief medegebruik worden voorzieningen getroffen. Overnachtingsmogelijkheden voor de Gelderse Poort kunnen ook worden gezocht in het Montferland in Oost Gelderland, de stuwwal van Nijmegen/Groesbeek en het aangrenzende gebied in Duitsland. Voorwaarde is wel dat de drie gebieden in routestructuren worden opgenomen en ook in de arrangementensfeer als een samenhangend produkt worden gepresenteerd.

De regio heeft ook een zeer groot en uitgebreid aanbod van musea. Na Amsterdam en Den Haag kent de regio Arnhem-Nijmegen het grootste aantal musea en historische gebouwen. Tenslotte is ook naar aantallen bezoekers van theater- en muziekkuitvoeringen gemeten Arnhem-Nijmegen het grootste culturele centrum buiten de Randstad.

Getracht wordt om met name het kort verblijfstoerisme verder uit te bouwen. Daartoe dient met gebruikmaking van het rijke culturele verleden van de beide binnensteden de aantrekkingskracht van de regio te worden vergroot.

Bijzondere aandacht zal worden besteed aan het verbeteren van de congresfunctie van de regio. Zakelijk toerisme in de vorm van congressen en conferenties is een vorm van toerisme die bij uitstek aansluit bij de vooraanstaande positie die de regio op economisch terrein wil spelen. Versterking van de congresfunctie betekent bovendien versterking van de horeca en dienstverlening in het algemeen. Doelstelling is de huidige positie op de congresmarkt te verbeteren.

Het gezondheidstoerisme is een andere vorm van toerisme die de nodige aandacht zal krijgen. De regio heeft van oudsher een aantrekkingskracht op ouderen met een behoorlijk pensioen, veel vrije tijd en behoefte aan rust, ontspanning en ruimte. Bovendien sluit gezondheidstoerisme goed aan bij de ruime aanwezigheid van voorzieningen op het gebied van de gezondheidszorg.

4.5.2 Versterking toeristisch aanbod

Om de aantrekkelijkheid van de regio te vergroten dient de aangeboden kwaliteit van een hoog nivo te zijn. Er zal, naast vorming van thematische gespreksgroepen tussen ondernemers en beleidsmakers, een adviesteam worden opgezet om de verbetering en de professionalisering van het management te stimuleren en te begeleiden.

Er liggen plannen om het toeristische produkt uit te breiden en de kwaliteit van bestaande elementen te verbeteren. Hierbij wordt niet alleen gedacht aan de fysieke infrastructuur, maar ook aan evenementen, culturele festivals en arrangementen.

Een verdere professionalisering van deze sector staat daarbij voor ogen.

De onderlinge afstemming tussen aanbieders op deze markt kan versterkt worden door het bevorderen van samenwerking op het gebied van promotie.

4.5.3 Promotie

Naast versterking van het aanbod is ook intensivering van de promotie van groot belang. Concreet wordt gedacht aan het ontwikkelen en uitvoeren van een regionale promotiecampagne, gericht op de binnen en buitenlandse markt.

In deze campagne zal Arnhem-Nijmegen gerepresenteerd worden als een gebied met veelzijdige voorzieningen in een fraai natuurlijk decor.

5 FINANCIERING EN ORGANISATIE

5.1 FINANCIERING

De procentuele verdeling van financiële middelen van het KONVER-programma voor de periode '94-'97 zijn indicaties. In de huidige context gaan wij ervan uit dat de KONVER-middelen moeten bijdragen aan de effecten voor structurele werkgelegenheid. Rijk, Provincie en Regio moeten bijdragen aan de co-financiering van de KONVER-middelen. Voor projecten, die direct t.b.v. het bedrijfsleven worden gerealiseerd zal een evenredige bijdrage in de projectkosten worden gevraagd.

4 prioriteiten met 10 maatregelen.

activiteiten/fondsen	EFRO/ESF	RIJK/PROV/REG/RBA	PRIV
RECONVERSIE			
DEFENSIEBEDRIJVEN	(5 / 5 %)		
turnaround			
outplacement			
training			
VERSTERKING MKB	(25 / 10 %)		
innovatie			
afzetvergroting			
performanceverbetering			
FYSIEKE			
BEDRIJFSOMGEVING	(30 / 0 %)		
herontw. militaire sites			
regio-interne infrastruct.			
UITBOUW TOERISME	(20 / 5 %)		
verst. toeristisch aanbod			
promotie			
SUB-TOTAAL	(80 / 20 %)		
TOTAAL	(100%)		

5.2 PARTNERSCHAP

Om op de ontwikkelingen als gevolg van de herstructurering van de krijgsmacht te kunnen inspelen, heeft de provincie Gelderland een organisatiestructuur opgezet bestaande uit:

- een **STUURGROEP** waarin vier burgemeesters de regio's Veluwe en Midden-Gelderland vertegenwoordigen onder voorzitterschap van de gedeputeerde die Defensie, EZ en RO in portefeuille heeft, bijgestaan door vertegenwoordigers van de ministeries van Defensie, VROM, SOZAW en EZ als adviseurs, evenals de coördinator van het ESF in de Provincie Gelderland.
- een **OVERLEGGROEP** waarin bestuurlijke vertegenwoordigers van alle 19 betrokken gemeenten zitting hebben, onder leiding van de hierboven gemelde gedeputeerde,
- een ambtelijke **WERKGROEP** waarin 7 vertegenwoordigers van de provincie en de gemeenten het voorbereidende werk doen, aangevuld met vertegenwoordigers van de ministeries van Defensie, VROM, SOZAW en EZ als adviseurs, evenals de coördinator van het ESF in de Provincie Gelderland.

De Stuurgroep coördineert de standpunten van de gemeenten en de respectieve gewesten, alsmede het onderliggende onderzoek ten behoeve van het overleg met verschillende bewindslieden en de standpuntbepaling naar de Vaste Kamercommissie voor Defensie en de Tweede Kamer.

Uitgangspunt is dat de gemeenten hun activiteiten en standpunten bepalen na consultatie van belanghebbende partijen (politiek, maatschappelijke organisaties, midden- en kleinbedrijf, etc.).

De Stuurgroep zorgt tevens voor de beleidsafstemming op het gebied van RO, natuur en landschap en milieu tussen Rijk, provincie en gemeenten ten aanzien van herstructurering en reconversie van militaire gebouwen en oefenterreinen.

Ook wordt door de Provincie het Veluwe-Bulletin uitgegeven, waarin alle actuele ontwikkelingen worden belicht. Het Veluwe-Bulletin wordt op verzoek gratis toegestuurd aan gemeenten, instellingen, organisaties, bedrijfsleven en belangstellende burgers.

5.3 COMMUNICATIE EN PROMOTIE KONVER-PROGRAMMA

De communicatie over projecten die in het KONVER-kader worden gerealiseerd krijgt gestalte in een samenwerkingsverband van betrokken organisaties, o.a. gemeenten en provincie. Naast de gebruikelijke communicatiemiddelen als persberichten en het min of meer verplichte publikatiebord bij een concreet project met daarop vermeld de partijen die bij de financiering zijn betrokken, zinnen wij op acties die het publiek en het bedrijfsleven, alsmede intermediaire organisaties duidelijk maken dat de overheden in Europa de handen ineen slaan om de werk-

loosheid te bestrijden. Hierbij valt te denken aan open dagen, officiële openingen, een nieuwsbrief en wat anderen binnen zo'n verband en afhankelijk van het concrete project kunnen organiseren. De vorm waarin een en ander zal worden gegoten is onderwerp van overleg tussen uitvoerende communicatie-adviseurs/voorlichters op het moment dat KONVER concrete vormen aanneemt. Wellicht kan dan worden aangesloten op ervaringen die zijn opgedaan met communicatie rond Doelstelling 2.

5.4 MECHANISMEN OM OPVOLGING EN PERMANENTE EVALUATIE TE VERZEKEREN

Periodiek worden rapportages gemaakt over provinciale beleidsterreinen. Voor het KONVER-programma zullen de begunstigden rapporteren omtrent de voortgang van toegekende projecten. Inzake dit KONVER-initiatief zal jaarlijks een samenhangende rapportage worden samengesteld over alle aspecten in relatie tot het te realiseren programma.